

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2022 30 stp.
Fakultet for landskap og samfunn

Kan en skolegård, møteplass og gangakse sameksistere?

Det flerfunksjonelle byrommet Lakkegata aktivitetspark

Is it Possible for a Schoolyard, Meeting Place, and
Walkway to Coexist?

The Multifunctional Urban Space Lakkegata
Activity Park

Elise Hagen Fuglesang
By- og regionplanlegging

BIBLIOTEKSSIDE

Tittel: Kan en skolegård, møteplass og gangakse sameksistere? Det flerfunksjonelle byrommet
Lakkegata aktivitetsparks

Title: Is it Possible for a Schoolyard, Meeting Place, and Walkway to Coexist? The Multifunctional
Urban Space Lakkegata Activity Park

Forfatter: Elise Hagen Fuglesang

Veileder: Gro Sandkjær Hanssen

Institusjon: Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Fakultet: Fakultet for landskap og samfunn

Institutt: Institutt for by- og regionplanlegging

Årstall: 2023

Format: A4 stående

Sider: Totalt 125 sider, inkludert vedlegg

Nøkkelord: Lakkegata aktivitetspark, byrom, byromsutvikling, prosesser, kvalitetskriterier,
flerfunksjonalitet, skolegård, møteplass, gangakse, FAU

Key words: Lakkegata activity park, urban space, urban space development, processes, quality criteria,
multifunctionality, schoolyard, meeting place, walkway, PTA

Alle illustrasjoner, figurer og foto uten opphavsrett eller henvisning er laget eller tatt av forfatteren.

Forord

Med denne oppgaven settes punktum for min tid som student ved NMBU, på masterstudiet by- og regionplanlegging. Oppgaven setter også et foreløpig punktum for mer enn fem år som student. Det har vært fem fine år, som først begynte med en bachelor i samfunnsgeografi fra UiO, og deretter to og et halvt år ved NMBU. Dette er en fagkombinasjon jeg virkelig har troen på, og det har vært fint å se hvordan disse to fagdisiplinene utfyller hverandre godt.

Arbeidet med oppgaven har vært altopplukende, interessant, meningsfullt og til tider ganske krevende. Det har vært gøy å få muligheten til å fordype seg i et tema jeg synes er spennende. Jeg har fått en større fagligkompetanse, i tillegg har jeg lært mye om meg selv. Jeg har hatt et godt støtteapparat rundt meg, som har vært viktig for at denne oppgaven har kommet i mål.

Først og fremst vil jeg takke min veileder Gro Sandkjær Hanssen for å alltid være positiv, engasjert og interessert – takk for gode diskusjoner og innspill. Jeg vil også rette en stor takk til mine informanter, uten dere hadde ikke oppgaven blitt til. En stor takk må videregis til familie og venninnegjengen, som har gitt omsorg, støtte, heiarop og kjærighet gjennom hele prosessen. En ekstra takk rettes til mamma, pappa og storesøster for gjennomlesing av oppgaven. Avslutningsvis ønsker jeg å takke gjengen fra høyere årstrinn for å ha gjort årene ved NMBU til en fin tid – takk for hyggelig skriveselskap og gode pauser.

Elise Hagen Fuglesang

Oslo/Ås, januar 2023

Sammendrag

Det er viktig med en effektiv utnyttelse fordi byer stadig blir tettere, og det er stort press på arealer. I denne sammenhengen kan flerfunksjonelle byrom spille en sentral rolle. For å forstå hvorfor et byrom er vellykket er man nødt til å vurdere utviklingsprosessen og resultatet i sammenheng. Dette blir sjeldent gjort, og fokuset ligger ofte på å kun vurdere det ferdige prosjektet. Formålet med denne oppgaven er å utforske denne sammenhengen. For å belyse dette har jeg brukt det flerfunksjonelle byrommet Lakkegata aktivitetspark som case. Byrommet fungerer som skolegård, møteplass og gangakse, og prosjektet ble initiert av FAU ved Lakkegata skole gjennom et innbyggerforslag.

Med utgangspunkt i dette er oppgavens hovedproblemstilling følgende: *hvordan skape gode flerfunksjonelle byrom?* Problemstillingen besvares ved å (I) vurdere hvorvidt flere funksjoner kan sameksistere i aktivitetsparken, (II) analysere hvordan aktivitetsparken svarer på kriterier for gode byrom, (III) analysere prosessene som inngikk i utviklingen av aktivitetsparken, og (IV) undersøke ringvirkningene som har kommet som en følge av aktivitetsparken. Dette gir en helhetlig tilnærming til byromsutvikling.

Forskningsdesignet er en kvalitativ enkeltcasestudie av Lakkegata aktivitetspark, hvor empirien består av intervjudata fra fem aktører med relevant og ulik tilknytning til casen. Dette, sammen med litteratur om kriterier for gode byrom, prosesser i byromsutvikling og flerfunksjonalitet, brukes for å besvare problemstillingene.

Oppgaven har funnet at for Lakkegata aktivitetspark kan funksjonene skolegård, møteplass og gangakse sameksistere. Utformingen og designet har vært viktig for sameksistensen, i tillegg til at funksjonene ikke nødvendigvis er i bruk samtidig. Oppgaven fant også at aktivitetsparken svarer godt på kriterier for gode byrom, og det er få spenninger mellom funksjonene og bruken.

Oppgaven har også funnet at alle de fire fasene som inngikk i utviklingen av Lakkegata aktivitetspark inneholdt viktige prosesser som har påvirket resultatet og bruken. FAU som systemnavigatør, innbyggerforslaget, bystyrevedtaket, samt Undervisningsbygg, Asplan Viak og FAU sin felles visjon for prosjektet, har vært særlig viktige prosesser. Utviklingsprosessen har vært iterativ, og oppgaven har funnet at aktørene hadde ulike roller. Dynamikken og relasjonen mellom disse har hatt stor påvirkning på hvordan prosessen utspilte seg, og dermed også på resultatet som utgjør aktivitetsparken.

Oppgaven fant flere ringvirkninger som har kommet som følge av realiseringen av aktivitetsparken, både internt og eksternt. Aktivitetsparken har gitt et tiltrengt løft til nærområdet. Lakkegata aktivitetspark har også blitt et forbildeprosjekt, som har ført til flere lignende initiativer og prosjekter. Oppgaven har også avdekket en problematikk knyttet til ujevn fordeling av ressurser og muligheter hos FAU, ved ulike skoler, til å påvirke.

Abstract

The increasing density of cities makes efficient use of space crucial. In this context, multifunctional urban spaces can play a key role. To fully understand the success of urban space, both the development process and the final outcome must be considered. However, this is rarely done, and the focus is often on assessing only the finished project. The aim of this thesis is to explore the relationship between process and outcome. To demonstrate this, the multifunctional urban space Lakkegata activity park is used as an example. The urban space function as a schoolyard, meeting place, and walkway, and was initiated by the PTA (Parent Teacher Association) at Lakkegata School through a 'Citizen proposal'.

Based on this, the main research question of the thesis is: how to create attractive multifunctional urban spaces? The question is answered by (I) evaluating the potential for multiple functions to coexist within the activity park, (II) analyzing how the park meets criteria for urban spaces, (III) analyzing the processes involved in the development of the activity park, and (IV) explore the ripple effects that have come as a result of the activity park. This provides an integrated approach to urban space development.

The research design is a qualitative single case study of Lakkegata activity park, and the empirical evidence for the study is constituted by data obtained from interviews with five key actors. The research question is addressed by analyzing the empirical evidence in conjunction with literature on urban space criteria, urban space development, and multifunctionality.

The study found that for Lakkegata activity park, the functions of a schoolyard, meeting place and walkway can coexist. The design of the activity park has been crucial for the coexistence, in addition to the fact that the functions may not necessarily be in use at the same time. The study also found that the activity park responds well to urban space criteria and there is minimal tension and conflict between the functions and the use.

The study also found that each of the four phases of the development of Lakkegata activity park contained important processes that influenced the outcome and the use. Key processes have been PTA as a 'system navigator', the citizen proposal, the city council decision, and Undervisningsbygg's, Asplan Viak's, and PTAs shared vision for the project. The development process has been iterative, and the thesis found that the actors had different roles throughout the process. In addition, the dynamics between the actors have influenced how the process has unfolded, and thus also the result that constitutes the activity park.

The thesis found several ripple effects that have arisen because of the realization of the activity park, both internally and externally. The activity park has provided a much-needed boost to the local community. Lakkegata activity park has also become an exemplary project, leading to the emergence of similar initiatives and projects. The thesis has also uncovered a challenge related to the uneven distribution of resources and opportunities that PTAs in different schools have to influence.

Innhold

Forord	I
Sammendrag	II
Abstract.....	III
Figurer.....	VI
Tabeller	VII

DEL I - INTRODUKSJON, TEORI & METODE

1	Introduksjon	1
1.1	Problemstillinger	2
1.2	Begrepsavklaringer	3
1.2.1	Byrom	3
1.2.2	Flerfunksjonalitet.....	4
1.3	Presentasjon av case: Lakkegata aktivitetspark.....	5
1.4	Oppgavens struktur.....	8
2	Teoretisk grunnlag og rammeverk	9
2.1	Kriterier for gode byrom	9
2.1.1	Gehls 12 kriterier	9
2.1.2	Byromshåndbokas fem kriterier.....	11
2.1.3	Sammenhengen mellom Gehl og Byromshåndboka	12
2.2	Prosessperspektiv	14
2.2.1	Det stedsformende kontinuum	14
2.2.2	Fem faser i byromsutvikling.....	16
2.2.3	En tilnærming til byromsutviklingsprosesser	17
2.2.4	Formelle og uformelle virkemidler.....	18
2.2.5	Navigering i politiske systemer.....	21
2.3	Flerfunksjonalitet	21
2.4	Bruk og bevegelse	23
3	Metodisk tilnærming.....	25
3.1	Forskningsdesign	25
3.2	Fremgangsmåten for kvalitative intervjuer	25
3.2.1	Utvalg og rekruttering av informanter	26
3.2.2	Planlegging og gjennomføring av intervjuene	28
3.3	Validitet og reliabilitet.....	31
3.4	Etiske hensyn.....	33
3.4.1	Samtykke til deltagelse.....	33
3.4.2	Anonymitet.....	33
3.5	Analytisk tilnærming.....	34

DEL II - ANALYSE, DISKUSJON & KONKLUSJON

4	Elementene i Lakkegata aktivitetspark.....	37
5	Hvordan svarer Lakkegata aktivitetspark på kriterier for gode byrom?	44
5.1	Komfort: bevegelse, opphold og aktivitet	44
5.1.1	Sitte, stå og gå.....	44
5.1.2	Et byrom hvor man kan «shoppe tilbud og aktiviteter».....	47
5.1.3	Helårs- og døgnbruk.....	53
5.2	Trygghet: åpent eller lukket og tilstedeværelse av mennesker	54
5.2.1	Åpent vs. lukket.....	54
5.2.2	Tilstedeværelse av mennesker	56
5.2.3	Vær og støy	56
5.3	Nytelse: materialer, harde og myke elementer	57
5.4	Oppsummering.....	59
6	Hvilke prosesser har vært viktige for utviklingen av Lakkegata aktivitetspark?.....	61
6.1	Initiativ.....	62
6.1.1	Bakgrunnen for initiativet.....	62
6.1.2	Fra innbyggerforslag til bystyrevedtak	63
6.2	Finansiering og gjennomføring	67
6.2.1	Ressurser, ambisjoner og handlingsvilje	67
6.2.2	Planstatus.....	71
6.3	Prosjektutforming og design	72
6.3.1	Visjoner og ambisjoner.....	72
6.3.2	Medvirkning og programmering.....	75
6.3.3	Jentestrategien og sosiale hensyn.....	81
6.4	Forvaltning	82
6.4.1	Ansvarsfordeling mellom Oslobygg og Lakkegata skole	83
6.4.2	Vedlikeholdsutfordringer: grus, fallsand og tagging.....	83
6.4.3	Blågrønne strukturer	85
6.4.4	Forvaltningsutfordringer: støy.....	86
6.5	Aktørdynamikken.....	89
6.6	Ringvirkninger.....	91
6.7	Oppsummering.....	94
7	Konklusjon.....	98
7.1	Besvarelse av oppgavens problemstillinger	99
7.2	Oppgavens overførbarhet	101
7.3	Videre forskning.....	102
	Litteraturliste.....	104

Vedlegg 1 – Informasjonsskriv

Vedlegg 2 – Vurdering fra NSD

Figurer

Figur 1.1 De tre funksjonene i Lakkegata aktivitetspark.....	2
Figur 1.2 Oppgavens hoved- og delproblemstillinger.....	3
Figur 1.3. Trangbode husholdninger i Oslo, etter bydel. Grünerløkka ligger rett under 14 %. Data hentet fra Oslo kommune (2022a).....	5
Figur 1.4. Lakkegata aktivitetsparks plassering i Oslo og bydel Grünerløkka.....	6
Figur 1.5. Flyfoto over Lakkegata aktivitetspark og umiddelbare omgivelser. Bakgrunnskart er hentet fra norgebilder.no.....	6
Figur 1.6. Fakta om Lakkegata aktivitetspark.....	7
Figur 1.7. Oversiktsbilde av Lakkegata aktivitetspark. Foto: Jostein Thorvaldsen/Asplan Viak...	7
Figur 1.8 Oversikt over hvilke kapitler som behandler de fire delproblemstillingene.....	8
Figur 2.1. Gehls 12 kvalitetskriterier for byrom. Fritt gjengitt etter Gehl (2010, s. 249) og Gehl Architects (2014, s. 16).	10
Figur 2.2. Fem kriterier for gode byrom og byromsnettverk (KMD 2016).	12
Figur 2.3 En teori om urban designprosesser som et stedsformende kontinuum. Hentet fra Carmona (2014).	14
Figur 2.4. Fem faser i byromsutvikling. Gjengitt etter Hanssen og Millstein (2021).	16
Figur 2.5. Formelle og uformelle virkemidler i design governance. Gjengitt etter Carmona (2017).	19
Figur 3.1. Oversikt over boliger i området rundt aktivitetsparken. Laget med data fra Geovekst.	27
Figur 3.2 Grad av åpenhet i intervju. Grad av åpenhet i denne undersøkelsens intervjuer er markert med tykk strek. Gjengitt etter Johannessen et al. (2016, s. 147).	28
Figur 4.1 Illustrasjonsplan for Lakkegata aktivitetspark. Illustrasjon av Asplan Viak.	37
Figur 5.1. Komfortkriteriene til Gehl.	44
Figur 5.2. Fordeling av brukere etter alder i aktivitetsparken (n=317). Gangaksen er ikke inkludert i diagrammet. Gjengitt etter Gjermundsen (2022, s. 32).	49
Figur 5.3. Oversikt over uteareal som brukes av Lakkegata skole. Grønn linje viser avstanden fra gangaksens ende til den interne skolegårdens inngang. Bakgrunnskart er hentet fra norgebilder.no.	50
Figur 5.4. Eksempler på rulleaktiviteter. Betegnelsen 'rulleområde' omfatter mange flere aktiviteter enn 'skatepark'.	51
Figur 5.5. Trygghetskriteriene til Gehl.	54
Figur 5.6. Fra inngjerdet til åpent byrom.....	55
Figur 5.7. Nytelseskriteriene til Gehl.....	57
Figur 5.8. Fargepalletten til Lakkegata aktivitetspark. Illustrasjon: Asplan Viak.	59
Figur 6.1 De fire fasene for utviklingen av Lakkegata aktivitetspark.	61
Figur 6.2 Tindslinje over utviklingsprosessen for Lakkegata aktivitetspark.	61
Figur 6.3 Sentrale aktørrelasjoner i prosjektet med Lakkegata aktivitetspark.....	62
Figur 6.4 Innbyggerforslag.....	64
Figur 6.5 Byrommet etter opparbeidelse i 2017. Foto: Magnus Greni/Google Street View.	68
Figur 6.6 Situasjonsplan for Mosse Jørgensens plass og første oppgradering av arealet som i dag utgjør Lakkegata aktivitetspark. Hentet fra saksinnsyn, Oslo kommune.	68

Figur 6.7 Tidlig illustrasjon av annlegget. Øverst: Betongpark, nederst: FAU ved Lakkegata skole.....	70
Figur 6.8 Fordeling av finansiering mellom Undervisningsbygg og FAU.....	71
Figur 6.9 De tre funksjonene som sameksisterer i Lakkegata aktivitetspark.....	74
Figur 6.10 Håndtegnet skisse fra tidlig i design- og utformingsfase. Gangaksen har vært tydelig fra starten. Skisse av Asplan Viak.....	76
Figur 6.11 Trerekken langs med aktivitetsparken. Trærne er en viktig kvalitet som er bevart fra før prosjektstart.....	78
Figur 6.12 Situasjonsplanen som var vedlagt i nabovarselet. Skjermbilde fra saksinnsyn, Oslo kommune.....	80
Figur 6.13 Jentestrategien.....	81
Figur 6.14 Grusdekket ved frukttrærne sprer seg ut i byrommet, og fører til irritasjon hos de som holder på med rulleaktiviteter. I tillegg medfører det vedlikeholdsutfordringer.	84
Figur 6.15 Eksempler på tagging i Lakkegata aktivitetspark.....	85
Figur 6.16 Skilt i Sars gate, ved inngangen til aktivitetsparken.....	88
Figur 6.17 Byrommet før og etter aktivitetsparken ble bygd. Venstre: Magnus Greni/Google Street View. Høyre: Kirsti Reinsberg Mørch/Asplan Viak.....	94
Figur 7.1 Oppgavens hoved- og delproblemstillinger.....	98

Tabeller

Tabell 2.1 Sammenhengen mellom Gehl og Byromhåndboka sine kriterier.....	13
Tabell 2.2. Oppgavens rammeverk: fire faser i byromsutvikling.....	18
Tabell 3.1. Intervjuguide.....	29
Tabell 3.2. Oversikt over informanter og gjennomførte intervjuer.....	30
Tabell 6.1 Oppsummering av de fire fasene for utviklingen av byrommet Lakkegata aktivitetspark.....	95

DEL I

INTRODUKSJON, TEORI & METODE

1. Introduksjon
2. Teoretisk grunnlag og rammeverk
3. Metodisk tilnærming

1 Introduksjon

De fleste byer blir stadig tettere og tettere. Dette gjør at det blir mer press på arealene, og enda viktigere med god og effektiv utnyttelse. I *Kommunedelplan for torg og møteplasser* trekkes intens bruk av byrom, kombinert med økende fortetting, frem som faktorer som skaper konkurranse om byrommene (Plan- og bygningsetaten, 2009, s. 3). I den nyere veilederen til Oslo kommune, om bymessig utforming, trekkes ønsket om fleksible offentlige byrom frem (Plan- og bygningsetaten, 2019). Flerfunksjonelle byrom kan spille en viktig rolle i sammenheng med en stadig tettere by, hvor det er knapphet på arealer, blant annet fordi de kan bidra til en mer effektiv utnyttelse som kan tilrettelegge for flere brukergrupper og aktiviteter (Ghafouri, 2016; Lotfata et al., 2022; Sundevall & Jansson, 2020). Dette kan igjen føre med seg andre positive effekter. For å skape gode flerfunksjonelle byrom bør man se til hva praksis og litteratur sier om kriterier for gode byrom.

For å forstå hvorfor et byrom er vellykket kan man ikke kun vurdere resultatet. Til tross for dette, blir prosessene et byutviklingsprosjekt går igjennom sjeldent evaluert systematisk og helhetlig etter at prosjektet står ferdig. Matthew Carmona (2021, s. 41) er kritisk til at både den ordinære og profesjonelle pressen ofte kun fokuserer på høyprofilerte prosjekter, hvor man unnlater å vurdere og diskutere bruken og utviklingsprosessen, og istedenfor fokuserer på det visuelle resultatet. Dette medfører unyanserte vurderinger og fremstillinger om kvaliteten på byutviklingen, og man får ikke hele bildet av, eller forståelsen for designet, utviklingen, de politiske prosessene, bruken, brukerne eller hvordan det forvaltes. Til tross for dette er det nettopp disse ulike prosessfaktorene som er med å forme stedene og byrommene, ifølge Carmona (2014, 2021).

Dagens samfunn og byutvikling har et stort aktørmangfold. Med utgangspunkt i dette trekker Aarsæther et al. (2018, s. 21) frem at spørsmål om prosess, makt og kommunikasjon blir sentrale temaer i planleggingsfaget. De trekker videre frem at planlegging skal bidra til beslutningsgrunnlag og gjennomføring, samt lede frem til resultater med bærekraftige, løsninger «for den enkelte, for samfunn og miljø» (Aarsæther et al., 2018, s. 21). Et byromsutviklingsprosjekt kan initieres av mange ulike aktører, men det vanligste er initiativ fra ulike offentlige eller private aktører (Hanssen & Saglie, 2021). Noen initiativ og prosjekter er mer eksepsjonelle enn andre, og ett av disse er Lakkegata aktivitetspark, som brukes som case i denne oppgaven. Oppgavens formål er å vurdere resultatet av byrommet Lakkegata aktivitetspark, og se hvordan dette henger sammen med prosessene som har ført frem til resultatet.

I dette byromsprosjektet var det FAU (foreldrerådets arbeidsutvalg) ved Lakkegata skole som tok initiativ. Dette er uvanlig, og gjør casen interessant. Initiativet ble fremmet gjennom et innbyggerforslag. Et annet moment som gjør aktivitetsparken til en interessant case, er at det fremstår som ett vellykket prosjekt. Aktivitetsparken ble åpnet i 2019, og har fått mye god omtale. I 2022 ble byrommet nominert til EU Mies Award (EUs offisielle pris for samtidsarkitektur), og i 2020 fikk aktivitetsparken andreplass i Oslo bys arkitekturpris (Asplan Viak, 2020, 2021). På Asplan Viak (2020) sin nettside kan man lese at

«Lakkegata aktivitetspark startet som en enkel skolegårdsutvidelse men har transformert området fra en belastet asfaltørken til en oase for aktivitet og sosialt samvær». På denne måten innehar byrommet funksjonene skolegård og møteplass, i tillegg går det en gangakse gjennom hele aktivitetsparken. Dette gjør Lakkegata aktivitetspark til en spennende case for å undersøke flerfunksjonalitet og sammenhengen mellom prosesser og resultat. I kapittel 1.3 presenteres casen kort. Nå som oppgavens tema og case har blitt introdusert vil neste delkapittel redegjøre for oppgavens hoved- og delproblemstillinger.

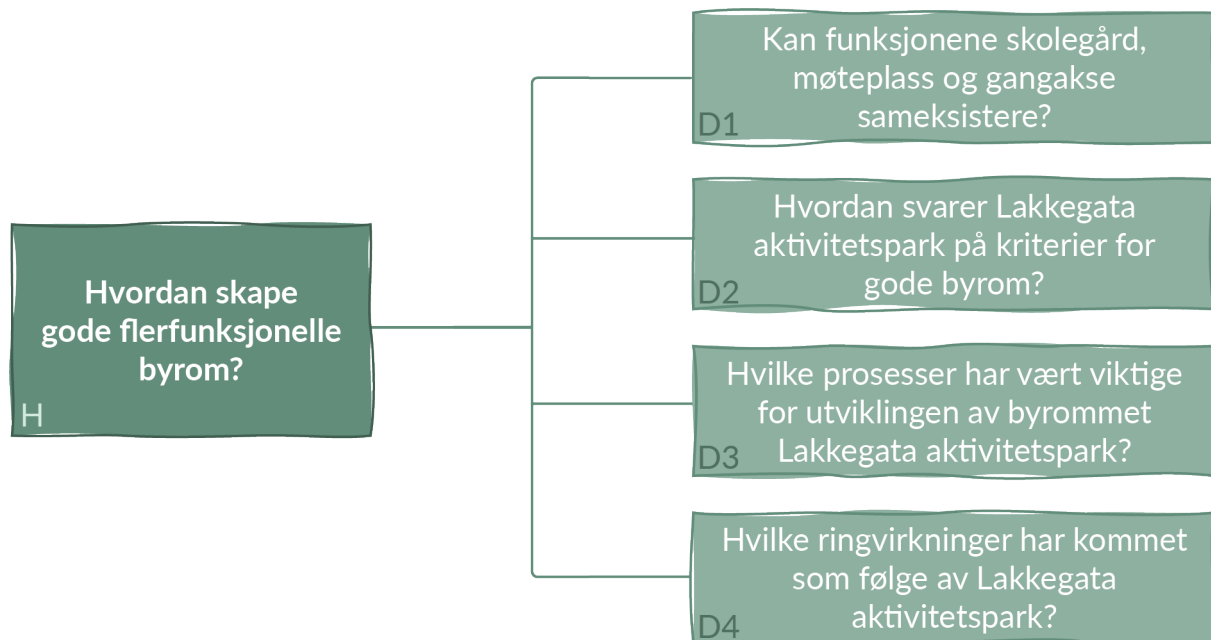

Figur 1.1 De tre funksjonene i Lakkegata aktivitetspark.

1.1 Problemstillinger

Med utgangspunkt i den tematiske bakgrunnen som ble gitt i forrige delkapittel er oppgavens hovedproblemstilling følgende: *hvordan skape gode flerfunksjonelle byrom?* Som beskrevet tidligere brukes Lakkegata aktivitetspark som case i denne oppgaven. For å besvare hovedproblemstillingen er det nødvendig å først undersøke om flere funksjoner kan sameksistere i aktivitetsparken. Videre må man se på hvordan Lakkegata aktivitetspark kan vurderes etter kriterier for gode byrom, altså en vurdering av resultatet. Fordi oppgaven har en ambisjon om å se på sammenhengen mellom resultatet og prosessene som ligger bak, må man etter en vurdering av aktivitetsparkens resultat, dykke inn i fasene for utviklingen av aktivitetsparken og undersøke de ulike prosessene. I denne forbindelse er aktivitetsparken en interessant case, nettopp fordi prosjektet ble initiert av FAU, noe som er svært uvanlig. Avslutningsvis er det naturlig å utforske ringvirkningene som har kommet som en følge av aktivitetsparken, fordi et byrom fortsetter å leve i lang tid etter ferdigstilling. I tillegg kan et byromsprosjekt bidra med både positive og negative ringvirkninger for omkringliggende omgivelser. Med dette som utgangspunkt forsøker oppgaven å ha en helhetlig tilnærming til byromsutvikling, ved å se på sammenhengen mellom Lakkegata aktivitetsparks prosess og resultat. Hovedproblemstillingen vil

bli besvart gjennom fire delproblemstillinger, som har utgangspunkt i denne korte redegjørelsen. I figur 1.2 er oppgavens problemstillinger fremstilt.

Figur 1.2 Oppgavens hoved- og delproblemstillinger.

Det empiriske grunnlaget for å besvare problemstillingene består av kvalitative intervju-data fra aktører med relevant tilknytning til aktivitetsparken, i tillegg til litteratur knyttet til kriterier for gode byrom, prosesser i byromsutvikling og flerfunksjonalitet. Når det kommer til litteratur om kriterier tar oppgaven hovedsakelig utgangspunkt i Gehl (2010) og Byromshåndboka (KMD, 2016) sine kriterier. Carmona (2014, 2021) er en av teoretikerne som er mest opptatt av en helhetlig tilnærming, og han er opptatt av at det er viktig å se prosessene som inngår i et prosjekt i sammenheng. Derfor baserer oppgaven seg i stor grad på Carmonas litteratur. Kriterie- og prosessperspektivet utgjør hovedtyngden av litteraturen.

1.2 Begrepsavklaringer

Dette delkapittelet vil kort redegjøre for to sentrale begreper som brukes i oppgaven. Begrepene som operasjonaliseres er byrom og flerfunksjonalitet.

1.2.1 Byrom

I litteraturen brukes mange ulike begreper for å betegne byens rom, som for eksempel offentlige rom, urbane åpne rom, uterom eller byrom. Selv om begrepene ikke har nøyaktig samme innhold, har de fortsatt mange fellestrekk. I denne oppgaven vil begrepet byrom bli brukt, slik Hanssen og Millstein (2021b) og Byromshåndboka (KMD, 2016) definerer det. Hanssen og Millstein (2021b, s. 13) definerer begrepet som «*utendørs by-*

rom som har status av å være *offentlig tilgjengelige*». Byromshåndboka (KMD, 2016) er i likhet med Hanssen og Millstein (2021b) opptatt av at byrommene skal være offentlig tilgjengelige. Byrom er ifølge KMD (2016, s. 11) uterom som naturlig avgrenses av bygninger eller andre naturlige fysiske avgrensninger. I tillegg skal de være tilpasset menneskelig aktivitet. Grøntområder, møteplasser, parker, torg og gater er eksempler på ulike byrom (Hanssen & Millstein, 2021b; KMD, 2016).

Sirowy (2015) påpeker at innenfor urban designteori er man i sammenheng med offentlige rom opptatt av relasjonen mellom de offentlige rommenes fysiske funksjoner, og sosiale aspekter som menneskelig samhandling og aktivitet. Planleggingsteori er på den andre siden hovedsakelig opptatt av de offentlige rommenes politiske dimensjon, med fokus på hvem som har «retten til byen», altså maktrelasjoner og demokrati og hvordan dette utspiller seg i byrommene (Sirowy, 2015, s. 194-199). I denne oppgaven legges fokuset hovedsakelig på forståelsen slik den er i urban designteori. Dette fordi urban designteori fokuserer på relasjonen mellom det sosiale og fysiske, og forstår byrommene som steder for menneskers daglige aktiviteter. Dette er en hensiktsmessig tilnærming når oppgavens hovedproblemstilling handler om gode flerfunksjonelle byrom, og underordnet kriterier for gode byrom og prosessene som ligger bak byromsutviklingen. Selv om oppgaven kommer inn på hvordan Lakkegata aktivitetspark brukes, tar den i liten grad for seg problematikken om retten til byen.

1.2.2 Flerfunksjonalitet

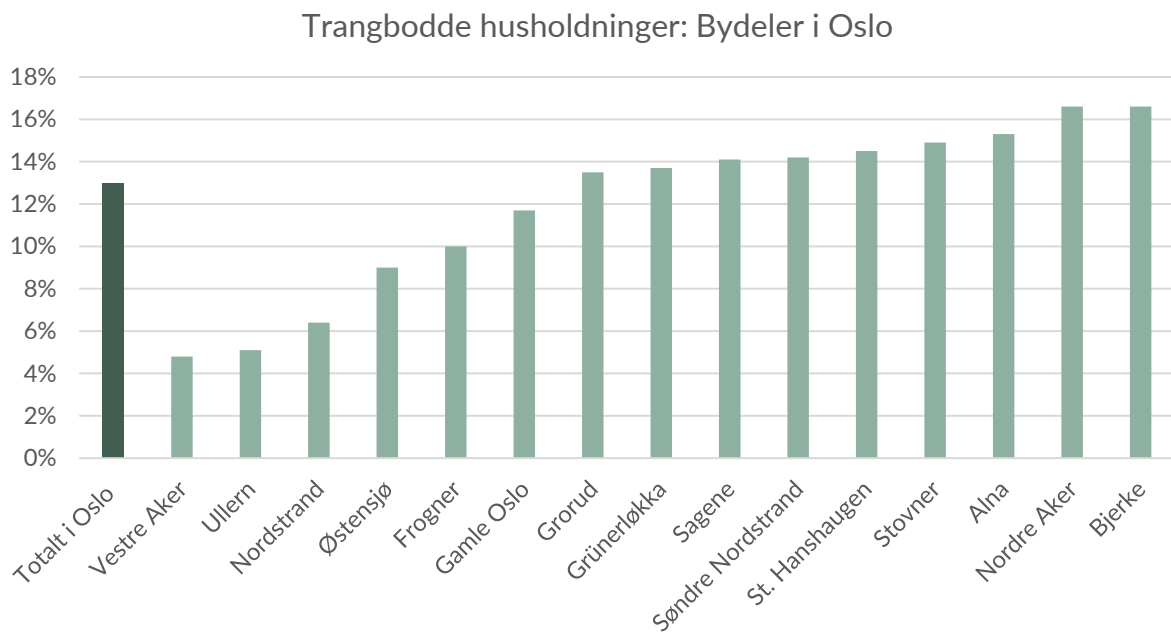
Funksjonene til et byrom kan endre seg med tiden og kan påvirkes av hvordan og hvem som bruker byrommet. Alle byrom er programmert med forskjellige funksjoner som tilrettelegger for ulike aktiviteter (Grabalov & Nordh, 2022, s. 84), og hvor mange funksjoner et byrom innehar vil variere. Et flerfunksjonelt byrom kan inneha flere roller som tjener ulike funksjoner og formål (Živković et al., 2019). Hvordan flerfunksjonalitet forstås, avhenger også av skalaen man operer med, og hva man ilegger begrepet vil ikke nødvendigvis være det samme på for eksempel kommune-, bydels- eller byromsnivå. Denne oppgaven ser på flerfunksjonalitet på byromsnivå.

Ifølge doktorgraden til Ghafouri (2016, s. 123-124) har et flerfunksjonelt byrom kapasitet til å tilrettelegge for to eller flere aktiviteter samtidig, eller tilrettelegge for ulike funksjoner og brukere i forskjellige tidsrom. Ghafouri (2016) legger også til at flerfunksjonelle byrom burde være steder for brukere i ulik alder, med ulike behov og forventninger. Denne forståelsen av flerfunksjonalitet legges til grunn i oppgaven.

I Lakkegata aktivitetspark er det funksjonene skolegård, møteplass og gangakse som utgjør byrommets flerfunksjonalitet. For at et flerfunksjonelt byrom skal fungere, er man avhengig av at de ulike funksjonene tas i bruk, og oppgaven vil derfor se på hvordan de tre funksjonene sameksisterer. Flerfunksjonalitet kan også anses som et kriterium for gode byrom (Gehl, 2010; Jacobs, 1992; KMD, 2016; Plan- og bygningsetaten, 2019). Det blir derfor interessant å se flerfunksjonalitet i sammenheng med øvrige kriterier for gode byrom. Denne sammenhengen tas opp i kapittel 5.

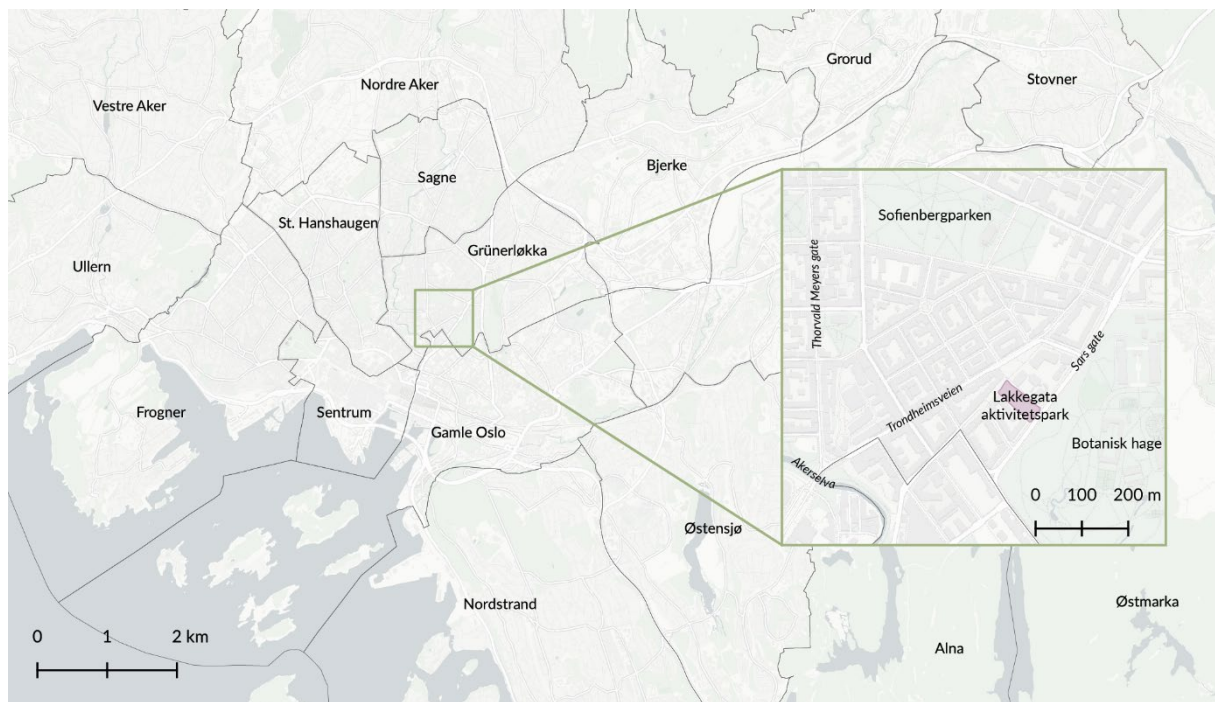
1.3 Presentasjon av case: Lakkegata aktivitetspark

Lakkegata aktivitetspark ligger i Oslo, i bydel Grünerløkka (se figur 1.4). Bydelen har ca. 64 000 innbyggere (Oslo kommune, 2022b) og har også høy befolkningstetthet. Bydel Grünerløkka har i underkant av 5000 trangbodde husholdninger¹, som er det høyeste antallet i Oslo. Dette antallet gir en andel på omtrent 14 % i bydelen (se figur 1.3). Ellers i bydelen er det generelt flere levekårsutfordringer enn i mange andre bydeler i Oslo (Oslo kommune, 2022a). Videre har aktivitetsparken en sentral beliggenhet i et tett bebygde område, med mange boliger, hvor det er få åpne byrom. Lakkegata skole grenser til aktivitetsparken, Botanisk hage ligger i øst, og i nordvest ligger Sofienbergparken (se figur 1.5).

Figur 1.3. Trangbode husholdninger i Oslo, etter bydel. Grünerløkka ligger rett under 14 %. Data hentet fra Oslo kommune (2022a).

¹ Ifølge Oslo kommune (2022a) er en husholdning trangbodd «dersom: (1) Antall rom i boligen er mindre enn antall personer eller én person bor på ett rom, og (2) antall kvadratmeter (p-areal) er under 25 kvm per person».

Figur 1.4. Lakkegata aktivitetsparks plassering i Oslo og bydel Grünerløkka.

Figur 1.5. Flyfoto over Lakkegata aktivitetspark og umiddelbare omgivelser. Bakgrunnskart er hentet fra norgebilder.no

Før aktivitetsparken ble bygd var arealet inngjerdet og uten noe særlig innhold. Området var preget av mye uønsket aktivitet, og den daværende skolegården til Lakkegata var en av de minste i Oslo med tanke på areal per elev (Tverga, 2020). FAU ved Lakkegata skole ønsket å gjøre noe med denne situasjonen, og i 2015 tok de initiativ til prosjektet (Asplan Viak, 2020). Realiseringen av aktivitetsparken har åpnet opp området, og byrommet fungerer som en «åpen» skolegård (Asplan Viak, u.å.-c), og kombinerer på denne måten flere ulike funksjoner. Byrommet fungerer både som skolegård for elevene, møteplass for nærmiljøet og som en gjennomgangsakse (Millstein & Hanssen, 2021, s. 186).

Fakta om Lakkegata aktivitetspark

- Grunneier: Oslo kommune
- Oppdragsgiver og byggherre: Undervisningsbygg
- Prosjektering: Asplan Viak
- Entreprenør: Skaaret Landskap
- Areal: 2800 m²
- Tidsperiode, prosjektering og utbygging: påbegynt i 2017, ferdigstilt i 2019
- Kostnad inkl. MVA: ca. 23,3 millioner kr (tall fra Oslobygg).

(Asplan Viak, u.å.-c; Tverga, 2020)

Figur 1.6. Fakta om Lakkegata aktivitetspark

Figur 1.7. Oversiktsbilde av Lakkegata aktivitetspark. Foto: Jostein Thorvaldsen/Asplan Viak.

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven består av to deler. Resten av del I består av to kapitler. Kapittel 2 tar for seg oppgavens teoretiske grunnlag og rammeverk. Her vil det redegjøres for litteratur knyttet til kriterier for gode byrom, prosessperspektiver på byromsutvikling, samt litteratur om flerfunksjonalitet, bruk og aktivitet. I kapittel 3 blir de metodiske tilnærmingene og valgene som er tatt redegjort for, samt etiske hensyn. Del II består av fire kapitler. Kapittel 4 presenterer kort elementene som er i Lakkegata aktivitetspark. I kapittel 5 trekkes flere av disse elementene inn for å analysere hvordan aktivitetsparken svarer på kriterier for gode byrom, i tillegg analyseres byrommets flerfunksjonalitet. Kapittel 6 utforsker prosessene som har vært viktige for utviklingen av Lakkegata aktivitetspark. Kapittel 5 og 6 utgjør oppgavens analyse og diskusjon. I disse kapitlene presenteres de empiriske funnene, samtidig som de diskuteres fortløpende. Figur 1.8 gir en oversikt over hvilke kapitler som behandler de fire delproblemstillingene, som utgjør svaret på oppgavens hovedproblemstilling. Kapittel 7 utgjør oppgavens siste kapittel. Her vil problemstillingene besvares, oppgavens overførbarhet vil kort diskuteres og avslutningsvis pekes det på muligheter for videre forskning.

5: Hvordan svarer Lakkegata aktivitetspark på kriterier for gode byrom?

- D1: Kan funksjonene skolegård, møteplass og gangakse sameksistere?
- D2: Hvordan svarer aktivitetsparken på kriterier for gode byrom?

6: Hvilke prosesser har vært viktige for utviklingen av Lakkegata aktivitetspark?

- D3: Hvilke prosesser har vært viktige for utviklingen av byrommet Lakkegata aktivitetspark?
- D4: Hvilke ringvirkninger har kommet som følge av Lakkegata aktivitetspark?

Figur 1.8 Oversikt over hvilke kapitler som behandler de fire delproblemstillingene.

2 Teoretisk grunnlag og rammeverk

I dette kapittelet vil det teoretiske grunnlaget og oppgavens rammeverk redegjøres for. Dette vil senere bli brukt i analysen for å besvare oppgavens problemstillinger. Først vil litteratur knyttet til kriterier for gode byrom beskrives. Dette vil hovedsakelig brukes for å besvare de to første delproblemstillingene. Deretter vil teori om prosesser i byromsutvikling redegjøres for. I analysen vil disse perspektivene i hovedsak brukes til å svare på de to siste delproblemstillingene. Kapittelet vil i tillegg gjøre rede for litteratur om flerfunksjonalitet, samt bruk og aktivitet i byrom.

2.1 Kriterier for gode byrom

Det finnes mange ulike kriterier for å vurdere hvor godt et byrom er. Ordet kriterium defineres som kjennetegn som «gir grunnlag for bedømmelse eller klassifisering» i Store norske leksikon (2022). Generelt kan kriterier være både objektive og subjektive, og dette gjelder også byromskriterier. Hva en person opplever som et attraktivt og godt byrom kan vurderes annerledes av en annen. Samtidig er det mye litteratur om hvilke kvaliteter og kriterier som må innfris for å bidra til å skape gode byrom. Jan Gehl er en av de som har skrevet mye om kriterier for gode byrom, og han er opptatt av en menneskevennlig byutvikling. Med utgangspunkt i dette vil oppgaven bruke Gehl (2010) sine tre overordnede kriteriekategorier trygghet, komfort og nytelse, og Byromshåndboka sine fem kriterier brukbarhet, sammenkobling, nærhet, kvalitet og bynatur (KMD, 2016). Byromshåndboka sine kriterier er i stor grad basert på Gehl (2010). I det følgende vil disse tilnærmingene redegjøres for. Avslutningsvis vil tabell 2.1 oppsummere sammenhengen mellom Gehl og Byromshåndboka sine kriterier.

2.1.1 Gehls 12 kriterier

Gehl (2010) og Gehl Architects (2014) presenterer et kvalitativt vurderingsverktøy med 12 kvalitetskriterier for byrom. Disse kriteriene deles videre inn i de tre hovedkategoriene komfort, trygghet og nytelse (se figur 2.1).

Komfort handler om at gode byrom skal sikre menneskers mulighet til utfoldelse. Muligheten til å sitte, stå, gå, kommunisere og være aktiv under gode forhold er et grunnleggende behov som gode byrom skal sikre (Gehl, 2010, s. 248). Hvordan byens kanter og mellomrom utformes er viktig for bylivet, fordi mennesker trives best med å oppholde seg i grenseområdene eller langs byens fasader. Gehl Architects (2014, s. 16) påpeker at de gode byrommene er flerfunksjonelle, og forklarer at det handler om at byrommet har en utforming som tilrettelegger for stor fleksibilitet i bruken, og at det ikke nødvendigvis betyr at det må skje veldig mye på stedet. Et godt byrom burde i tillegg gi mulighet til både passiv og aktiv rekreasjon.

Trygghet omfatter behovet for beskyttelse. Et godt byrom skal for eksempel sikre beskyttelse mot trafikk og ulykker, utrygghet, fysisk skade og ubehagelige sansepåvirkninger. Gehl Architects (2014, s. 16) trekker frem at funksjonsblanding kan bidra til å

sikre den opplevde og reelle tryggheten. Gehl (2010, s. 248) poengterer at hvis et vesentlig problem med beskyttelse er uløst, kan det være meningsløst å prøve å sikre øvrige kvaliteter.

Nytelse innebærer at attraksjoner, kvaliteter og tilbud i og omkring byrommet utnyttes. Denne kategorien er opptatt av det estetiske, det visuelle og det sansbare (Gehl Architects, 2014, s. 16; Gehl, 2010, s. 248). Nytelseskategorien innebærer også god arkitektur og design, og må ses i sammenheng med de øvrige kvalitetene (Gehl, 2010, s. 248). I figur 2.1 er innholdet i de 12 kriteriene oppsummert.

Figur 2.1. Gehls 12 kvalitetskriterier for byrom. Fritt gjengitt etter Gehl (2010, s. 249) og Gehl Architects (2014, s. 16).

2.1.2 Byromshåndbokas fem kriterier

I en norsk sammenheng finner man igjen mange av de samme prinsippene til Gehl, for eksempel i *Byrom – en idéhåndbok* (KMD, 2016), som presenterer fem kriterier for gode byrom og byromsnettverk. Disse er brukbarhet, nærhet, sammenkobling, kvalitet og bynatur. Kriteriene er delvis overlappende, og innholdet i de har mye til felles med Gehl (2010) sine.

Brukbarhet handler om de funksjonene et byrom må ivareta for at det skal være attraktivt å ta i bruk byrommene (KMD, 2016, s. 22, 24). Som det fremgår av tabell 2.1 overlapper kriteriet brukbarhet med alle de 12 kriteriene til Gehl (2010). Fordi byrommene og hverdagslivet henger tett sammen er det viktig at byrommene imøtegår innbyggernes mangfoldige behov og ønsker. Imøtegår man dette kan byrommene gi gode rammer for høy livskvalitet. For at brukbarheten skal være god må byrommet være fleksibelt og variert både når det gjelder bruk og innhold, samt brukergrupper. Dette innebærer også at det planlegges og tilrettelegges for bruk gjennom hele året og døgnet. Et grep her er å tilrettelegge for at lekeplasser, og andre byrom for barn og unge, også blir gode steder for de voksne. På denne måten kan disse byrommene bli gode møteplasser for nærmiljøet (KMD, 2016, s. 25-28). Håndboken trekker også frem viktigheten av å tilpasse innholdet slik at byrommet blir attraktivt for både jenter og gutter, og bruker eksemplet om at skateanlegg er mer attraktive for gutter. I sammenheng med barn og unge presiseres det også at i områder med mange trange leiligheter spiller byrommene og parkene en viktig rolle for denne gruppen (KMD, 2016, s. 26). Dette støttes også av Gehl (2010, s. 227) og Sirowy (2015, s. 194). KMD (2016, s. 26) skriver videre at å tilpasse byrommene slik at flere brukergrupper kan oppholde seg der samtidig er et «bidrag til at mennesker møtes, til toleranse og inkludering. Slik blir byrom demokratiske møteplasser».

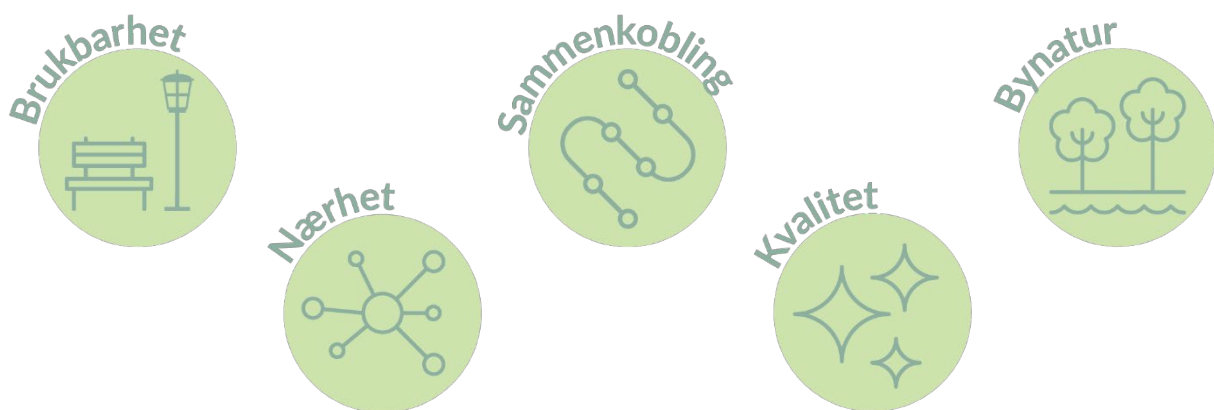
Nærhetskriteriet tar for seg avstander til og mellom byrom, samt tilgangen til ulike byrom i byromsnettverket (KMD, 2016, s. 30). Bruken av byrom påvirkes av avstander, og hvor lang tid ulike grupper bruker på å tilbakelegge avstander varierer. Nærhetskriteriet legger prinsippet om ti-minuttersbyen eller nærhetsbyen til grunn. Håndboken trekker også frem at barrierer og kjedelige omgivelser gjør at avstander kan oppleves lenger enn de er. Dette henger videre sammen med lysten til å gå og sykle, og det er derfor viktig med attraktive ferdselsårer som kan stimulere til mer gange og sykling (KMD, 2016, s. 30-32).

Kriteriet sammenkobling handler om «et sammenhengende byromsnettverk og byrom for mobilitet» (KMD, 2016, s. 36). Et viktig element for byrommenes funksjonalitet og bruk er avstander og reiser. For å oppnå god sammenkobling bør man videre etterstrebe byrom med blant annet opplevelser, variasjon og menneskelige dimensjoner. Dette kan gjøre det mer attraktivt å sykle og gå. I tillegg er god belysning viktig for både ferdsel og bruk når det er mørkt (KMD, 2016, s. 36-39).

Kvalitetskriteriet omfatter fysiske kvaliteter, utformingen av omgivelsene, i tillegg til stedskvaliteter. I likhet med brukbarhetskriteriene overlapper Byromshåndboka sitt kvalitetskriterium med alle kriteriene til Gehl (2010). Ofte vil kvalitet behandles skjønns-

messig, og det er mange faktorer som innvirker på kvalitetsopplevelsen. Kvalitet handler også om å se og utnytte eksisterende kvaliteter (KMD, 2016, s. 40-41). I nye prosjekter, og i utvikling av byromsnettverk, er det viktig å utnytte disse for å bidra til merverdi i byrommene og området ellers. Restarealer som skal transformeres kan ende i mange ulike typer byrom. Det er viktig å utnytte disse arealene på en måte som gagnar området og fellesskapet, samtidig som gode forbindelser og overganger sikres, slik at området får en bedre kobling til den øvrige bystrukturen (KMD, 2016, s. 40-43). I tillegg handler kvalitet om materialene som brukes i alle deler av byrommet. Disse skal både være estetiske visuelt, men også robuste og holde seg med tiden. Dette henger videre sammen med driften og vedlikeholdet, som må være god for at byrom skal oppleves som attraktive (KMD, 2016, s. 40, 44).

KMD (2016, s. 45) forklarer at bynatur handler om de blågrønne kvalitetene i byromsnettverket, det urbane friluftslivet, samt klimatilpasning. Grønne elementer bidrar positivt på mange måter, blant annet for rekreasjonsmulighetene, det biologiske mangfoldet og for bolyst, trivsel og stedsidentitet. Samtidig som grønne elementer bidrar med mye positivt, er ikke dette nødvendigvis nok for å skape et godt byrom – de må også opparbeides med gode opplevelseskvaliteter (Gehl, 2010, 2017; Jacobs, 1992; KMD, 2016). I tillegg er klimatilpasning en viktig funksjon byrom har i sammenheng med klimaendringer, fordi de kan suge opp og fordrøye overvann (KMD, 2016, s. 48).

Figur 2.2. Fem kriterier for gode byrom og byromsnettverk (KMD 2016).

2.1.3 Sammenhengen mellom Gehl og Byromshåndboka

Som redegjørelsen har vist er det mange likheter mellom kriteriene til Gehl (2010) og Byromshåndboka (KMD, 2016). Det er tydelig at Byromshåndboka i stor grad har basert seg på Gehls kriterier, og de favner mange av de samme elementene. Samtidig finner man også ulikheter mellom dem. For å tydeligere vise sammenhengen mellom Gehl og Byromshåndboka sine kriterier, så jeg det som hensiktsmessig å sammenstille de slik jeg har gjort

i tabell 2.1. Her ser man tydelig at brukbarhet- og kvalitetskriteriene i Byromshåndboka sammenfaller med alle de 12 kriteriene til Gehl. Kriteriene sammenkobling og nærhet har flere fellestrekk og sammenfaller med mange av Gehls kriterier, dette fordi begge i stor grad legger vekt på attraktive omgivelser som kan invitere til videre opphold, muligheter for å gå og trygghet. Som tabell 2.1 også viser, er det få av Gehl sine kriterier som eksplisitt omfatter bynatur og grønne elementer. Altså bygger Byromshåndboka i stor grad på Gehl sine kriterier, og oppgaven vil hovedsakelig bruke Gehl (2010) sine begreper komfort, trygghet og nytelse.

Jan Gehl		Byromshåndboka				
		Brukbarhet	Nærhet	Sammenkobling	Kvalitet	Bynatur
Komfort	1. Muligheter for å gå	X	X	X	X	
	2. Muligheter for å stå/ opphold	X	X	X	X	
	3. Muligheter for å sitte	X			X	
	4. Muligheter for å se	X	X	X	X	
	5. Muligheter for å kommunisere	X			X	
	6. Muligheter for lek og aktiviteter	X	X	X	X	
Trygghet	7. Beskyttelse mot trafikk og ulykker	X	X	X	X	
	8. Beskyttelse mot kriminalitet og vold	X	X	X	X	
	9. Beskyttelse mot ubehagelige sansepåvirkninger	X			X	
Nytelse	10. Skala	X	X	X	X	
	11. Nytelse og trivsel i omgivelsene	X			X	X
	12. Estetiske kvaliteter og positive sanseintrykk	X	X	X	X	X

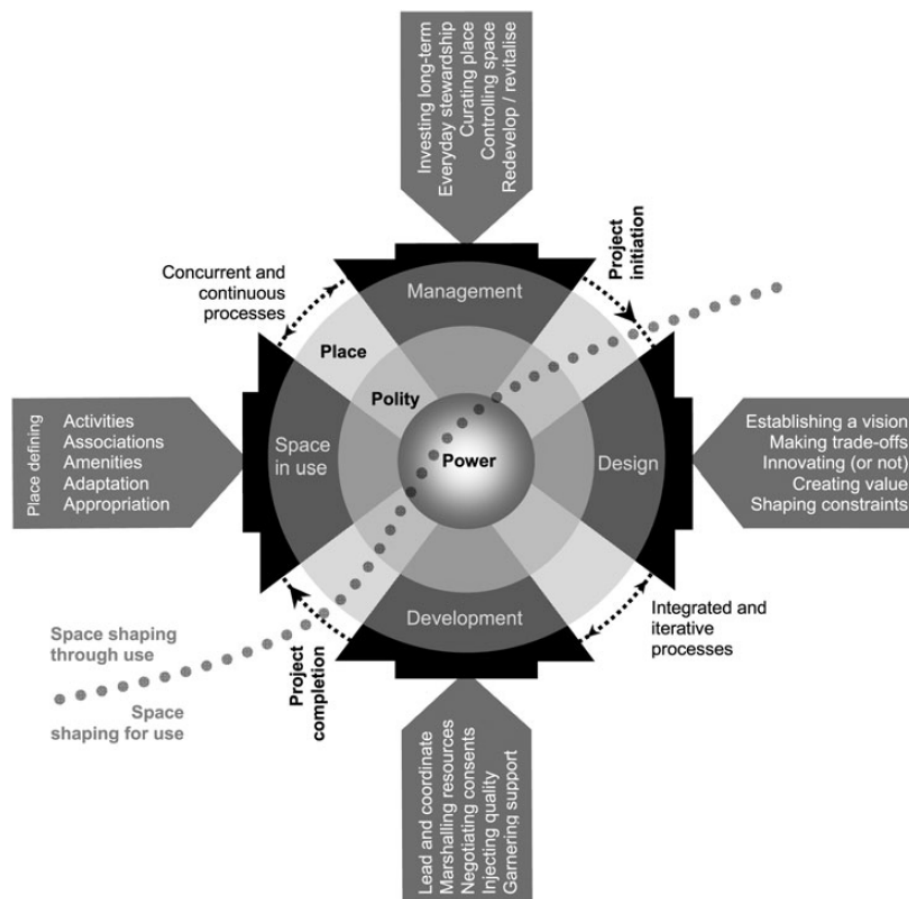
Tabell 2.1 Sammenhengen mellom Gehl og Byromshåndboka sine kriterier.

2.2 Prosessperspektiv

For å svare på hvilke prosesser som har vært viktige for utviklingen av Lakkegata aktivitetspark er det nødvendig med et teoretisk rammeverk som kan brukes for å analysere disse prosessene. I litteraturen er det få som tar for seg hele byromsutviklingsprosessen, fra før et prosjekt initieres til man har et ferdig byrom som skal forvaltes. Matthew Carmona er en av teoretikerne som er opptatt av at man må se prosess og resultat i sammenheng, og på denne måte ha en mer helhetlig tilnærming. Derfor baserer oppgaven seg i stor grad på hans stedsformende kontinuum. I det følgende vil litteratur knyttet til prosessperspektiver redegjøres for.

2.2.1 Det stedsformende kontinuum

Som nevnt i innledningen er Carmona (2021, s. 41) kritisk til at man ofte er mer opptatt av det visuelle resultatet, og at man ikke helhetlig vurderer prosjekter når de er ferdig bygd. I artikkelen *The Place-shaping Continuum : A Theory of Urban Design Process* argumenterer Carmona (2014) for at man må se på sammenhengen og samspillet mellom de ulike prosessene som inngår i byutviklingen. Argumentet er at byutvikling kun kan forstås ordentlig når man ser helheten i faktorer som spiller sammen og slik former prosessene, som igjen former utfallet av byutviklingen (Carmona, 2014; 2021, s. 41). Carmona (2014) sin tilnærming til disse prosessene uttrykkes gjennom det han kaller en teori om urban designprosesser som et stedsformende kontinuum.

Figur 2.3 En teori om urban designprosesser som et stedsformende kontinuum. Hentet fra Carmona (2014).

Det stedsformende kontinuumet må forstås som en prosess påvirket av flere dimensjoner. Først er det to kontekstuelle faktorer: (I) historien og tradisjonen til steder og (II) samtidspolitikken. I tillegg er det (III) ulike maktrelasjoner som påvirker alle fasene i prosessen. Innenfor de kontekstuelle faktorene finner man fire mer umiddelbare stedsformende prosesser. Disse er stedsforming gjennom design, utvikling, bruk og forvaltning (Carmona, 2014). viser hvordan de ulike prosessene henger sammen og påvirker hverandre.

Stedsforming gjennom design handler ifølge Carmona (2014) om ambisjonene og visjonene, samt kontekstuelle påvirkninger og interessepåvirkningene i et bestemt prosjekt eller forslag. Design omfatter fem relaterte, men distinkte underordnede prosesser: (I) etablere en visjon, (II) avveie ulike interesser, (III) formgivning og sikre nyskapende (eller ikke nyskapende) løsninger, (IV) skape sosiale eller kommersielle verdier og (V) forme begrensninger.

Stedsforming gjennom utvikling handler om maktrelasjoner, forhandlingsprosesser, samt regulering og leveranse for et bestemt prosjekt eller forslag. Utviklingsprosessen varierer mye fra prosjekt til prosjekt, og omfatter (I) lede og koordinere, (II) finansiering, (III) sikre godkjenning, (IV) sikre kvalitet og (V) sikre aksept og støtte (Carmona, 2014).

Stedsforming gjennom bruken av rom handler om hvem brukerne er, hvorfor og hvordan de bruker stedet og hvilke konsekvenser og konflikter dette medfører. Carmona (2014) påpeker at selv lenge etter at et prosjekt er ferdig vil parallelle prosesser knyttet til bruk og forvaltning fortsette å forme stedene. Det er mange risikofaktorer knyttet til utviklingsprosjekter, og hvordan et byrom faktisk blir brukt kan man ikke vite før det står ferdig og tas i bruk. Bruk definerer steder på ulike måter gjennom (I) aktiviteter, (II) brukergrupper, (III) tilbud og fasiliteter, (IV) tilpasning og (V) appropriasjon.

Stedsforming gjennom forvaltning handler om det stedsbaserte ansvaret for forvaltning, sikkerhet, vedlikehold og kontinuerlig finansiering. Selv om byrom fortsetter å utvikle seg i tiden etter at prosjektet er ferdig, blir de sjelden overlatt helt til seg selv da de fleste byrom forvaltes i ulik grad. Innen forvaltning er det særlig fem faktorer som påvirker stedsformingen: (I) langsiktig investering, (II) daglig drift og vedlikehold, (III) organisering, (IV) kontroll og (V) revitalisering og nyutvikling (Carmona, 2014).

Maktrelasjonene mellom de involverte aktørene er også avgjørende for prosessen. Carmona (2014) viser til seks avgjørende faktorer og aktører for hvordan byrom formes og omformes. Disse seks er

1. *Aktørene som eier* stedet sine ambisjoner, ressurser og avgjørelser, uavhengig av om det er offentlig eller privat eid.
2. Ambisjonene, makten og ferdighetene til *aktørene med reguleringsansvar* og deres vilje til å handle for å sikre bestemte mål eller hensikter.
3. *Designernes* ambisjoner, ferdigheter og bevissthet. Deres mulighetsrom gis av de to første aktørene, og de tre neste aktørene gir designerne bevissthet om ambisjonene og behovene deres.

4. *(Lokal)samfunnets* ambisjoner og deres mulighet og evne til å påvirke arbeidet til de tre overnevnte aktørene.
5. Ambisjonene, ressursene og evnen til *aktører med langsiktig forvaltningsansvar* for byrommene.
6. Måtene *brukerne* av byrommene tar del i rommet, og gjennom bruken definerer og omdefinerer byrommets karakter.

Hvordan relasjonen mellom ulike aktører er, vil variere fra prosjekt til prosjekt. Det samme gjelder for aktørenes påvirkningskraft. Carmona (2014, s. 30; 2021, s. 43) påpeker at maktrelasjonene ligger i hjertet av byutviklingen og de stedsformende prosessene, fordi de i stor grad bestemmer prosessens flyt og resultat.

2.2.2 Fem faser i byromsutvikling

I boken *Demokratiske byrom* presenteres fem faser for byromsutvikling: (I) visjoner og strategier, (II) planlegging, (III) gjennomføring og eierskap, (IV) utforming og design og (V) forvaltning og drift (Hanssen & Millstein, 2021a). Disse fem fasene er basert på inndelingen til Carmona (2014, 2017), som er redegjort for over.

Figur 2.4. Fem faser i byromsutvikling. Gjengitt etter Hanssen og Millstein (2021).

Hanssen og Saglie (2021, s. 81) definerer visjoner som «[...] ideer for byrom». Disse kan ha forskjellige skalanivåer – bynivå, områdenivå eller et enkelt byrom, og både mål for og betydningen av byrommet skal komme frem (Hanssen & Saglie, 2021, s. 80-81). Visjoner kan utarbeides i ulike situasjoner, både i sammenheng med formelle og uformelle planer, samt i forbindelse med retningslinjer. I arealplanlegging og konkret utforming av byrom ligger visjonen som regel til grunn, og de kan ha ulikt innhold.

Planlegging handler om hvordan visjonene og det mer konseptuelle kan oversettes til noe fysisk. For å oppnå dette er sikring av areal en forutsetning. Dette gjør man gjennom juridisk regulering av et område til en bestemt arealbruk. Videre innebærer planlegging å beskrive og konkretisere behovene for det spesifikke byrommet. Det må tas stilling til hva som skal bevares og hva som skal tilføres (Hanssen & Saglie, 2021, s. 81-82). Ved å gjøre dette får man ofte også en interesseavveining fordi det er begrenset tilgang på arealer. Samtidig påpeker Hanssen og Saglie (2021, s. 82) at avveiningen først skjer i forbindelse med den konkrete arkitektoniske utformingen av byrommet. Fordi byrommets størrelse og form blir avgjort gjennom omkringliggende bebyggelse og areal-disponeringen, er arealplanleggingen en viktig aktør i denne fasen. Samtidig er det som

regel når man kommer nærmere utbygging at den mer detaljerte utformingen og designet utarbeides.

Fasen gjennomføring og eierskap inneholder mange delaktiviteter som blant annet å «skape enighet mellom mange interessenter, sikre ressurser (finansiering), lede og koordinere, sikre godkjenning og aksept hos berørte» (Hanssen & Saglie, 2021, s. 82). Gjennom planer og vedtak har den offentlige planmyndigheten i første rekke en rolle som gir rammene for byutviklingen, mens detaljregulering og utbygging ofte gjøres av utbyggeraktører. I tillegg tar denne fase for seg eierskap til byrommene.

Byrom består av arkitektur og landskapsarkitektur som må designes og formgis. I denne fasen jobber man med byrommets form og estetikk, det må undersøkes hvilke funksjoner som skal dekkes, samt hvordan man teknisk skal gjennomføre byggingen (Hanssen & Saglie, 2021, s. 83). Fordi det ofte er flere aktører, både offentlige og private, er det gjerne i en tidlig fase behov for å beskrive formaspekter. Ofte er det også behov for å avklare ting som materialkvalitet og type vegetasjon og beplantning. Utfallet av avklaringene vil få konsekvenser senere, både med tanke på det visuelle uttrykket, men også økonomien, driften og vedlikeholdet (Hanssen & Saglie, 2021, s. 83).

Den siste fasen er forvaltning og drift. Både kommunen og private utbyggere kan være eiere og ansvarlige for driften og vedlikeholdet i et byrom. Denne fasen innebærer avklaring av roller og ansvarsfordeling med tanke på den daglige driften og vedlikeholdet. Det må også utformes regler for bruken, sikkerheten og kontroll (Hanssen & Saglie, 2021, s. 80, 83).

2.2.3 En tilnærming til byromsutviklingsprosesser

For å kunne svare på hvilke prosesser som har vært viktige for utviklingen av Lakkegata aktivitetspark er det nødvendig å videreutvikle Carmonas (2014) stedsformende kontinuum og de fem fasene Hanssen og Millstein (2021a) presenterer i boken *Demokratiske byrom*. Dette for å dekke hele prosessen til utviklingen av Lakkegata aktivitetspark, fra initiativ til ferdig utviklet byrom og forvaltningen av dette. Jeg har valgt å dele utviklingsprosessen inn i fire faser: (I) initiativ, (II) finansiering og gjennomføring, (III) prosjektutforming og design og (IV) forvaltning.

Som analysen vil komme inn på har initiativfasen vært avgjørende for realiseringen av aktivitetsparken, og det er derfor en viktig fase i prosessen med utviklingen av dette byrommet. I illustrasjonen (se figur 2.3) til Carmona (2014) av det stedsformende kontinuum er «prosjektinitiativ» markert, men blir ikke omtalt i artikkelen utover dette. Initiativfasen mangler også i Hanssen og Millstein (2021a) sine fem faser. Tabell 2.2 viser de fire fasene som utgjør rammeverket oppgaven baserer seg på, og hva de ulike fasene omfatter.

Fase	Fasens innhold
Initiativ	• Bygge opp en sak • Forhandling av interesser • Politisk gjennomslag
Finansiering og gjennomføring	• Sikre finansiering • Planstatus • Aktørers ambisjoner og handlingsvilje
Prosjektutforming og design	• Visjon • Skape verdi • Medvirkning og involvering • Programmering og innhold • Interesseavveininger
Forvaltning	• Ansvarsfordeling • Håndtering av utfordringer og konflikter • Kontroll

Tabell 2.2. Oppgavens rammeverk: fire faser i byromsutvikling.

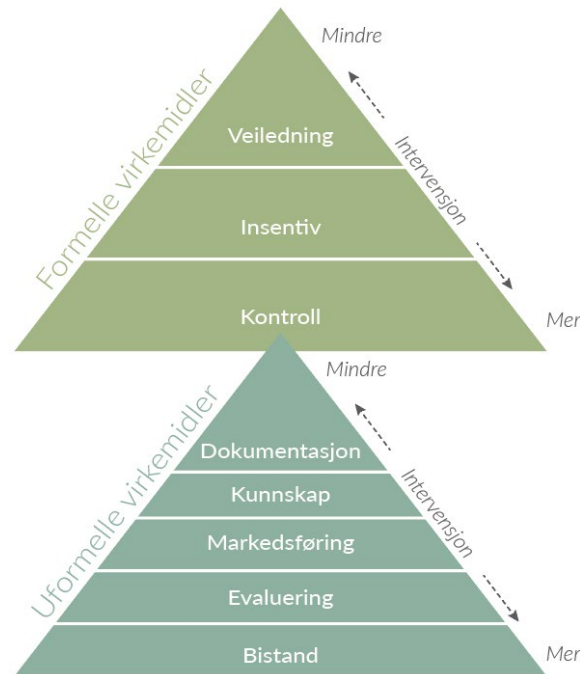
I tillegg til disse fire fasene kan byromsprosjekter få ringvirkninger, både lokalt og langt utenfor byrommets avgrensning. Ringvirkningene anses ikke som en egen fase, men oppstår som en følge av dem, og inngår derfor som en del av hele utviklingsperspektivet. Særlig forvaltningen og hvordan byrommet brukes er sentrale for ringvirkningene. Dette er også med å forme og omforme byrommene (Carmona, 2014). Maktrelasjonene Carmona (2014) presenterer, og som ligger i kjernen av det stedsformende kontinuum videreføres i denne tilnærmingen til byromsutviklingsprosesser.

2.2.4 Formelle og uformelle virkemidler

I byromsutviklingsprosesser kan mange ulike virkemidler benyttes. I det følgende vil Carmona (2017) sine formelle og uformelle virkemidler kort redegjøres for. Disse virkemidlene plasseres innfor «design governance» som enkelt kan forklares som offentlig sektors rolle i utforming og design av det bygde miljøet (Carmona, 2016, s. 705). Det finnes mange ulike virkemidler innen design governance, og det utvikles også nye. En liste over disse virkemidlene fungerer derfor kun som et utgangspunkt, og det viktige er hvordan de operasjonaliseres i kontekst av ulike faktorer i det stedsformende kontinuum (Carmona, 2021, s. 482-483). I tillegg finnes det i hvert land, og innenfor deres administrative enheter, egne formelle og uformelle virkemidler og et eget system for hvordan disse fungerer. Hvordan virkemidlene på hvert sted fungerer vil påvirke det stedsformende kontinuum (Carmona, 2021, s. 508).

Carmona (2017) skiller først og fremst mellom formelle og uformelle virkemidler, og virkemidlene i de to kategoriene har ulik grad av intervensjon. De formelle virkemidlene

viser til juridisk forankrede regler, og de uformelle er mer skjønnsmessig og derfor frivillige. De formelle virkemidlene deles inn i kontroll, initiativ og veiledning, og de uformelle deles inn i dokumentasjon, kunnskap, markedsføring, evaluering og bistand (se figur 2.5).

Figur 2.5. Formelle og uformelle virkemidler i design governance. Gjengitt etter Carmona (2017).

Veiledning omfatter ulike virkemidler som skal bidra til å rettlede utviklingen (Carmona, 2021, s. 511). Ordet veiledning betyr forslag og rettleiding, og ikke tvang. Dette er et viktig skille mellom veiledningsprosesser og kontrollprosesser, og Carmonas argument for hvorfor juridisk bindende krav ikke inngår i denne kategorien (Carmona, 2017, s. 7). Av de formelle virkemidlene er veiledning det minst inngripende, og eksempler kan være designstandarder eller offentlige veiledere for ulike temaer.

Insentivvirkemidlene har en høyere grad av intervensjon enn veiledningsvirkemidlene. Carmona (2017, s. 11) påpeker videre at det kritiske ikke er å skape insentiver til utvikling, men at insentivene stimulerer til utvikling med høy kvalitet. Eksempler på insentivvirkemidler kan være direkte investeringer, subsidier eller prosessstyring.

Carmona (2017, s. 11-15) mener at uttrykket 'pisk og gulerot' kan brukes til å forklare kontrollvirkemidlene. I denne konteksten er insentivvirkemidlene guleroten og kontrollvirkemidlene pishen. Kontrollprosesser er enten basert på faste juridiske rammer, eller så er de skjønnsmessige med et skille mellom lov og politikk/retningslinjer. Eksempler på denne typen virkemidler kan være krav som pålegges utbygger, ekspropriasjon, eller lovpålagte tillatelser (f.eks. brukstillatelse).

Dokumentasjonsvirkemidlene har minst grad av intervensjon av de uformelle virkemidlene. Sentralt for dokumentasjonsvirkemidlene er undersøkelser som prøver å forstå design- og utviklingsprosessen og tilhørende utfordringer, fordi dette påvirker det bygde miljøet. Revisjon er også sentralt, og innebærer å måle kvaliteten på resultater og utfall, samt virkningen utviklingen har på steder (Carmona, 2017, s. 19). Undersøkelsesvirkemidlene forsøker som regel å forstå bestemte utforming- og utviklingsproblemer eller -prosesser, mens revisjon representerer systematiske vurderinger av steder og resultater (Carmona, 2021, s. 504).

Kunnskapsvirkemidlene handler i hovedsak om å spre kunnskap om hva som er godt design, god og dårlig utviklingspraksis, samt hvorfor dette er av betydning (Carmona, 2017, s. 21; 2021, s. 504). Praksisveiledere, casestudier og utdanning er eksempler på virkemidler Carmona (2017, s. 21; 2021, s. 504-505) inkluderer i kunnskapskategorien. Når det gjelder utdanning som virkemiddel handler dette om å skape bevissthet og ambisjoner hos alle samfunnsborgere i alle aldre, men også å øke kapasiteten i de formelle prosessene i design governance, og slik forme og bedre opplyse beslutningstakingsmiljøet (Carmona, 2021, s. 504-505).

Virkemidlene innen markedsføring baserer seg på mange av de samme informasjonskildene som kunnskap- og dokumentasjonsvirkemidlene, men er mer proaktiv i tilnærmingen ved at markedsføringsvirkemidlene bringer kunnskapen ut til brukerne. I denne kategorien inkluderes virkemidler som utmerkelse, kampanjer, beslutningspåvirkning og partnerskap. Utmerkelse og kampanjer fokuserer stort sett på å skape bevissthet hos et bredere publikum, mens beslutningspåvirkning og partnerskap som regel prøver å påvirke nøkkelaktører og beslutningstakere (Carmona, 2017, s. 21-23; 2021, s. 505-506).

Evalueringsvirkemidlene har større grad av intervensjon, og dermed også mulighet til å påvirke resultater, og ikke bare beslutningstakingsmiljøet. Disse virkemidlene muliggjør kvalitetsvurderinger av en ekstern part. Innenfor evalueringskategorien plasserer Carmona (2017, s. 25-28; 2021, s. 506-507) indikatorer, uformelle anmeldelser/vurderinger, sertifisering, samt konkurranser.

Den siste kategorien av de uformelle virkemidlene er bistand. Carmona (2017, s. 28-30; 2021, s. 507) forklarer at av de uformelle virkemidlene har disse høyest intervensjonsgrad, og er også mer proaktive fordi de i enda større grad engasjerer den offentlige sektoren i de ulike byutviklingsprosessene. Som eksempler trekker Carmona (2017) frem at bistandsvirkemidlene kan innebære direkte og indirekte finansiell støtte, samt ekspertise som er med å muliggjøre prosjekter og prosesser innen design governance.

I landskapet av hovedsakelig uformelle virkemidler, men også formelle virkemidler, finner vi samfunnsdeltagelse. Carmona (2017, s. 30) argumenterer for at selv om samfunnsdeltagelse kan ses på som et eget virkemiddel eller verktøy, så er det mer hensiktsmessig å se på det som en aktivitet som underbygger de formelle og uformelle virkemidlene. For eksempel er det å komme med innspill i en planprosess en form for samfunnsdeltagelse innen kontrollvirkemidlene. Innen bistandsvirkemidlene kan

samfunnsdeltagelse innebære å heve ambisjonene blant ulike aktører, samt påvirke beslutningstakingsmiljøet (Carmona, 2017, s. 30).

2.2.5 Navigering i politiske systemer

For å kunne undersøke prosessen til Lakkegata aktivitetspark kan litteratur om hvordan man kan påvirke politiske beslutninger, og hvordan man kan navigere i det politiske systemet være nyttig. Fordi utviklingen av Lakkegata aktivitetspark er utviklet innenfor det norske politiske systemet, tar oppgaven utgangspunkt i litteratur skrevet i en norsk kontekst. Både Gramnæs (2018) og Raknes og Solhjell (2018) skriver i sine bøker om lobbyvirksomhet og hvordan politiske beslutninger kan påvirkes. Lobbyvirksomhet kan defineres som «kunsten å påvirke offentlig politikk» (Raknes & Solhjell, 2018, s. 12). Det at innbyggere har mulighet til å formidle sine kunnskaper, behov og ønsker kan bidra til å belyse ulike interesser og perspektiver i forkant av politiske beslutninger. På denne måten kan en «lobbyist» tilføre viktig informasjon, og denne typen samfunnsdeltagelse er med på å styrke demokratiet (Gramnæs, 2018; Raknes & Solhjell, 2018).

Det finnes mange ulike måter og virkemidler for å påvirke politisk. Først og fremst er det viktig å ha et mål. Det er også viktig å forberede seg godt, og bruke kunnskapsrik, rasjonell og faktabasert argumentasjon (Gramnæs, 2018; Raknes & Solhjell, 2018). Videre kan en sak styrkes ved at den relateres til verdier som opptar beslutningstakerne, og ved å bruke personlige opplevelser for å få oppmerksomhet. Å vise at forslaget man fremmer gir samfunnsverdi trekkes også frem som positivt. I tillegg kan politiske systemer være utfordrende å navigere i, og det å få kontakt med en person med kunnskap om disse systemene og hvordan beslutninger tas, kan gjøre prosessen enklere for den som fremmer en sak (Gramnæs, 2018; Raknes & Solhjell, 2018).

Både i norsk og internasjonal kontekst er det vanskelig å finne litteratur om byutviklingsprosjekter som er initiert av FAU (*eng. PTA, Parent-teacher association*), eller hvor FAU har vært en sentral aktør. Etter at Lakkegata aktivitetspark ble ferdigstilt i 2019 ser det ut til at denne typen initiativer har blitt mer vanlig i Norge. For eksempel har det blitt skrevet flere saker i media om FAU ved andre skoler som har initiert eller engasjert seg i liknende prosjekter. Noen eksempler er Ammerud skolegård (Akers Avis Groruddalen, 2021), Bøler aktivitetspark (Asplan Viak, u.å.-a; Nordstrands blad, 2022), Bolteløkka skole (Vårt Oslo, 2022) Sofienberg skole (Vårt Oslo, 2021) og Sagene skole (Sagene Avis, 2021). Denne tråden plukkes opp i kapittel 6.6. Fordi det ikke har vært vanlig med byutviklingsinitiativer fremmet av FAU, eller hvor FAU har vært en sentral aktør, vil denne oppgaven bidra med viktig og relevant kunnskap om denne typen prosesser.

2.3 Flerfunksjonalitet

Flerfunksjonalitet trekkes frem som avgjørende for bymessighet (Plan- og bygningsetaten, 2019), men når det gjelder litteraturen om flerfunksjonalitet handler mye av den om grøntareal og landbruk. Som redegjort for i innledningens begrepsavklaring

(kapittel 1.2.2) brukes flerfunksjonalitet om byrom med kapasitet til å tilrettelegge for to eller flere funksjoner eller aktiviteter samtidig (Ghafouri, 2016, s. 123-124). Lotfata et al. (2022) skiller mellom tre typer flerbruk: (I) byrom med ulike områder for ulik bruk, (II) ulik bruk innen samme byrom, men på ulikt tidspunkt, og (III) integrert bruk i samme byrom samtidig. Dette finner man igjen hos Živković et al. (2019), men til forskjell fra Lotfata et al. definerer de ikke skalanivået for flerfunksjonaliteten.

Sundevall og Jansson (2020) har i sin studie undersøkt og prøvd å identifisere likheter og ulikheter i bruken av byrom, samt bruken blant ulike aldersgrupper. Studien skulle også undersøke hvordan man gjennom styring av byrom kan oppnå sosial flerfunksjonalitet og inkludering. Sundevall og Jansson (2020, s. 3) trekker frem at selv om det er flere fordeler ved å utvikle flerfunksjoner i byrom, så vil det også være en risiko for at det oppstår konflikter når flere funksjoner skal inkluderes innenfor et bestemt område. På grunn av dette er det viktig å ta hensyn til, og vurdere synergiene og avveininger mellom ulike funksjoner, når det utvikles flerfunksjonalitet.

I boken *Palaces for the People* presenterer Klinenberg (2018) begrepet sosial infrastruktur, og forklarer at det handler om de fysiske stedene og organiseringen som former måten mennesker samhandler på. Noen eksempler på sosial infrastruktur er skolen, fortauene, bibliotekene eller nabolagsparken. Videre poengteres det at byggesteinene i det offentlige liv er de lokale ansikt-til-ansikt-relasjonene som finner sted i alle byens rom, og derfor er den sosiale infrastrukturen viktig (Klinenberg, 2018, s. 5). Den sosiale infrastrukturen er avhengig av investeringer, enten det er vedlikehold eller utvikling. Klarer man ikke å ta vare på denne infrastrukturen vil det materielle fundamentet for vårt sosiale og samfunnsmessige liv gå i oppløsning, mener Klinenberg (2018, s. 20-21).

Skolen er sosial infrastruktur, og hvordan de er designet og programmert er med å forme samspillet som utvikler seg på og rundt skolene (Klinenberg, 2018, s. 40). Klinenberg (2018) forteller om egen erfaring med skoler som har et uteområde tilrettelagt og designet for sosialisering. Skoler som har tilrettelagt for sosialisering i forbindelse med inngangsområdet vil stimulere til kontakt og relasjoner mellom både ansatte, foreldre og barn. Dette kan igjen virke samfunnsbyggende. På den andre siden har man skoler som ikke er tilrettelagt for denne typen sosialisering, og mulighetene for å bygge relasjoner er mindre her. På steder hvor sosiale behov er godt ivaretatt gjennom annen sosial infrastruktur er det kanskje ikke så farlig at skolen ikke er tilrettelagt for denne relasjonsbyggingen, men når det gjelder områder og nabolag som generelt har mindre ressurser utgjør utdanningsinstitusjonene en viktig del av den sosiale infrastrukturen og relasjonsbyggingen (Klinenberg, 2018, s. 84-86).

Dessì (2019) skriver at skolegården er en viktig arena for både undervisning og læring, samtidig som skolegården kan ha funksjoner som er nyttige for både nabolaget og miljømessig robusthet. Særlig i områder hvor det er mangel på (gode) byrom er denne typen bruk av skolegårder viktig. Det påpekes videre at skolens uteareal kan benyttes til byrom for nabolaget, til de eldre som trenger en pause eller til de som trenger å stoppe

opp på vei hjem. For å få til dette er man ifølge Dessì (2019, s. 175) avhengig av en regulering som fastsetter krav og regler for et areal som tradisjonelt har vært reservert for skolen. For at skolers uteareal skal bli tilgjengelig og brukt av resten av samfunnet må de inkluderes i utviklingsprosessen (Dessì, 2019, s. 176). Samtidig som Dessì (2019) er opptatt av at skolegården skal være tilgjengelig for resten av samfunnet, er det kun snakk om tilgjengelighet for andre enn de som tilhører skolen *etter* skoletid.

Lotfata et al. (2022) undersøker også muligheten for flerfunksjonalitet på skolens uteareal. De argumenterer for at man ikke har nok fokus på mulighetene flerfunksjonalitet og flerbruk gir, og påpeker at det er enklere å tilpasse bruken og funksjonene i et byrom som allerede har en form for flerbruk (Lotfata et al., 2022, s. 12). Felles for Dessì (2019) og Lotfata et al. (2022) er at skolens uteareal har potensiale til å bli flerfunksjonelle byrom som bidrar med kvaliteter til nrområdet.

2.4 Bruk og bevegelse

Bruk og aktivitet i et byrom henger sammen med kriterier for gode byrom. Gode byrom tilrettelegger også for bevegelse. I det følgende vil litteratur knyttet til bruk, aktivitet og bevegelse redegjøres for.

Gehl (2017, s. 7) deler uteaktiviteter inn i nødvendige, valgfrie og sosiale aktiviteter. Hverdagslige ting som å gå til jobb og skole, handle eller vente på bussen inngår i de nødvendige aktivitetene. De fleste aktivitetene i denne kategorien er nødt til å skje uavhengig av ytre forhold som vær og årstid. Valgfrie aktiviteter kan for eksempel være å sitte å nyte solen eller å gå en tur for å få frisk luft. Det handler altså om aktiviteter man selv velger å gjøre fordi man har lyst, gitt at stedet gjør det mulig. I motsetning til de nødvendige aktivitetene er de valgfrie svært avhengig av ytre faktorer og fysiske forhold (Gehl, 2017, s. 9). Andre menneskers tilstedeværelse i fellesrommene er ifølge Gehl (2017, s. 10) en forutsetning for de sosiale aktivitetene. Aktivitetene i denne kategorien er for eksempel samtaler, barn som leker, ulike fellesaktiviteter, i tillegg til den kanskje mest utbredte – passiv kontakt i form av å se og høre andre mennesker. De sosiale aktivitetene har stort sett utgangspunkt i de to andre aktivitetsformene, de forekommer ofte som en direkte konsekvens av at mennesker oppholder og beveger seg de samme stedene. Kvaliteten på byrom er avgjørende for hvilke aktiviteter som finner sted. Er kvaliteten dårlig, vil kun de nødvendige aktivitetene foregå. Med høyere kvalitet vil de nødvendige aktivitetene stort sett fortsette som før, men valgfrie og sosiale aktiviteter vil også finne sted i disse byrommene (Gehl, 2017, s. 9).

«People places» er steder ment for menneskelig aktivitet, ofte gjennom spontan, hverdagslig og uformell bruk, og de karakteriseres av menneskers tilstedeværelse (Carmona, 2021, s. 392; Gehl, 2010; Jacobs, 1992). Vellykkede people places er som regel destinasjoner i seg selv, men også byrom man kun beveger seg igjennom (Carmona, 2021, s. 385). Til tross for at det kan være spenninger mellom byromsnettverk sin rolle som bevegelsesrom og sosiale rom, er det også behov for flerfunksjonelle byromsnettverk

hvor det sosiale aspektet og bevegelsesaspektet overlapper, selv om det noen ganger er nødvendig å skille de fra hverandre (Carmona, 2021, s. 241). En av de kritiske spenningene i hjertet av moderne urban design er konfliktene, kompleksiteten og synergiene mellom behovet for bevegelse og rommet man trenger for sosial og økonomisk utveksling og hverdagsliv (Carmona, 2021, s. 250-251).

Masteroppgaven til Gjermundsen (2022) i folkehelsevitenskap er en kvantitativ case-studie, basert på 29 observasjonstimer, av Lakkegata aktivitetspark. Oppgaven undersøker hvem brukerne av parken er, hvordan fasilitetene brukes, samt hvilke aktiviteter som foregår der. Gjermundsen (2022) fant at det bør legges mer vekt på evalueringen av prosjekter slik at man kan lære av tidligere erfaringer, og videreutvikle gode design. På denne måte kan man inkludere flere samfunnsgrupper og øke bruken av byrommene. Dette samsvarer også med Carmona (2014; 2021, s. 41) som mener at man i for liten grad evaluerer prosjekter helhetlig etter ferdigstillelse. Gjermundsen (2022) sine funn om bruken og brukerne av aktivitetsparken vil bli bukt i analysen for svare på hvordan aktivitetsparken forholder seg til kriterier for gode byrom.

3 Metodisk tilnærming

For at andre skal kunne vurdere kvaliteten på en undersøkelse som er gjort, er det viktig å være transparent. Dette er viktig i all forskning. Derfor vil dette kapittelet redegjøre for oppgavens metodiske tilnærming, og valgene som har blitt tatt vil begrunnes. Kapittelet diskuterer også dataens validitet og reliabilitet, fordi dette henger sammen med valgene som er tatt. I tillegg blir etiske hensyn knyttet til gjennomføringen av oppgavens undersøkelse tatt opp.

3.1 Forskningsdesign

For å best besvare oppgavens problemstillinger er det mest hensiktsmessig med en kvalitativ metodetilnærming. Det finnes ikke en universell definisjon av kvalitativ forskning, men ifølge Brinkmann og Tanggaard (2012, s. 11) innebærer det vanligvis at man er opptatt av «hvordan noe gjøres, sies, oppleves, framstår eller utvikles». Det vil si at man er interessert i å «beskrive, forstå, fortolke eller dekonstruere den menneskelige erfarings *kvaliteter*». Forskningsdesignet i denne oppgaven er en kvalitativ enkeltcase-studie, hvor datagrunnlaget består av empiri fra intervjuer. Gjennom en casestudie undersøkes et eller noen få tilfeller. Typisk for casestudier er at man avgrenser oppmerksomheten mot den bestemte casen, og slik får en fylldig beskrivelse (Jacobsen, 2022, s. 104-106; Johannessen et al., 2016, s. 80). Når forskningsdesignet er en casestudie, er det ifølge Johannessen et al. (2016, s. 81) vanlig å bruke metoder som intervju, observasjon og dokumentstudier. Denne oppgaven prøver blant annet å undersøke byromsutviklingsprosessen tilknyttet Lakkegata aktivitetspark. Dette har vært et prosjekt med tilsynelatende vellykket resultat. For å avdekke denne prosessen har oppgaven basert seg på et forskningsdesign med prosessuell casestudie. Jacobsen (2022, s. 107) forklarer at prosessuelle casestudier ofte handler om å forstå de kausale mekanismene som knytter årsaken og resultatet sammen. Kausalitet i denne sammenhengen er dermed opptatt av å belyse prosessene som skaper et bestemt resultat. En måte å gjennomføre en prosessuell casestudie på er å «gå bakover i tid» gjennom dokumentstudier og intervjuer (Jacobsen, 2022, s. 107-108). I denne oppgaven utgjør intervjudataen empirien, i tillegg har ulike dokumenter blitt brukt som tilleggsdata (Tjora, 2012, s. 166).

3.2 Fremgangsmåten for kvalitative intervjuer

I denne delen beskrives og begrunnes de metodiske valgene knytte til forberedelser, planlegging og gjennomføring av denne undersøkelsens intervjuer. Disse valgene påvirker undersøkelsens validitet og reliabilitet som tas opp i kapittel 3.3.

3.2.1 Utvalg og rekruttering av informanter

Prosjektets varighet, rammer og ressurser er avgjørende for hvor mange informanter som kan delta i et prosjekt. Tanggaard og Brinkmann (2012, s. 20-21) skriver at tre til fem informanter er vanlig for et studentprosjekt, mens større forskningsprosjekter ofte har mellom 10-20. Samtidig påpeker de og Johannessen et al. (2016, s. 114) at en god «grunnregel» er å heller gjennomføre færre intervjuer, med et relevant utvalg. Dette gir et bedre utgangspunkt for grundig analyse, fremfor å gjøre mange intervjuer og risikere at man ikke klarer å håndtere dataen, samt at man ikke får sammenstilt det til en god fortolkning og analyse.

For denne oppgaven har det vært viktig å få belyst perspektivene til ulike aktører som har tilknytning til Lakkegata aktivitetspark, dette fordi byromsutvikling ofte er store og komplekse prosesser. Før innsamling av data hadde jeg en oppfatning om at de ulike aktørene og berørte i prosjektet hadde varierende opplevelser og erfaringer med hvordan aktivitetsparken fungerer, og hvordan prosessen har gått til. For å best mulig besvare problemstillingene var det derfor ønskelig med et variert utvalg av informanter. Hver enkelt informant har verdifulle erfaringer og kunnskap om aktivitetsparken og prosessene bak utviklingen av den. Informantene vil kunne bidra med informasjon om hvordan byrommet fungerer, hvordan det oppleves å bruke det, dynamikken mellom involverte aktører, samt de ulike fasene i byromsutviklingen. Det er sjeldent at et prosjekt gjennomføres helt uten noen konflikter. Derfor er det interessant å få belyst flere sider av samme prosjekt, og slik få et mer nyansert bilde av helheten (Jacobsen, 2022, s. 209).

For å definere undersøkelsens utvalg ble alle aktører som var av interesse for oppgavens tema skrevet ned på en liste, i tråd med Jacobsens (2022, s. 192-193) tilnærming til utvalgsmetodikk. Deretter ble noen kriterier for informantene definert, for å kunne prioritere hvilke informanter som er viktigst å få rekruttert for å besvare problemstillingene. I det følgende vil potensielle informantgrupper kort beskrives.

- En av Norges største byggherrer er *Oslobygg KF*. Dette er Oslo kommune sitt eiendomsforetak, som har blitt slått sammen av tidligere Undervisningsbygg, Omsorgsbygg, Kultur- og idrettsbygg, i tillegg til Boligbyggs utbyggingsvirksomhet (Oslo kommune, u.å.-c). Foretaket ble opprettet 29. januar 2020 (Oslo kommune, 2020). Byggherre for Lakkegata aktivitetspark var tidligere Undervisningsbygg. Representanter fra Oslobygg KF er derfor en relevant informant.
- *Representanter fra FAU* er sentrale informanter fordi aktivitetsparken ble initiert av dem (Asplan Viak, 2020). FAU er et utvalg som består av elevenes foreldre. Utvalget skal fungere som en samarbeidspartner for skolen, og de skal ha anledning til å påvirke skolehverdagen. I tillegg kan FAU komme med innspill og råd, samt på eget initiativ ta opp saker. Hovedmålet er at foreldre skal få en reell medvirkning når det gjelder skolens utvikling og virksomhet (FUG, u.å.).
- *Asplan Viak* sto for skisse- og forprosjekt, anbudsgrunnlag, detaljprosjektering og oppfølging i byggetiden (Asplan Viak, u.å.-c). De er derfor en helt sentral aktør for prosjektet.

- *Ansatte* ved Lakkegata skole kan gi et godt innblikk i hvordan byrommet fungerer, særlig i skoletiden. Ansatte har også et godt innblikk i elevenes erfaringer, og hvordan de bruker aktivitetsparken, og de kan videreformidle denne informasjonen.
- Slurpen er driftet av bydel Grünerløkka, og har ulike aktivitetstilbud i stor grad rettet mot barn og ungdom. *Dragen fritidsklubb* er en av de dominerende aktivitetene på Slurpen (Oslo kommune, u.å.-e). Aktører herifra kan bidra med innsikt i bruk og opplevelse av aktivitetsparken og sameksistens av de tre funksjonene skolegård, møteplass og gangakse.
- I nrområdet til Lakkegata aktivitetspark er det mye boliger (se figur 3.1). Fordi parken også skal fungere som et nærmiljøtilbud til *naboer og beboere* i området er de en viktig informantgruppe. De kan bidra med innsikt om aktivitetsparken faktisk fungerer som et tilbud for nærmiljøet, hvordan det oppleves å bruke det, samt hvordan det er å ha dette byrommet som nærmeste nabo.

Figur 3.1. Oversikt over boliger i området rundt aktivitetsparken. Laget med data fra Geovekst².

De potensielle informantene ble i første omgang kontaktet via e-post. E-posten inneholdt en kort beskrivelse av hvem jeg er, hva oppgaven omhandler, og hvorfor nettopp de jeg kontaktet var en viktig aktør å inkludere. I tillegg ble et informasjonsskriv lagt ved (se vedlegg 1). Fra Asplan Viak, Oslobygg, FAU-representant og nabolagsaktør fikk jeg raskt svar, og vi fant fort dato for gjennomføring av intervjuet. Kommunikasjonen med Dragen fritidsklubb foregikk over både e-post og telefon. Selv om de ble kontaktet flere ganger

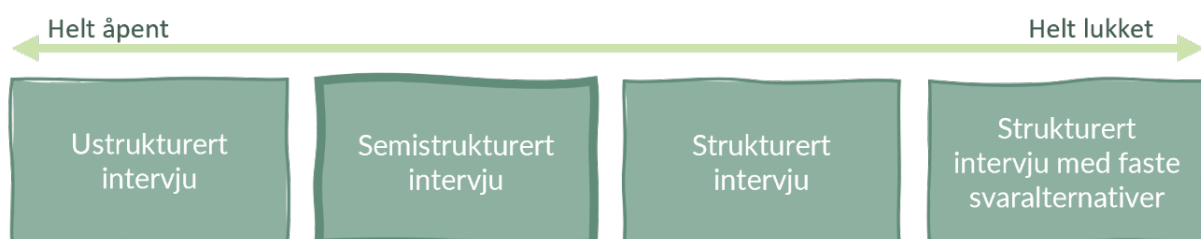
² Kartdataene er FKB-data og Matrikkeldata i UTM32 Euref89 og er lastet ned fra Geonorge, mars 2021. Laget av Geovekst.

fikk jeg aldri noen tilbakemelding på om noen kunne stille til intervju eller ikke. Ansatte ved Lakkegata skole er en viktig informant gruppe. E-post til skolen går først via felles postmottak for alle osloskoler, for så å bli videresendt til aktuell skole. Etter å ikke ha hørt noe på en ukes tid ble skolen kontaktet over telefon, og jeg fikk beskjed om at e-posten hadde kommet frem, men at den ikke hadde blitt delt med noen av de ansatte. Etter telefonsamtalen ble e-posten sendt ut til alle skolens ansatte. Det var ingen av de ansatte som responderte på e-posten. I et siste forsøk på å få en intervjuavtale med en ansatt ble en ny og personlig e-post sendt til et utvalg av lærerne. Dessverre var det ingen som svarte på denne heller. Av nabolagsinformanten fikk jeg kontaktinformasjon til to andre aktører, også fra nabolaget, som kunne vært interessante å få intervju med. Begge aktørene ble først kontaktet over telefon, deretter ble mer utfyllende informasjon og informasjonsskriv sendt på e-post. Etter å ikke ha hørt noe fra de, ble en ny e-post sendt ut for å høre om de hadde tenkt noe mer på deltagelse, men det kom aldri noe svar på dette. Med tanke på tid og ressurser var det nødvendig å sette strek her for intervjuavtale med flere nabolagsaktører og ansatte ved Lakkegata skole.

3.2.2 Planlegging og gjennomføring av intervjuene

Kvalitative intervjuer har til hensikt å få utfyllende beskrivelser, og på denne måten kunne belyse problemstillingene fra ulike sider (Johannessen et al., 2016, s. 113). Et intervju gir et verdifullt innblikk i en persons erfaringer og opplevelser, og dette kan bidra til teoriutvikling, ifølge Tanggaard og Brinkmann (2012, s. 19). Samtidig er det viktig å være bevisst på at det som blir fortalt i intervjuet aldri kan fange opp nøyaktig hvordan situasjonen det fortelles om opplevdes for personen. Når man ikke kan gjengi nøyaktig hvordan noe opplevdes, blir derfor målet å komme så nære som mulig informantens opplevelse, og å «formulere et koherent og teoretisk velinformert tredjepersonsperspektiv på opplevelsen» (Tanggaard & Brinkmann, 2012, s. 20).

Graden av åpenhet i et kvalitativt intervju kan variere fra helt åpent til helt lukket (se figur 3.2). Det helt åpne intervjuet gjennomføres som en samtale uten intervjuguide, mens det helt lukkede har spørsmål i en fast rekkefølge med bestemte svaralternativer (Jacobsen, 2022, s. 166). Intervjuene som er gjennomført i denne oppgaven har en stor grad av åpenhet, men kan fortsatt defineres som et semistrukturert intervju, som ifølge Johannessen et al. (2016, s. 148) innebærer at man tar utgangspunkt i en overordnet intervjuguide, men spørsmålene og rekkefølgen kan variere. En fordel med de semistrukturerte intervjuene er at de ofte balanserer fleksibilitet og standardisering godt.

Figur 3.2 Grad av åpenhet i intervju. Grad av åpenhet i denne undersøkelsens intervjuer er markert med tykk strek. Gjengitt etter Johannessen et al. (2016, s. 147).

Det ble utarbeidet en intervjuguide for å sikre at relevante temaer ble dekket i intervjuet. En intervjuguide kan ha ulik grad av strukturering, fra strengt definerte spørsmål til kun ett hovedspørsmål (Jacobsen, 2022, s. 166-168; Tanggaard & Brinkmann, 2012, s. 28-31). De fire intervjuene som har blitt gjennomført har tatt utgangspunkt i samme intervjuguide. Dette gjorde jeg fordi informantene har hatt svært ulike roller og erfaringer i prosjektet med Lakkegata aktivitetspark, og jeg ønsket derfor å få belyst de ulike aktørernes perspektiv på alle temaene. På grunn av dette var det mest hensiktsmessig å kun utarbeide én intervjuguide, delt inn i temaer, fremfor strengt definerte spørsmål. Intervjuguiden er todelt, og tar for seg kriterieperspektivet og prosessperspektivet (se tabell 3.1). Alle intervjuene begynte med at jeg forklarte kort hva oppgaven tar for seg, hvordan informasjonen informanten oppgir skal benyttes og om informanten hadde noen spørsmål før intervjuet begynte ordentlig, slik Jacobsen (2022, s. 172) anbefaler.

Jeg sørget også for at samtykkeerklæringen var signert før vi startet. Informasjonsskrivet (se vedlegg 1) opplyste om at intervjuene ville bli tatt opp for å sikre at det informantene delte ville bli gjengitt riktig. Ved å signere samtykkeerklæringen aksepterte informanten at deltakelse i intervju innebar lydopptak. Lydopptak var et godt hjelpemiddel som gjorde at jeg kunne konsentrere meg om intervjuet og det som skjedde der uten å tenke på å skrive ned det informantene delte (Jacobsen, 2022, s. 211; Tjora, 2012, s. 137). Under intervjuet forsikret jeg meg om at jeg hadde forstått riktig ved å gjenta eller oppsummere det informantene sa. Avslutningsvis ble alle informantene spurt om det var noe de ønsket å legge til som ikke hadde kommet frem i intervjuet, eller om de hadde tilleggsopplysninger som kunne være relevant for å belyse oppgavens tema. Dette styrker oppgavens reliabilitet.

Intervjuguide	
<i>Kriterier, bruk og resultat</i>	<i>Prosesser</i>
• Brukbarhet • Nærhet • Sammenkobling • Kvalitet • Bynatur	• Visjoner og strategier • Planlegging • Gjennomføring og eierskap • Utforming og design • Drift og vedlikehold (forvaltning)

Tabell 3.1. Intervjuguide.

Intervjuet ble til en viss grad delt i to. Den første delen fokuserte mest på resultatet, kriterier for gode byrom og hvordan aktivitetsparken brukes. Deretter ble spørsmål knyttet til prosessen stilt. Fordi prosessen og det ferdige prosjektet (resultatet) henger sammen ble denne inndeling kun brukt veiledende. Det ble stilt åpne spørsmål tilpasset

hver informant med utgangspunkt i intervjuguidens temaer. Dette ga informantene mulighet til å snakke fritt.

I etterkant av intervjuene har jeg sett at det har vært mer hensiktsmessig å bruke Gehl (2010) sine overordnede kriteriekategorier komfort, trygghet og nytelse. Som redegjort for i teorikapittelet er det stort overlapp mellom Byromshåndboka og Gehl sine kriterier. Jeg ser det derfor som lite problematisk at intervjuguiden hadde denne utformingen. Det samme gjelder for delen av intervjuguiden som handlet om prosessene. På tidspunktet hvor intervjuguiden ble utarbeidet var utgangspunktet for oppgaven å bruke faseinndelingen for byromsutvikling utarbeidet av Hanssen og Millstein (2021a). Dette er grunnen til at prosessdelen av intervjuguiden har disse temaene. I ettertid så jeg at oppgavens teoretiske rammeverk måtte tilpasses for å dekke alle fasene som utgjorde utviklingen av Lakkegata aktivitetspark. Rammeverket, som redegjort for i kapittel 2.2, er basert på både Hanssen og Millstein (2021a) og Carmona (2014) sine tilnærminger. Som vi så i dette kapittelet er Hanssen og Millstein (2021a) sin faseinndeling basert på Carmona (2014, 2017). Jeg mener derfor at denne utformingen av intervjuguiden fortsatt har gitt meg gyldig informasjon som kan besvare problemstillingene.

Totalt stilte fem informanter til intervju. Alle intervjuene, bortsett fra med Oslobygg, var en-til-en-intervjuer, mens med Oslobygg deltok to informanter samtidig. Tabell 3.2 gir en oversikt over intervjuene. Ifølge Johannessen et al. (2016, s. 146) er en-til-en-intervjuer hensiktsmessig når man har behov for fyldig og detaljert informasjon om forståelsen, erfaringene, meningene og refleksjonene til informanten. Jacobsen (2022, s. 168-169) trekker frem at konteksten, i denne sammenheng hvor intervjuet foregår, kan påvirke informantens svar. Derfor er det viktig at informantene er i et miljø hvor de føler seg hjemme. Alle intervjuene ble gjennomført fysisk, på kontoret til de ulike informantene. Dette var både av praktiske grunner, men også fordi kontoret som regel er et sted informantene kjenner godt og føler seg trygg i. Både Jacobsen (2022, s. 168-169) og Johannessen et al. (2016, s. 159) trekker frem viktigheten av å gjennomføre intervjuet uforstyrret. For å unngå forstyrrelser hadde jeg og informantene på forhånd blitt enige om at de skulle finne et passende sted på kontoret hvor vi kunne sitte uforstyrret. Det var satt av en time til hvert intervju. I tabell 3.2 kan man se tidsbruken for hvert intervju. I tillegg fremgår antall informanter per intervju og datoen av tabellen.

Aktører	Antall informanter	Dato	Tid
Oslobygg	2	17.10.2022	50 min
FAU	1	19.10.2022	55 min
Asplan Viak	1	24.10.2022	55 min
Nabolag	1	27.10.2022	45 min

Tabell 3.2. Oversikt over informanter og gjennomførte intervjuer.

3.3 Validitet og reliabilitet

Det er viktig å være kritisk til kvaliteten på den innsamlede dataen. Dette handler om dataens validitet og reliabilitet. Validitet handler om hvorvidt dataen er gyldig, det vil si om funnene i undersøkelsen faktisk besvarer spørsmålene som har blitt stilt (Jacobsen, 2022, s. 240; Tjora, 2012, s. 206). Videre kan begrepet deles inn i intern og ekstern validitet. Intern validitet handler om hvorvidt man har fått tak i det man ønsket å finne ut av. Ekstern validitet handler om hvorvidt det man har funnet ut av kan overføres til andre sammenhenger. Reliabilitet handler om i hvilken grad man kan stole på dataen man har samlet inn og funnene man har fått, altså dataens pålitelighet (Jacobsen, 2022, s. 239). Som forsker kan man aldri være helt objektiv, fordi måten man ser verden på formes gjennom erfaringer og opplevelser. Dette utgjør vår forforståelse (Leseth & Tellmann, 2018, s. 22). I sammenheng med undersøkelser, særlig med tanke på validitet og reliabilitet, er det derfor viktig å være bevisst egen forforståelse. Gjennom hele arbeidet med denne oppgaven har jeg forsøkt å ha et kritisk blikk og vært bevisst på hvordan egen forforståelse kan påvirke undersøkelsen, slik at det jeg presenterer i oppgaven legges frem nyansert, virkelighetsnært og så objektivt som mulig (Leseth & Tellmann, 2018, s. 22; Tjora, 2012, s. 217).

Ansatte ved Lakkegata skole er viktige aktører med tanke på skolegårdsfunksjonen og bruken av aktivitetsparken. Fordi utvalget ikke inkluderer denne informantgruppen kan funnene som legges frem i analysen være mangelfulle når det gjelder deres perspektiv på disse aspektene. Samtidig har man som FAU-representant god tilknytning til skolen, og innsikt i deres erfaring med aktivitetsparken. Selv om ansatte ikke inngår i utvalget, har gjennomgangen av intervjudataen likevel avdekket mange funn som belyser både bruken og skolegårdsfunksjonen. Jeg ser det slik at informantene har hatt evne til å gi riktig informasjon om oppgavens tema (Jacobsen, 2022, s. 241). I tillegg har funnene til Gjermundsen (2022), som jeg har redegjort for i kapittel 2.4, bidratt med grundig informasjon om bruken av aktivitetsparken. Med utgangspunkt i dette anser jeg utvalget i oppgaven som tilfredsstillende for å kunne besvare problemstillingene, og mener at den interne validiteten er tilstrekkelig ivaretatt.

Et kjennetegn ved kvalitativ forskning er at den alltid vil være preget av de som gjennomfører undersøkelsen, og gjennomføring av nøyaktig samme forskningsopplegg vil ikke være mulig (Jacobsen, 2022; Johannessen et al., 2016; Tanggaard & Brinkmann, 2012; Tjora, 2012). Intervjueffekter henger sammen med dette, fordi man aldri vil kunne gjenskape nøyaktig samme intervjusituasjon, og en annen intervjuer kan få andre svar. Den som gjennomfører en undersøkelse, kan ha innvirkning på dem som studeres. I denne oppgaven vil eventuelle intervjuereffekter handle om at informantene kan ha blitt påvirket av meg som intervjuer. Noen eksempler på faktorer som kan påvirke er utseende, kroppsspråk eller måten jeg prater på. Videre kan dette få innvirkning på svarene jeg har fått (Jacobsen, 2022, s. 251-252; Johannessen et al., 2016, s. 159; Tjora, 2012, s. 222). Min vurdering er at intervjuereffektene i liten grad har hatt innvirkning på dataens reliabilitet.

Lydopptak er et godt hjelpemiddel for å styrke reliabiliteten, fordi det gir en fullstendig gjengivelse av intervju samtalen. Dette vil man til sammenligning ikke oppnå ved kun notering (Jacobsen, 2022, s. 254; Johannessen et al., 2016, s. 155). Denne oppgavens bruk av lydopptak styrker dermed reliabiliteten.

For oppgavens interne validitet er det også relevant å vurdere nærheten og kunnskapen informantene har til å gi riktig informasjon (Jacobsen, 2022, s. 241-243). Når det gjelder nærhet er alle informantene førstehåndskilder. Dette gjør at de har aktuell kunnskap om Lakkegata aktivitetspark. De var alle aktører med ulike roller i prosessene med utviklingen av aktivitetsparken, og de har erfaring med bruk av aktivitetsparken som kan knyttes til kriterier for gode byrom og flerfunksjonalitet. Førstehåndskilder minimerer risikoen for at informasjonen legges frem på en annen måte enn opprinnelig ment, ifølge Jacobsen (2022, s. 241). Oppgavens analyse baserer seg også på Gjermundsen (2022) sine funn om aktivitetsparkens bruk. Gjermundsens funn brukes som en andrehåndskilde i denne oppgaven for å underbygge mine funn, særlig knyttet til kriterier for gode byrom og flerfunksjonalitet. Fordi oppgavens utvalg består av informanter med ulike roller og ståsteder, anser jeg utvalgets kilder som uavhengige. Jacobsen (2022, s. 242-243) trekker frem at utvalg med flere uavhengige kilder øker den interne validiteten betydelig, fordi det «gir en gyldig beskrivelse av fenomenet» (Jacobsen, 2022, s. 243). Selv om Asplan Viak ble engasjert av Undervisningsbygg, har jeg vurdert det slik at det i liten grad har påvirket uavhengigheten.

De åpne spørsmålsformuleringene som ble brukt under intervjuene ga som nevnt informantene mulighet til å snakke fritt. I tillegg til at de fikk mulighet til å legge til informasjon de mente at burde komme frem, før intervjuet ble avsluttet. Dette er faktorer som har bidratt til den interne validiteten (Jacobsen, 2022, s. 243-244). Det har vært viktig for meg å behandle intervjudataen med respekt, og gjengi informasjonen riktig. Jeg har derfor forsøkt å gjengi hver informants historie slik de har fortalt den til meg. Et valg jeg gjorde for å styrke oppgavens reliabilitet og interne validitet var derfor å sende utkast av analysekapitlene til alle informantene, som Jacobsen (2022) og Johannessen et al. (2016, s. 232) foreslår. I dokumentet hadde jeg markert funnene fra informanten. På denne måten fikk informantene mulighet til å komme med en tilbakemelding på om informasjonen de har delt har blitt oppfattet og gjengitt riktig. Tilbakemeldingene som kom, ble deretter innarbeidet i teksten. På denne måten ivaretas informantene, og sikrer at deres fortelling legges frem riktig. Dette er med på å styrke oppgavens reliabilitet og validitet (Jacobsen, 2022; Johannessen et al., 2016). Jacobsen (2022, s. 246) påpeker imidlertid at et funn eller en konklusjon en informant ikke kjenner seg igjen i, fortsatt kan være gyldig.

Når det gjelder dataens eksterne validitet, altså overførbarheten, har enkeltcaseundersøkelser noen begrensninger. Undersøkelser av enkeltcaser, som Lakkegata aktivitetspark, er kontekststøttet. Dette medfører ofte at den empiriske overførbarheten er begrenset. Samtidig kan funnene ha en teoretisk overføringsverdi, som videre kan bidra til teoriutvikling (Flyvbjerg, 2006; Jacobsen, 2022, s. 258). I tillegg mener Flyvbjerg (2006) at selv om funn ikke kan overføres, vil all kunnskap bidra til en større kollektiv

kunnskapsakkumulering. Dette vil også gjelde for denne oppgaven, og hvilke funn som kan ha overføringsverdi kommer oppgaven tilbake til i konklusjonen (kapittel 7.2).

3.4 Etiske hensyn

Både for innsamling av egen empiri og for bruk av andres forskning er det viktig at etiske retningslinjer blir fulgt. Furseth og Everett (2020, s. 144) påpeker at så lenge undersøkelsen omfatter mennesker, vil den ha etiske implikasjoner. Dette gjelder derfor for denne oppgaven. Alle forsknings- og studentprosjekter som behandler personopplysninger må meldes inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD). En personopplysning er «enhver opplysning som kan knyttes til en person» (NSD, u.å.). Meldeskjemaet må godkjennes av NSD før innsamling av data kan starte (NSD, u.å.). I denne oppgaven behandles personopplysninger i form av lydopptak, navn, arbeidssted og kontaktinformasjon, og jeg måtte derfor sende meldeskjema til NSD og få det godkjent før jeg startet med datainnsamlingen. I vedlegg 2 finner du vurderingen NSD gjorde av dette prosjektet. I det følgende vil jeg redegjøre for noen av de etiske hensynene som har vært viktig for denne oppgaven.

3.4.1 Samtykke til deltagelse

En hovedregel i all forskning som involverer mennesker er at det skal være frivillig å delta (Jacobsen, 2022, s. 54; NESH, 2021, s. 18). Et forskningsetisk samtykke skal være frivillig, informert og utvetydig. Frivillighet innebærer at samtykket gis uten at informanten føler seg presset, eller at deres valgfrihet begrenses. Et informert samtykke vil si at informantene har fått både forståelig og tilstrekkelig informasjon om hva deltakelse innebærer. I tillegg skal samtykket være utvetydig, altså at informantene aktivt og entydig uttrykker at de vil delta i prosjektet. For å innfri disse kriteriene bør samtykket innhentes på en dokumenterbar måte – for eksempel skriftlig, eller gjennom lyd- eller filmopptak (Jacobsen, 2022, s. 54-56; NESH, 2021, s. 18-19). Gjennom informasjonsskrivet (se vedlegg 1) som ble lagt ved i første e-post fikk informantene tilstrekkelig informasjonen for å kunne gi et informert, frivillig og utvetydig samtykke. I tillegg var kontaktinformasjon oppgitt i informasjonsskrivet slik at eventuelle spørsmål kunne oppklares. Som tidligere nevnt sørget jeg for at informantene hadde signert samtykkeerklæringen før intervjuet startet, og at de var innforstått med hva deltagelse innebar. Informasjonsskrivet inneholdt i tillegg opplysninger om oppbevaring av dataen.

3.4.2 Anonymitet

Å sikre anonymitet vil si at det er fullstendig umulig å identifisere noen fra den innsamlede dataen. Generelt sett er dette vanskelig å garantere (Jacobsen, 2022, s. 50). Fordi oppgaven baserer seg på enkeltcasen Lakkegata aktivitetspark er det et begrenset antall personer som kan inngå i utvalget (Tjora, 2012, s. 161), og noen av informantene kan derfor lettere bli identifisert. Hver informant ble spurt om det var greit å bli omtalt som

informant fra henholdsvis FAU, Asplan Viak, Oslobygg eller nabolaget før intervjuet var ferdig. Dette samtykket alle til. Tjora (2012, s. 161) anbefaler å gi informanter anledning til gjennomlesing eller sitatsjekk når mulighet for gjenkjennelse er til stede. Dette har jeg gjort, som redegjort for tidligere.

3.5 Analytisk tilnærming

Første steg i bearbeidingen av datamaterialet var å transkribere intervjuene. Dette gjorde jeg kort tid etter endt intervju slik at hva som ble sagt fortsatt satt friskt i minne, i tråd med Tanggaard og Brinkmann (2012, s. 34-35). I transkriberingen har jeg forsøkt å gjengi det informantene har fortalt ordrett og i sin helhet, slik at minst mulig informasjon går tapt (Jacobsen, 2022, s. 211; Tanggaard & Brinkmann, 2012, s. 34-35). Totalt utgjorde de transkriberte intervjuene i underkant av 40.000 ord.

Den analytiske tilnærmingen i denne oppgaven baserer seg på elementer fra Johannessen et al. (2018) sin tematiske analyse. Første steg i denne tilnærmingen går ut på å få oversikt over materialet. Etter transkriberingen leste jeg derfor over alt materialet i sin helhet. Dette kan være en god forberedelse til analysen (Johannessen et al., 2018, s. 283, 303). Deretter ble dataen kodet. Dette handler ifølge Johannessen et al. (2018, s. 284) om «å fremheve og sette ord på viktige poenger i dataene», noe de mener at ikke trenger å være en veldig teknisk prosess. Hensikten med kodingen var å finne viktige momenter knyttet til blant annet kriterier, flerfunksjonalitet og prosessene, slik at problemstillingene kunne besvares. Jeg hadde likevel en åpen tilnærming, slik at viktige momenter ikke gikk tapt. Dette er viktig fordi man ikke nødvendigvis vet hva som er relevant og av interesse på et senere tidspunkt. Etter koding må dataen systemiseres ytterligere, og den ble derfor sortert inn i kategorier eller temaer. Kategoriene skal hjelpe med å besvare problemstillingene (Johannessen et al., 2018). Med utgangspunkt i dette ble dataen sortert etter kriterier for gode byrom, flerfunksjonalitet og prosessperspektiver. Under hver kategori kan man også definere underkategorier. Ett eksempel i denne sammenheng er fasene som har inngått i prosessen til Lakkegata aktivitetspark. Den analytiske tilnærmingen har vært en iterativ prosess, og kategoriene har blitt revidert flere ganger for at problemstillingene skal bli grundig belyst. Dette har blitt gjort parallelt med selve utskrivningen av oppgavens analyse, da kategorisering og skrivingen av analysen henger tett sammen (Johannessen et al., 2018).

I analysen som tar for seg prosessene (kapittel 6) har jeg vært opptatt av å fortelle historien om Lakkegata aktivitetspark kronologisk. Dette gjør historien lettere å følge, og prosessen blir lettere å forstå. Jeg har også i oppgavens del II valgt å presentere de empiriske funnene, samtidig som de diskuteres fortløpende, i kapittel 5 og 6. Ved å presentere funnene først, uten å diskutere de, ville det ført til mye gjentakelser. Derfor så jeg det som mer hensiktsmessig å gjøre dette parallelt. Funnene er illustrert med mange sitater, dette har jeg valgt å gjøre for å la informantens historie komme tydelig frem. Furseth og Everett (2020, s. 167) påpeker samtidig at denne måten å presentere funnene

på, kan kritiseres for at informantene ikke kommer til ordet «først på egne premisser». Videre nyanserer de dette poenget ved å legge til at uansett hvordan man presenterer datamaterialet, vil dette alltid være preget av en viss fortolkning. Dette finner vi også hos Tjora (2012, s. 203).

I kapittel 5 og 6 gjengis mange direkte sitater fra informantene. Tanggaard og Brinkmann (2012, s. 34) skriver at «talespråk er en strøm hvor vi ofte bruker ufullstendig setninger, og hvor vi vender tilbake til tidligere uavsluttede setninger». På grunn av dette kan noen av sitatene fremstå usammenhengende for leseren, og skape uklarhet i hva informanten faktisk formidler. For å ivareta informantenes historie har jeg derfor gjort små endringer, som eksempelvis å fjerne gjentakende småord som – men, liksom eller kanskje – i tillegg til mye bruk av «ehmm» eller lignende. Videre har jeg etterstrebet å være nøytral og har vært bevisst på å gjengi hver enkelt informants historie med respekt, slik de har fortalt den. Som redegjort for har muligheten informantene fikk til gjennomlesing vært viktig i denne sammenhengen.

DEL II

ANALYSE, DISKUSJON & KONKLUSJON

4. Elementene i Lakkegata aktivitetspark
5. Hvordan svarer Lakkegata aktivitetsparken på kriterier for gode byrom?
6. Hvilke prosesser har vært viktige for utviklingen av Lakkegata aktivitetspark?
7. Konklusjon

4 Elementene i Lakkegata aktivitetspark

Lakkegata aktivitetspark er programmert med mange ulike elementer, noe som tilrettelegger for flerfunksjonalitet. I dette kapittelet presenteres aktivitetsparkens elementer kort. Dette fordi det er nødvendig å se hva aktivitetsparken er programmert med, før en analyse og vurdering av hvordan aktivitetsparken forholder seg til kriterier for gode byrom kan legges frem. Neste kapittel vil trekke flere av elementene inn i vurderingen og analysen av kriteriene for gode byrom. Gjennomgangen av elementene er strukturert etter benevningene som Asplan Viak har brukt på illustrasjonsplanen sin for aktivitetsparken (se figur 4.1).

Figur 4.1 Illustrasjonsplan for Lakkegata aktivitetspark. Illustrasjon av Asplan Viak.

Foto: Kirsti Reinsberg Mørch/Asplan Viak

Gangaksen

Den gjennomgående gangaksen er hovedformgrepet i aktivitetsparken. Gangaksen strukturerer byrommet, og den tydeliggjøres av amfiet og sittekanten.

De ulike aktivitetene og sitteplassene er organisert langs med aksen (Asplan Viak, u.å.-c). Etableringen av gangaksen var et viktig grep for å åpne opp byrommet og invitere inn. Gangaksen består i hovedsak av betong.

Rulleområdet

Lengst øst i aktivitetsparken ligger rulleområdet. Det er bygget i betong, og tegnet av Betongpark som har spesialkompetanse på området. Ifølge Asplan Viak (u.å.-c) er dette et tilbud både for erfarne og nybegynnere. Rullerområdet skal fungere for alle typer rullende aktiviteter, som for eksempel skateboard, rullestol eller sparkesykkel.

Dansegulv og amfi

Rulleområdet går over i et amfi som omslutter dansegulvet. Amfiet og dansegulvet består i hovedsak av betong, men har også innslag av treverk.

Klatrevegger

Overfor rulleområdet er det tre klatrevegger i betong. Klatreveggene har ulike vinkler og det er klosser på begge sider av veggene. Klatreveggene står på et dekke av fallsand.

Grovmotorisk lek

I området for grovmotorisk lek (parkour) er det satt opp to ulike lekeapparater. Dette området har gummidekke i ulike gule og brune fargetoner.

Lund med frukttrær

Frukttrærne i aktivitetsparken er foreløpig ganske små. Disse bidrar med grønt inn i byrommet. Trærne står på et dekke av grus.

Lek

Vest for frukttrærne er det satt opp to fugleredehusker og en slackline, på gummidekke i ulike gule og brune fargetoner.

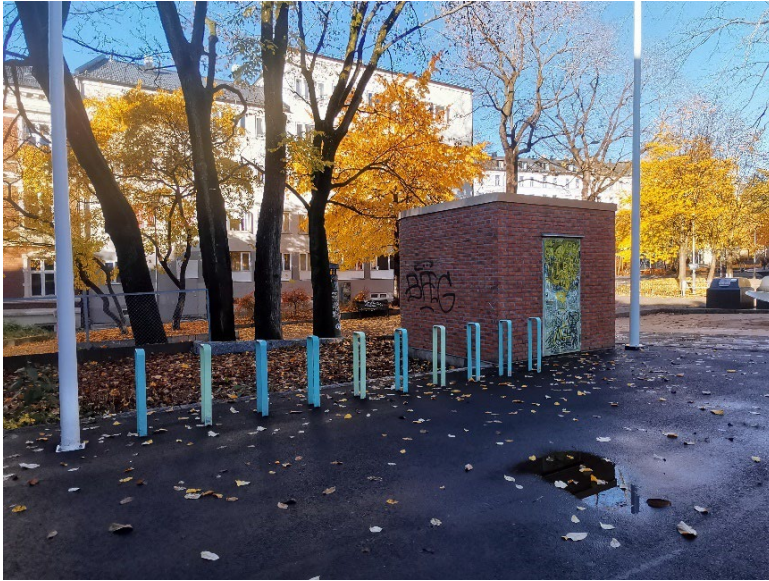
Takoverbygg

Det overbygde oppholdsstedet har en utegrill og vanntilgang. Taket er stort nok for en hel klasse til uteundervisning eller til flere familier til middag. Taket er laget i hvit lakkert stål og glass, slik at lyset slippes gjennom (Asplan Viak, u.å.-c).

Hardt dekke til fleksibel lek

Dette området er åpent og har hardt dekke. Det er malt opp et stort ludobrett på bakken. I tillegg er det sykkelstativ og en utstyrsbod i dette området.

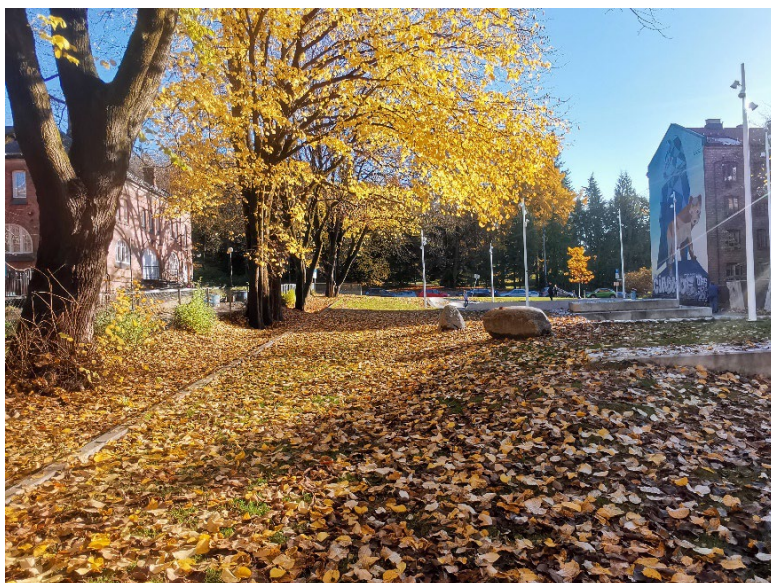
Utstyrsboden har et annet uttrykk og andre materialer enn resten av aktivitetsparkens elementer, og harmonerer i istedenfor med områdets historiske teglsteinsbygninger (Myklebust, 2020, s. 14).

Småbarnslek

Nærmest skolen er det satt av til småbarnslek. Det er et relativt åpent område, med et lekeapparat som spinner og to trampoliner. Det er gummidekke i denne delen av aktivitetsparken.

Bruksplen

Bruksplenen ligger rundt rulleområdet. Plenen strekker seg også langs amfiet, dansegulvet og sittekanten. På nordsiden av bruksplenen, og langs hele parken, er det en trerekke med store trær. Trerekken har vært der siden før prosjektet ble igangsatt.

Regnbed

I hjørnet av parken, nærmest Lakkegata, er det etablert et stort regnbed. Bedet strekker seg langs med boligbygget som ligger sør for aktivitetsparken, helt frem til området for grovmotorisk lek. Regnbedet er viktig for overvannshåndteringen i anlegget.

Som denne korte gjennomgangen har vist legger Lakkegata aktivitetspark opp til flerfunksjonelt bruk, og byrommet er programmert med mange elementer på liten plass. Flerfunksjonelt bruk er ifølge Gehl Architects (2014, s. 16) et kjennetegn på gode byrom. Neste kapittel vil trekke flere av disse elementene inn for å analysere hvordan aktivitetsparken svarer på kriterier for gode byrom.

5 Hvordan svarer Lakkegata aktivitetspark på kriterier for gode byrom?

Dette kapittelet analyserer aktivitetsparkens flerfunksjonalitet, og ser på forholdet mellom byrommets tre funksjoner: skolegård, møteplass og gangakse. Dette vil besvare oppgavens første problemstilling. Kapittelet vil også svare på den andre delproblemstillingen, ved å analysere hvordan Lakkegata aktivitetspark svarer på kriterier for gode byrom. Kapittelet er strukturert etter Gehls (2010) kriteriekategorier for gode byrom: komfort, trygghet og nytelse, som ble redegjort for i kapittel 2.1.

5.1 Komfort: bevegelse, opphold og aktivitet

Gode byrom har god komfort, og et viktig spørsmål blir derfor om Lakkegata aktivitetspark har tilstrekkelig komfort for å fungere som både møteplass, skolegård og gangakse. Et annet spørsmål er om det er noen spenninger eller konflikter mellom disse funksjonene med tanke på byrommets komfort.

Figur 5.1. Komfortkriteriene til Gehl.

5.1.1 Sitte, stå og gå

Gehl (2017, s. 139) påpeker at mulighetene for å stå er mindre omfattende og krever mindre av designet enn gå- og sittemulighetene. Lakkegata aktivitetspark er utformet slik at den åpner opp og inviterer til opphold, og her er gangaksen viktig fordi den bidrar til å

føre mennesker gjennom byrommet, og gir mulighet til å stoppe opp, gå inn eller ut av en aktivitet, eller bare rusle gjennom. Aktivitetsparken er mye brukt, både i skoletiden, men også resten av døgnet. Dette bekreftes av samtlige informanter, i tillegg viser funnene til Gjermundsen (2022) at aktivitetsparken brukes aktivt. Den gjennomgående gangaksen er hovedformgrepet i aktivitetsparken. Aksen har blitt muliggjort ved å fjerne gjerdene på kortsidene og slik åpne byrommet for bruk. Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) forteller at aktivitetsparken skulle være offentlig tilgjengelig, og det var et ønske at den også skulle oppleves som offentlig tilgjengelig av brukerne. Gangaksen strukturerer byrommet, og den tydeliggjøres av amfiet og sittekannten (Asplan Viak, u.å.-c). Gangaksen er universelt utformet og godt tilrettelagt for mobilitet for både gående og syklende. I tillegg fungerer den også som en forlengelse av rulleområdet (Oslobygg-informant, intervju 17.10.2022). Ved å åpne byrommet og slik tilgjengeliggjøre det har både den synlige og fysiske permeabiliteten blitt bedre, som igjen skaper bedre sammenkobling til resten av byveven (Carmona, 2021, s. 203; Gehl, 2010; KMD, 2016).

Gangaksens dimensjoner gir gode bevegelsesmuligheter, og den er bred nok til at sitteplassene langs aksene kan brukes uten å være i veien for andre som går eller sykler forbi (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Samtidig forteller informanten at h*n ofte sykler gjennom aktivitetsparken på vei hjem fra jobb, og forteller at hvis det er veldig fullt så går h*n noen ganger av sykkelen og triller. Dette viser at det er noen spenninger knyttet til gangaksefunksjonen, men at det i liten grad er problematisk for bruken av byrommet og gangaksen. Gangaksen, kombinert med resten av byrommet utgjør en attraktiv ferdselsåre, som igjen er viktig for en bymessig utforming (Oslo kommune 2019), god sammenkobling i et større nettverk, og for den generelle bruken av byrommet (Gehl, 2010, 2017; KMD, 2016; Plan- og bygningsetaten, 2019). Med dette kan man argumentere for at aktivitetsparken er ett vellykket «people place», fordi den er en destinasjon samtidig som det er et byrom man kun beveger seg gjennom (Carmona, 2021, s. 385). Dette støttes av Gjermundsen (2022) sine funn om at mange generelt bruker aktivitetsparken, og at mange også kun bruker gangaksen.

Før utbyggingen hadde man en forbindelse i samme retning som gangaksen i dag utgjør, mellom Sars gate og Lakkegata. Forbindelsen finnes fortsatt i dag, og består av en brosteinslagt gate som går langs med aktivitetsparken. Selv om det har vært en forbindelse mellom Lakkegata og Sars gate i mange år, har gangaksen bidratt til bedre sammenkobling. Litteraturen viser at byrom med opplevelseskvaliteter, menneskelige skala og god belysning bidrar til at flere sykler og går, fordi den reelle avstanden oppleves kortere (Gehl, 2010, 2017; KMD, 2016). Dette er elementer og kvaliteter som er til stede i Lakkegata aktivitetspark, og Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) underbygger argumentet ved å si at det er «hyggeligere å gå [gjennom aktivitetsparken] enn på den brosteinsbelagte sidegaten».

Aktivitetsparken er oversiktlig, og siktlinjene er godt ivaretatt. Særlig gangaksen bidrar til dette. Det er god belysning, og alle de ulike aktivitets- og lekemulighetene bidrar til at

det er mye å følge med på når man oppholder seg i aktivitetsparken. På denne måten oppfylles kriteriet om se-muligheter (Gehl Architects, 2014; Gehl, 2010).

Fordi det er mange ulike elementer i aktivitetsparken, er det også mange potensielle støttepunkter å henge ved (Gehl, 2010, s. 149; 2017, s. 143). Dette kan være lykestolpene, klatreveggene, utstyrsboden, trærne eller resterende lekeapparater. Aktivitetsparken har dermed et godt utgangspunkt for stå- og oppholdsmuligheter. Intervjudataen er mangelfull for å si noe mer om byrommets støttepunkter, men funnene til Gjermundsen (2022, s. 38) viser at flere av aktivitetsparkens brukere bruker de ulike elementene som et sted å stå eller henge. Noen eksempler er benkene, huskene, parkourelementene eller bordene. Disse funnene støtter opp om at aktivitetsparken svarer godt på kriteriene om gode muligheter for å stå (Gehl, 2010). Dette kan videre støtte opp om at byrommet er tilrettelagt for valgfrie aktiviteter (Gehl, 2017).

Sittemulighetene er også mange i aktivitetsparken, og man kan velge om man vil sitte under tak eller ikke. Det er både primære og sekundære sittemuligheter, og det ble jobbet mye med å skape ulike oppholdssoner, forteller informanten fra Asplan Viak (intervju 24.10.2022). De primære sitteplassene i Lakkegata aktivitetspark utgjøres av benkene, sitteplassene under takoverbygget, sittekanten og amfiet. De sekundære er vanskeligere å definere fordi de kan omfatte alle elementer som *kan* fungere til å sitte (Gehl, 2017, s. 151-154). Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) trekker særlig toppen av klatreveggene frem som et eksempel på en sekundær sitteplass – her kan man sitte og observere og være sosial. Det har blitt jobbet aktivt med inkludering av jenter i aktivitetsparken. Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) forteller at muligheten til å få oversikt over anlegget, som man for eksempel får på toppen av klatreveggen, er et godt grep for å tilrettelegge for dette. Generelt er gode oppholdssteder for å henge, observere og være sosial, viktige faktorer for å inkludere jenter. I tillegg er dette faktorer som tilrettelegger for valgfrie og sosiale aktiviteter (Gehl, 2017). Asplan Viak-informanten forteller også om hvordan jenter i mange situasjoner ofte er observatører, og at jenter ofte liker å være sosiale og aktive samtidig. For å imøtekomme dette er elementer som klatreveggen sentral fordi man både kan sitte på toppen og sosialisere og observere, men også være aktiv ved å klatre. Gjermundsen (2022, s. 44) bekrefter at jentene som bruker aktivitetsparken i større grad benytter seg av elementer som forbindes med stillesittende aktiviteter enn andre brukere. Selv om man ofte tenker på mindre barn i sammenheng med fugleredehusker, trekkes disse frem av Asplan Viak-informanten som en populær sekundær sitteplass for ungdom. At klatreveggen og fugleredehusken, i tillegg til flere av de andre elementene i aktivitetsparken, brukes som sekundære sitteplasser samsvarer med Gjermundsen (2022, s. 38) sine observasjoner.

For sosiale aktiviteter kan det være viktig med gode kommunikasjonsmuligheter (Gehl, 2010, 2017). Aktivitetsparkens mange primære og sekundære sittemuligheter gir et godt utgangspunkt for både sosiale aktiviteter og mulighet for kommunikasjon. Hvordan aktivitetsparken er møblert påvirker hva slags møter som oppstår. Ulike typer sitteplasser tilrettelegger for ulike møter – en klassisk bybenk fungerer ofte bedre til de

private samtalene, men er mindre funksjonelle for større samlinger (Gehl, 2010, s. 165). Lakkegata aktivitetspark har et variert utvalg av sittemuligheter, og er godt tilrettelagt for ulike møter mellom mennesker. På denne måten har byrommet også gode muligheter for kommunikasjon.

Informanten fra Asplan Viak (intervju 24.10.2022) trekker frem mangelen på åpne byrom i det tettbebygde området aktivitetsparken ligger i som en viktig grunn for de mange sitte- og oppholdsmulighetene. For å styrke den sosiale infrastrukturen i området er aktivitetsparken derfor et godt bidrag (Klinenberg, 2018). Botanisk hage blir trukket frem av informanten som et av de eneste åpne byrommene i nærheten, men informanten påpeker at dette byrommet kan oppleves som utilgjengelig blant annet fordi det stenges på kveldstid. På bakgrunn av dette har det vært viktig at Lakkegata aktivitetspark oppleves som tilgjengelig og lett å ta i bruk «enten som aktiv eller mer som en observatør, eller bare for å være sammen», forteller Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022).

5.1.2 Et byrom hvor man kan «shoppe tilbud og aktiviteter»

Lakkegata aktivitetspark har gode leke- og aktivitetsmuligheter, i tråd med Gehl (2010). Informanten fra Asplan Viak (intervju 24.10.2022) forteller at gangaksen skal bidra til at man kan «shoppe tilbud eller aktiviteter», noe som er bra for alle brukergrupper, men «kanskje ekstra viktig for jenter». Informanten utdyper dette med at det skal oppleves uforpliktende og det skal være enkelt å tre både inn og ut av de ulike aktivitetene. Informanten fra Asplan Viak (intervju 24.10.2022) trekker også frem at de ønsket kort vei, både fysisk og i overført betydning, mellom aktivitetene og brukernes mulighet til å prøve nye ting. Informanten kommer med eksempelet om at hvis man er komfortabel med klatreveggen, så er det kanskje lettere å prøve en av de andre aktivitetene i nærheten. Mangfoldet av aktivitetselementer og nærheten mellom de handlet om at man ønsket at flere skulle være aktive (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Denne tankegangen viser at Asplan Viak har prøvd å tilrettelegge for flerfunksjonalitet, og at dette har blitt brukt som et grep for å inkludere et mangfold av brukergrupper (Gehl, 2010; Jacobs, 1992; KMD, 2016).

Utgangspunktet for prosjektet var en skolegård, som også skulle fungere som en møteplass. Dette samsvarer med Dessì (2019) og Lotfata et al. (2022) som begge mener at skolers uteareal har potensiale til å bli flerfunksjonelle byrom som bidrar positivt til nærområdet. For å få til dette må ulike brukergrupper inkluderes. Dette vil gi byrommet bedre brukbarhet (KMD, 2016). For aktivitetsparken handler inkludering av ulike alders- og brukergrupper mye om programmeringen og møbleringen av byrommet, forteller informanten fra Asplan Viak (intervju 24.10.2022). Fordi det i utgangspunktet er en skolegård, problematiserer informanten at man kunne valgt å kun fokusere på en programmering som er attraktiv for barneskolebarn, men nettopp fordi byrommet også skal fungere som en møteplass har byrommets bruksområde blitt utvidet. På denne måten bidrar aktivitetsparkens programmering og design til flerfunksjonalitet og tilrettelegging for

ulike brukergrupper. Dette virker igjen samfunnsbyggende, og er med på å styrke aktivitetsparken som sosial infrastruktur (Klinenberg, 2018).

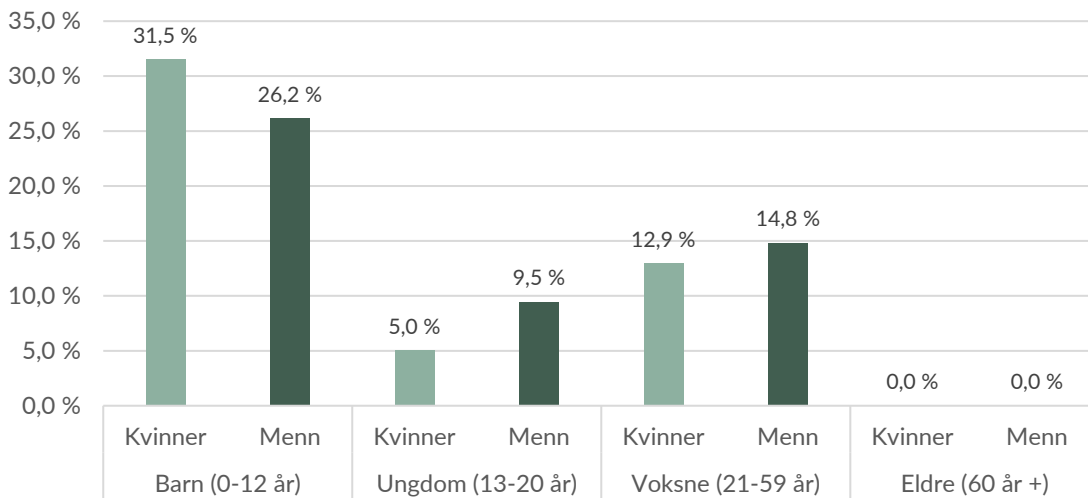
Selv om nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) synes aktivitetsparken er «vellykket og flott», har ikke informanten inntrykk av at den fungerer som en møteplass for nærmiljøet. Informanten har tilknytning til et borettslag med godt opparbeidet bakgård, og tror at dette kanskje kan være noe av grunnen til at aktivitetsparken ikke brukes så mye av beboerne. Informanten legger til at

Det finnes jo selvfølgelig skatere bosatt her, og at de til en viss grad bruker det, det er klart, og også noen med barn som av og til er oppom der. Men det er ikke vårt inntrykk at det er mye brukt av beboerne, ikke at vi ser det som negativt på noen måte heller (nabolagsinformant, intervju 27.10.2022).

Til tross for at nabolagsinformanten har denne oppfattelsen, betyr ikke det at andre naboer tenker det samme. Selv om naboene kanskje i liten grad tar aktivitetsparken i bruk, er den godt brukt av mange andre. Hvor i byen disse brukerne kommer fra er imidlertid uvisst.

Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) trekker frem at de ønsket et byrom som var attraktivt særlig for barnefamilier, slik at man som foreldre kan komme dit med barna, eller at storesøsken kan komme dit med yngre søsken. Dette er en måte å tilrettelegge for god brukbarhet ifølge Byromshåndboka. Her trekkes det frem at byrom som er tilrettelagt for lek, samtidig som det er et godt sted for voksne, har potensiale til å bli gode møteplasser i nærmiljøet (KMD, 2016, s. 26). Nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) har inntrykk av at små barn og unge voksne er de som bruker aktivitetsparken mest, og hvis eldre mennesker oppholder seg der er det stort sett sammen med barnebarn. Gjermundsen (2022, s. 31-34) fant at aktivitetsparken brukes mest av barn (0-12 år) og deretter voksne (21-59 år). I tillegg var det ingen eldre som brukte aktivitetsparken når Gjermundsen gjorde observasjoner (se figur 5.2). Hva nabolagsinformanten definerer som unge voksne er uklart, men informantens observasjoner samsvarer fortsatt i stor grad med Gjermundsens funn.

Bruk av aktivitetspareken, uten gangaksen

Figur 5.2. Fordeling av brukere etter alder i aktivitetsparken (n=317). Gangaksen er ikke inkludert i diagrammet. Gjengitt etter Gjermundsen (2022, s. 32).

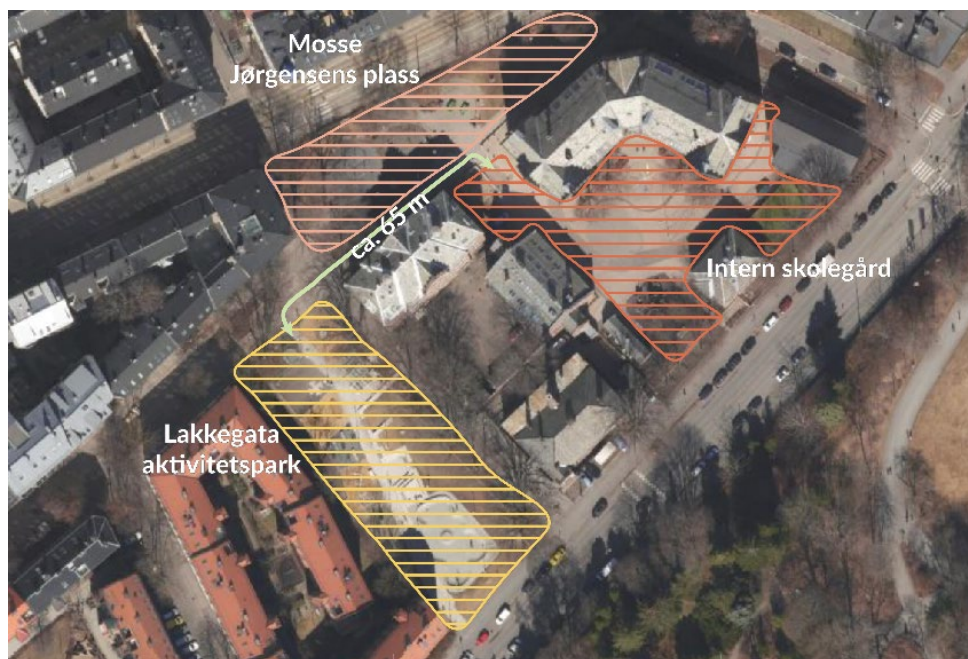
En skolegård bør ligge nærme og godt tilknyttet skolen, både for bruken og for tryggheten. Den opprinnelige skolegården til Lakkegata ligger internt mellom skolebygningene, mens aktivitetsparken som skal fungere som en utvidelse av skolegården ligger helt utenfor. Fra utgangen til skolegården og ned til aktivitetsparken er det ca. 65 m (se grønn linje i figur 5.3). Om avstanden mellom skolen og aktivitetsparken som utvidet skolegård sier informanten fra Asplan Viak følgende

Hvis man snakker om skolegården som et offentlig rom, så er jo avstanden med som et virkemiddel som gjør at man kanskje ikke leser [byrommet] som en skole. Hvis akkurat samme design hadde ligget inne i en klassisk skolegård, med bygg på tre kanter, så hadde det ikke hatt samme effekten. Så jeg tenker at det er både noe liksom positivt og negativt i den plasseringen, kanskje (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022).

Sitatet kan tolkes som at aktivitetsparkens utforming og design er en viktig grunn til at byrommet klarer å forene funksjonene møteplass, skolegård og gangakse. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) er positiv til at skolegårder brukes mer fleksibelt og at de tas i bruk som offentlige rom i byen. Ifølge Dessi (2019) og Lotfata et al. (2022) kan man på denne måten oppnå nærrområder med god kvalitet. Asplan Viak-informanten trekker også frem hvordan de i utformingen valgte å legge avslutningen på gangaksen mer mot skolen, som et grep for å i større grad tilgjengeliggjøre aktivitetsparken for skolen. Et annet grep var å etablere småbarnsaktivitetene nærmest mulig skolen, fordi de eldre

elevene ofte er mer mobile enn de yngste (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Å legge småbarnsaktivitetene nærmest skolen var også et grep for å skape mer trygghet.

Både FAU- og Oslobygg-informanten sier at aktivitetsparken brukes mye i skoletiden, men fordi skolens uteområder er fordelt på tre områder (se figur 5.3) blir bruken et ressurs spørsmål (FAU-informanten, intervju 19.10.2022). Når det gjelder hvordan de tre ulike delene av skolens uteareal brukes sier både FAU- og Oslobygg-informanten at den interne skolegården brukes mest til organisert aktivitet, som slåball eller fotball, Mosse Jørgensens plass brukes mest av de miste, mens aktivitetsparken er mer fleksibel og brukes til frilek.

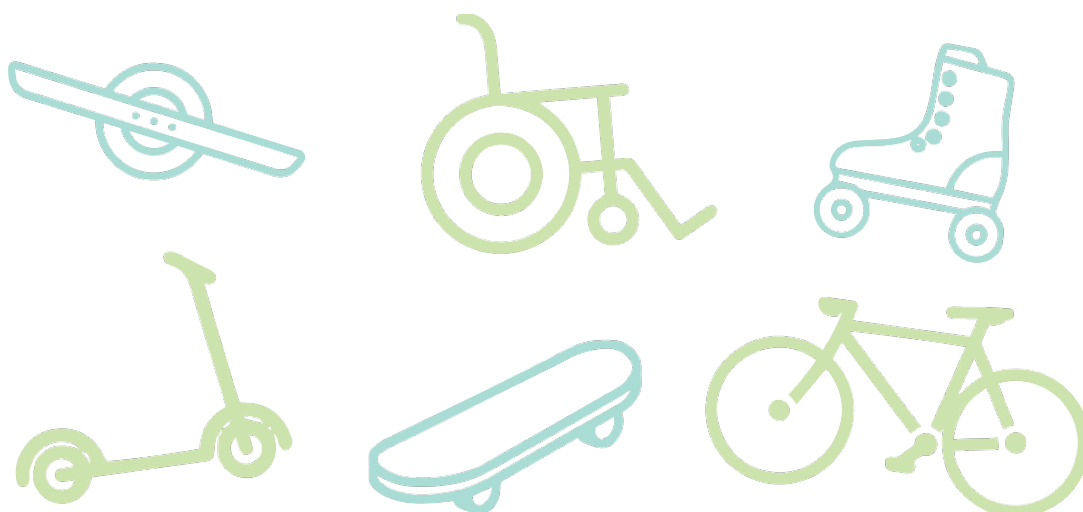

Figur 5.3. Oversikt over uteareal som brukes av Lakkegata skole. Grønn linje viser avstanden fra gangakens ende til den interne skolegårdens inngang. Bakgrunnskart er hentet fra norgebilder.no.

Rulleområdet, tegnet av Betongpark, er en av hovedattraksjonene (Asplan Viak, u.å.-c) og en del av oppdragsbestillingen i utformingen av aktivitetsparken. Flere informanter forteller om at den er mye brukt, og den er viktig for leke- og aktivitetsmulighetene (Gehl, 2010) i dette byrommet. Alle informantene har trukket frem rulleområdet som det mest konflikthylte i Lakkegata aktivitetspark. Informanten fra Asplan Viak (intervju 24.10.2022) påpeker at rulleområdet og tilhørende aktivitet kan være sjenerende for naboer, det er en aktivitet mange kanskje ikke kjenner seg igjen i, og terskelen for å delta kan oppleves som høy. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) forteller at det var de som satte forutsetningene for rulleområdet. Det skulle passe for de minste barna, samtidig som det skulle fungere godt for ulike rulleaktiviteter. Dette har fungert bra, og selv de med mye erfaring bruker anlegget mye. Dette går noen ganger på bekostning av de minste, og det blir «take-over til tider, når det er fint vær og sånt på lørdager så er det nesten bare de

som er 20 pluss som er der», sier FAU-informanten (intervju 19.10.2022). Informanten mener dette er et symptom på at området rundt Lakkegata mangler gode byrom og møteplasser. At Lakkegatas skolegård også fungerer som en møteplass er i tråd med Dessì (2019) som mener at nettopp skolegårder burde brukes på denne måten, særlig i områder som har underskudd på gode byrom.

Til tross for noen spenninger mener informanten fra Asplan Viak (intervju 24.10.2022) at rulleområdet har blitt ganske vellykket. Betongpark som har tegnet det har utformet anlegget på en lavterskel måte, slik at det passer for både nybegynnere og mer erfarne. Å bruke betegnelsen rulleområde, kontra skatepark- eller anlegg, favner bredere og inviterer et større mangfold av ulike rulleaktiviteter til å ta anlegget i bruk. Særlig Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) var opptatt av dette, og snakker om ordet 'skating' som negativt ladet. Nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) legger til at «de prøver å kalle det alt annet enn en skatepark».

Figur 5.4. Eksempler på rulleaktiviteter. Betegnelsen 'rulleområde' omfatter mange flere aktiviteter enn 'skatepark'.

Utformingen av rulleområdet skal være særlig tilrettelagt for jenter. Dette ser ut til å ha vært vellykket, og både Oslobygg- FAU- og Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) forteller at anlegget er mye brukt av jenter, og at det holdes ulike skatearrangementer for jenter der. Inkludering av jenter har vært sentralt for utformingen av aktivitetsparken. Dette vil bli tatt opp igjen i kapittel 6.3.3. Ifølge KMD (2016) er skateanlegg mer attraktive for gutter enn jenter. Gjermundsen (2022) observerte imidlertid at rulleområdet brukes av mange jenter. Informanten fra Asplan Viak (intervju 24.10.2022) sier også at mange små barn bruker rulleområdet, og at flere har sagt at det er et godt anlegg å starte i. Dette bekreftes også av Gjermundsens observasjoner.

Rulleområdet tar opp mye av plassen i aktivitetsparken, og Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) problematiserer hvorvidt det er riktig å etablere en aktivitet som tar opp såpass mye av plassen i byrommet. Ifølge informanten er denne typen anlegg i vinden om dagen, og sier at de hele veien problematiserte hvordan rulleområdet kunne bli attraktivt for så mange som mulig. Videre reflekterer informanten rundt hvordan dette fungerer i Lakkegata aktivitetspark, og sier at h*n tror rulleområdet har blitt etablert innenfor noen rammer, hvor det er mange andre steder å oppholde seg og henge, som gjør at aktiviteten og byrommet gir plass til en bredere brukergruppe. Gjermundsen (2022) sin undersøkelse kan bekrefte dette. Selv om rulleområdet ser ut til å fungere bra i Lakkegata aktivitetspark, er informanten usikker på om dette er riktig løsning i alle byrom (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022).

Med utgangspunkt i analysen så langt kan man si at aktivitetsparken er et byrom med høy intensitet, og Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) forteller at det var et bevisst valg å inkludere mange aktiviteter og funksjoner, og slik få til et bredt tilbud i et forholdsvis lite byrom. Videre forteller informanten at

Vi tror at den liksom konflikten mellom brukere også kan være ... eller kanskje ikke konflikt, men friksjonen mellom brukerne også kan gi noe positivt. Aller helst ville jeg kanskje puttet en basketkurv i midten av rulleområdet ikke sant, at det kan skape noen spennende synergier og få en friksjon ... og som jeg tror gjør at man heller tar hensyn til hverandre enn at man krasjer i hverandre for å si det liksom bokstavelig. Men det er også en faglig diskusjon på en måte, om det er lurt eller ikke å gjøre det sånn. Men vi har troen på det da (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022)

Det presiseres av informanten at dette var noe de diskuterte en del internt, men at det aldri har vært en intensjon om å skape konflikt- eller friksjonspregede situasjoner. Selv om aktivitetsparken har mange elementer ligger disse tett inntil hverandre, men overlapper i liten grad. Sitatet viser også at Asplan Viak som formgivende aktør har vært bevisst på konsekvenser av utformingen, og at noe friksjon i byrom kan føre til konflikt og spenninger, men også bidra positivt til for eksempel møter mellom mennesker og slik styrke det sosiale aspektet ved aktivitetsparken (Klinenberg, 2018). Dette samsvarer med Sundevall og Jansson (2020) som påpeker at man må være oppmerksom på synergiene som kan oppstå mellom ulike funksjoner og bruk. Carmona (2021, s. 250-251) trekker også disse synergiene, friksjonene og konfliktene frem som helt sentrale for urban design, og at man trenger de for sosial utveksling og hverdagsliv.

Som denne analysen har redegjort for fremstår det som at funksjonene og bruken er relativt godt balansert i aktivitetsparken. Likevel er det noen spenninger, og det påpekes

for eksempel at det er noe festing, og mennesker som både drikker øl eller tar en joint. Dette er en type bruk som det er naturlig å tenke at man ikke ønsker i forbindelse med en skolegård, og kanskje ikke for en nærmiljø møteplass heller. Om dette sier FAU-informanten (intervju 19.10.2022) at det ikke er et stort problem fordi «de skjønner hvor de er, det er ikke sånn fyllefest». Nabolagsinformanten er derimot mer skeptisk, og sier

Hvor er toalettene til de som oppholder seg over tid for eksempel, og hvem rydder opp sent på kveld og natt før skolebarna kommer om morgningen? [...] og det har jo også til dels vært konflikter hvor lærere eller andre må be folk fjerne seg sånn at barna kan bruke det som en skolegård (nabolagsinformanten, intervju 27.10.2022)

Nabolagsinformanten legger til at dette i større grad gjaldt under koronaårene, og at det kan se ut til at man begynner å komme tilbake til en mer normal hverdag. Sitatet viser at det er noen spenninger mellom byrommet som skolegård og møteplass. Likevel har analysen vist at de få spenningene som er i byrommet, mellom funksjonene, brukerne og bruken, er i en så liten skala at det ikke utgjør et vesentlig problem.

5.1.3 Helårs- og døgnbruk

For at Lakkegata aktivitetspark skal fungere som et godt byrom bør det fungere gjennom hele året og hele døgnet. Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) trekker frem takoverbygget, belyningsstrategien og materialbruken som sentrale for både helårs- og døgnbruken. Dette er faktorer som underbygger kriterier i alle de tre kriteriekategoriene til Gehl (2010). Store deler av aktivitetsparken er av lys betong. I tillegg er det brukt mye hvitlakkert stål. De lyse materialene bidrar til å lyse opp byrommet, noe informanten fra Asplan Viak (intervju 24.10.2022) synes har fungert ganske bra. Videre forteller informanten at det ikke ble fokusert spesifikt på helårsbruk, men trekker frem rulleområdet som også brukes til aking og annen lek på vinteren, samt takoverbygget som gir «mulighet til å være sosial, også når det er dårlig vær». FAU-informanten (intervju 19.10.2022) forteller at h*n har vært til stede når det har vært større familiesammenkomster. Dette viser at byrommet brukes som en møteplass, og at aktivitetsparken brukes til sosiale aktiviteter (Gehl, 2017). Dette er en bruk som samsvarer med Dessì (2019) og Lotfata et al. (2022) sin tilnærming til skolegården som et flerfunksjonelt byrom. Dette kan videre kobles til Klinenbergs (2018) begrep sosial infrastruktur, og hvordan skoleområder kan ha et design og programmering som kan styrke det sosial samspillet på og rundt skolene.

Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) tror terskelen for å for eksempel ta med barna ut når det er litt kaldt eller dårlig vær blir lavere når man har mulighet til å sitte tørt under tak. Informanten legger til at takoverbygget bidrar til å skape en sosial arena. I tillegg gir takoverbygget med grillen og vanntilgangen gode muligheter for å være sosial i

all slags vær. Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) oppfatter at aktivitetsparken har et design som har klart å tilrettelegge for helårs- og døgnbruk. Det er sannsynlig å anta at byrom brukes mindre i de kalde månedene. Hvorvidt det er sånn for Lakkegata aktivitetspark er imidlertid vanskelig å si noe om. Samtidig viser Gjermundsen (2022) sin undersøkelse på 29 observasjonstimer, fra november til mars og på ulike ukedager og tidspunkter, at aktivitetsparken aktivt brukes i denne perioden. Dette gir aktivitetsparken en god brukbarhet (KMD, 2016), samtidig som det er bra for leke- og aktivitetsmulighetene og sittemulighetene (Gehl Architects, 2014; Gehl, 2010).

Gjennomgangen har vist at aktivitetsparken i stor grad samsvarer med komfortkriteriene. Det er gode muligheter for å gå, stå og sitte. Det er primære og sekundære sittemuligheter som igjen gir gode kommunikasjonsmuligheter. I tillegg er det en mangfoldig programmering som gir gode leke- og aktivitetsmuligheter. Se-mulighetene ivaretas ved at det er mye å følge med på og gode siktlinjer.

5.2 Trygghet: åpent eller lukket og tilstedeværelse av mennesker

I forrige delkapittel kom jeg frem til at Lakkegata aktivitetspark i stor grad ivaretar komfortkriteriene. God komfort i byrom gir utgangspunkt for god trygghet, og jeg skal derfor se på hvordan Lakkegata aktivitetspark ivaretar trygghetskriteriene i dette delkapittelet.

Figur 5.5. Trygghetskriteriene til Gehl.

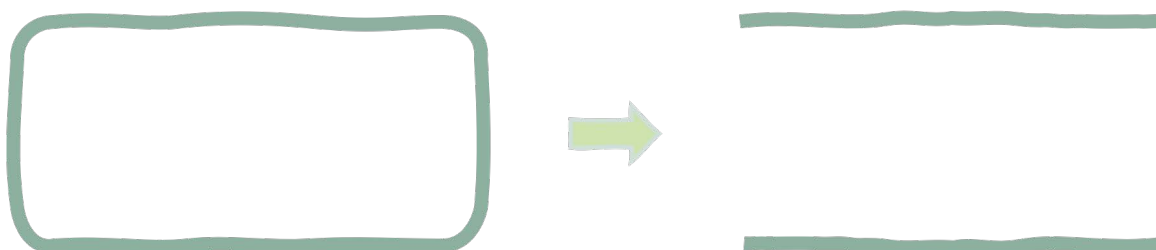
5.2.1 Åpent vs. lukket

Når det gjelder beskyttelse mot kriminalitet og vold (Gehl Architects, 2014; Gehl, 2010) er det flere av aktivitetsparkens elementer som virker positivt. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) forteller at før var «barna mine livredde for å være på skolen etter skoletid», i tråd med funnene i Barnetråkk (Oslo kommune, 2017), mens nå er det et sted de gjerne oppsøker. Før aktivitetsparken ble bygd var området inngjerdet og uten særlig innhold. Både Asplan Viak- Oslobygg- og FAU-informanten hadde fra tidlig av en visjon om at området skulle åpnes opp og tilgjengeliggjøres. Informantene så på dette som et

viktig grep for å skape et tryggere og mer tilgjengelig byrom. I dag er mye av gjerdene fjernet, og gangaksen bidrar til gjennomstrømming av mennesker. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) forteller at elevene ikke nødvendigvis føler seg trygge i en inngjerdet skolegård. Dette er sannsynlig å anta at også gjelder for mange andre brukergrupper, og Oslobygg-informant (intervju 17.10.2022) bekrefter at mange synes det var skummelt å ferdes og oppholde seg der fordi det kun var en vei inn og ut. Foreløpig har det heller ikke vært noe problem at elevene stikker av, selv om området ikke er inngjerdet.

De fleste sentrumsskoler har en lukket skolegård, som i skoletiden kun er tilgjengelig for elever og ansatte. Lakkegata aktivitetspark fungerer både som en skolegård og som en gjennomgangsakse, og det er ingen automatikk i at disse funksjonene kan sameksistere uten konflikt eller spenninger. Når informantene blir spurt om hva de tenker om at aktivitetsparken legger opp til både skolegård og gjennomgangsakse i samme byrom, er det ingen av dem som ser på det som konfliktfylt. Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) sier «det er jo ikke verre enn at hvis noen har lyst til å gå forbi, så går de forbi». Informanten legger videre til at «jeg tror det er bra det er sånn [...] Jeg tenker at det er en hyggelig greie, for man inviterer jo nabomiljøet inn til å liksom delta eller overvære lekesituasjoner, og liksom ta pulsen på skolen». Selv om det ikke er noen automatikk mellom sameksistensen av en skolegård og en gangakse, ser det ut til at man har fått dette til i Lakkegata aktivitetspark, og at funksjonene er komplementære på den måten at gangaksen blant annet skaper trygghet.

Trygghet fra trafikk er viktig i et hvert byrom (Gehl, 2010; KMD, 2016), men kanskje ekstra viktig når byrommet også fungerer som en skolegård. Lakkegata aktivitetspark er forbeholdt myke trafikanter, og oppfyller på denne måten kriteriet for beskyttelse mot trafikk og ulykker (Gehl, 2010) innenfor byrommets avgrensning. Samtidig ligger aktivitetsparken nærme Trondheimsveien og Sars gata, som begge er relativt trafikkerte veier. Hvordan det har blitt tenkt rundt sikkerhet og trygghet i denne sammenheng er imidlertid vanskelig å si noe om fordi empirien er mangelfull på dette punktet.

Figur 5.6. Fra inngjerdet til åpent byrom.

5.2.2 Tilstedeværelse av mennesker

Basert på intervjudataen kan man si at den opplevde tryggheten har blitt bedre etter at aktivitetsparken sto ferdig. Aktivitetsparken har et stort mangfold av elementer som gir mange muligheter for ulike aktiviteter. Dette er et godt utgangspunkt for å skape liv. Aktivitetsparken er i dag mye brukt, og det er som regel mennesker til stede. Dette kan bekreftes av samtlige informanter. Tilstedeværelse av mennesker, og byrom som oppleves som levende, er ofte trygghetsskapende elementer, i tråd med både Gehls (2010) trygghetskriterier og Jacobs' (1992) kjente uttrykk «eyes on the street». I tillegg kan tilstedeværelse av mennesker også bidra til kriminalitetsforebygging (Foshaugen, 2021, s. 425), og det er en forutsetning for sosiale aktiviteter ifølge Gehl (2017, s. 10). Mye av grunnen til at aktivitetsparken har en jevn gjennomstrømming av mennesker er nok fordi man har klart å få de tre funksjonene skolegård, gangakse og møteplass til å sameksistere. Å ha overlappende funksjoner, som tas i bruk gjennom døgnet, er et trygghetsskapende element (Gehl, 2010; KMD, 2016).

Gangaksen trekkes frem av Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) som et «kjempeviktig grep» for tryggheten. Informanten påpeker at gjennomstrømming av mennesker, som gangaksen bidrar med, er et viktig trygghetsskapende element. Informanten sier videre at gjennomstrømmingen «bygger opp under gode steder å være» (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Dette kan igjen kobles til people places, som blant annet kjennetegnes av menneskers tilstedeværelse og hverdagslig uformell bruk (Carmona, 2021, s. 392; Gehl, 2010; Jacobs, 1992). Informanten trekker også frem at trygghet er et veldig viktig grep for å inkludere jenter. I aktivitetsparken er det plassert ut mange lyktestolper og belysningen er god. Dette er ifølge Gehl (2010), Gehl Architects (2014) og Byromshåndboka (KMD, 2016) et viktig tiltak for å forsterke den opplevde og reelle tryggheten i byrom.

5.2.3 Vær og støy

En del av tryggheten handler også om hvorvidt byrommet tilbyr beskyttelse mot ubehagelige sansepåvirkninger (Gehl, 2010). Aktivitetsparken tilbyr mange ulike oppholdsmuligheter, de fleste under åpen himmel, men også noen under tak. Takoverbygget tilbyr beskyttelse mot både regn og snø, samtidig som glasstaket slipper lyset gjennom. De store trærne som danner trerekken langsmed aktivitetsparken gir skygge i de varme månedene, og resterende sittemuligheter gjør at man kan flytte seg etter solen. På denne måten svarer aktivitetsparken godt på kriteriet om beskyttelse mot ubehagelige sansepåvirkninger (Gehl, 2010).

På den andre siden kan støy virke negativt på oppfyllelsen av kriterier for gode byrom, fordi støy kan være en ubehagelig sansepåvirkning (Gehl Architects, 2014; Gehl, 2010; KMD, 2016), og det kan oppleves som en barriere. Av nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) omtales rulleområdet og tilhørende aktivitet som svært støyende. Informanten presiserer at det ikke er selve rullingene som genererer støy, men at det er slag fra for eksempel skateboard. Et grep som ble gjort for å ta hensyn til støy var å legge

rulleområdet nærmest Sars gate, slik at støy fra veien og rulleaktivitetene samles. Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) forteller at de har vært i dialog med naboer som i perioder har opplevd mye støy i forbindelse med rulleaktivitetene. I etterkant av prosjektet har nabolagsinformanten funnet ut at

*Hvis man skal følge offentlig krav og normer, så skulle [rulleområdet] aldri blitt bygd fordi man vet at det blir konflikt. Det er så velkjent. Det burde de som har planlagt og gjennomført tatt hensyn til, men det har de bare glatt sett bort ifra, og altså i ettertid, så er det ikke mulig å gjøre noe. Det er litt lettvint.
(nabolagsinformanten, intervju 27.10.2022)*

Oslobygg- og nabolagsinformanten forteller at støyproblematikken har blitt mindre nå. Dette kommer oppgaven tilbake til i kapittel 6.4.4.

Oppsummert for trygghetskriteriene kan man si at de i stor grad er ivaretatt. Dette gjelder særlig kriteriet om beskyttelse fra trafikk og ulykker, samt beskyttelse mot kriminalitet og vold. Når det gjelder kriteriet som handler om ubehagelige sansepåvirkninger svarer aktivitetsparken godt på aspektene som handler om vær og klima, mens det er noen utfordringer knyttet til støy.

5.3 Nytelse: materialer, harde og myke elementer

Avslutningsvis skal analysen av hvordan kriterier for gode byrom ivaretas i Lakkegata aktivitetspark undersøke kriteriene knyttet til nytelse. Disse henger tett sammen med de øvrige kriteriene (Gehl, 2010).

Figur 5.7. Nytelseskriteriene til Gehl.

En pekepinn på hvor god kvalitet et byrom har er ifølge FAU-informanten (intervju 19.10.2022) «hvor lenge barna har lyst til å være der». Informanten legger til at h*n kan være i aktivitetsparken i timevis sammen med barna og snakker om at det alltid er noe å gjøre der og det er mange steder å slappe av. Gode steder for barn, som også er gode steder

for voksne, kan gjøre at man har lenger opphold i byrommet (Sundevall & Jansson, 2020, s. 13). I tillegg blir denne typen byrom ofte gode nærmiljømøteplasser (KMD, 2016). Nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) sier at «rent visuelt så er det jo et enormt løft fra sånn det har sett ut i 50 år eller noe sånt».

Gehl (2010, s. 173-174) skriver at størrelsen på torg og møteplasser i de gamle byene ofte er 40 m x 80 m. I nyere byrom er disse størrelsene ofte større, og fungerer dårligere fordi man ikke klarer å fylle rommet på en hensiktsmessig måte. Lakkegata aktivitetspark er ca. 37 m * 83 m (målt på det bredeste og lengste i finn.no sin karttjeneste). Ifølge Gehl (2010, s. 173) er dette en skala som gjør at man ser ansiktene til folk når man går gjennom, samtidig som man også ser helheten når man ser utover byrommet. Bygningene rundt er stort sett på fire eller fem etasjer, og i en klassisk stil med materialer som teglstein. Utstyrsboden som befinner seg vest i aktivitetsparken er også i teglstein og harmonerer godt med omgivelsene. Generelt oppleves aktivitetsparken som riktig dimensjonert.

Bortsett fra utstyrsboden i teglstein, så har resten av aktivitetsparken et mer moderne uttrykk, og materialene består i hovedsak av lys betong, hvitlakkert stål, noe treverk og ulike typer vegetasjon (Asplan Viak, u.å.-c). Som nevnt bidrar den lyse betongen og det hvitlakkerte stålet til å lyse opp byrommet. Om betongstøpingen sier nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) at den har «flotte og lyse toner». Informanten trekker også frem belysningen som positivt. Estetikken, med lyse farger er valg som er gjort med tanke på å appellere særlig til jenter, sier både informanten fra Asplan Viak (intervju 24.10.2022) og Oslobygg (intervju 17.10.2022). Aktivitetsparken har generelt gode og robuste materialer, som er valgt både på grunn av det estetiske, men også for at de skal holde i mange år og være lett å vedlikeholde (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022; Oslobygg-informant, intervju 17.10.2022). Tredekkene som er på noen av sitteplassene er også ganske kraftige, nettopp for at de skal tåle mer (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Informanten fra Asplan Viak mener at de robuste materialene er med å skape følelsen av et urbant byrom, og at materialiteten er viktig for å signalisere at det er et annet type byrom. Materialvalgene som har blitt gjort kan knyttes til Gehls (2010) kriterium om estetiske kvaliteter og sanseintrykk, og disse valgene styrker kriteriet. Materialvalgene, både hva gjelder robusthet og estetikk, trekkes også frem av Byromshåndboka som viktig for god kvalitet i byrom (KMD, 2016).

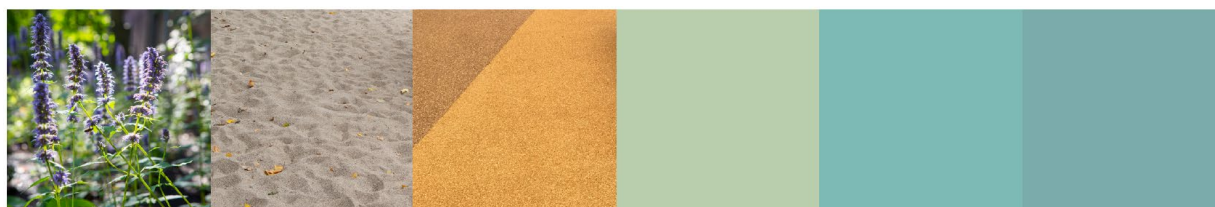
Nytelse og trivsel i omgivelsene handler i stor grad om vær og klima (Gehl, 2010). Dette er forhold man i liten grad kan kontrollere, men det er forhold som har stor innvirkning på byrom og bruken av dem. Se 5.2.3 for hvordan værforhold har blitt hensyntatt i Lakkegata aktivitetspark.

Selv om aktivitetsparken i stor grad er et hardt byrom, har det også innslag av myke flater og grønne elementer som regnbedet, bruksplenen, frukttrærne og trerekken. Dette er elementer som kan bidra til bedre trivsel (Gehl, 2010; Jacobs, 1992; KMD, 2016). Kombinasjonen av det grønne og de harde materialene gir byrommet et urbant og frodig uttrykk synes informant i Asplan Viak (intervju 24.10.2022). Når informantene blir spurt om hva de tenker om byrommets grønne elementer, synes de generelt sett at det er en

god balanse mellom hardt og mykt. Når nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) snakker om forholdet mellom harde og myke elementer sier informanten at «jeg synes det er ganske flott brutt opp». Både Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) og FAU-informanten (intervju 19.10.2022) påpeker at byrommet vil bli frodigere når frukttrærne, som i dag er ganske små, får vokst seg til. Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) håper at frukttrærne vil være til glede særlig for skoleelevene.

Selv om aktivitetsparken har flere grønne elementer kan det fremstå som et hardt byrom. Fordi aktivitetsparken ligger rett ved Botanisk hage, som har et mer klassisk parkpreg, var Asplan Viak mer opptatt av elementer som kan fremme sosial bærekraft fremfor å møblere med enda mer vegetasjon (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Dette kan tolkes som at det ble gjort en vurdering og avveining av hva akkurat byrommet aktivitetsparken utgjør trengte (Carmona, 2014; Hanssen & Saglie, 2021, s. 82; Sundevall & Jansson, 2020, s. 3), og at det har vært bevissthet rundt hvilken rolle aktivitetsparken har i et større byromsnettverk (KMD, 2016; Plan- og bygningsetaten, 2019). Selv om grønne kvaliteter kan bidra positivt på flere måter, må man også ha gode opplevelseskvaliteter for at det skal være et godt byrom (Gehl, 2010; Jacobs, 1992; KMD, 2016). Analysen har vist at begge disse faktorene i stor grad er ivaretatt i aktivitetsparken. Aktivitetsparkens opplevelseskvaliteter, variasjon og de menneskelige dimensjonene (Gehl, 2010; KMD, 2016) bidrar positivt for å styrke både nærheten og sammenkoblingen gangaksen legger opp til.

Analysen av nytelseskriteriene viser at disse i stor grad er ivaretatt. Det er gode og robuste materialer som også er visuelt estetiske, grønne kvaliteter, og en menneskelig skala.

Figur 5.8. Fargepalletten til Lakkegata aktivitetspark. Illustrasjon: Asplan Viak.

5.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg spurt om funksjonene skolegård, møteplass og gangakse kan sameksistere, og hvordan Lakkegata aktivitetspark svarer på kriterier for gode byrom. Når det gjelder sameksistensen for de tre funksjonene er svaret for Lakkegata aktivitetspark at: ja, skolegård, møteplass og gangakse kan sameksistere i dette byrommet. Noe av forklaringen kan være at funksjonene ikke nødvendigvis er i bruk samtidig gjennom døgnet. Med utgangspunkt i dette kan Lakkegata aktivitetspark kategoriseres som et byrom hvor det er både ulik bruk på ulike tidspunkter, og noen ganger også integrert bruk samtidig (Ghafouri, 2016; Lotfata et al., 2022; Živković et al., 2019). Hvorvidt disse tre

funksjonene kan sameksistere i andre byrom er derimot vanskelig å si med utgangspunkt i at dette er en enkeltcasestudie. Kapittelet har vist at designet og utformingen av aktivitetsparken legger opp til flerfunksjonalitet og det er liten grad av spenning mellom de tre funksjonene. Selv om det er noen spenninger i byrommet, som for eksempel mellom byrommet som møteplass og som skolegård, er spenningene i en så liten skala at det ikke ser ut til å være et reelt problem. Av aktivitetsparkens elementer er det rulleområdet som har bidratt til mest spenninger. Disse ligger hovedsakelig mellom de yngste og de voksne brukerne. I tillegg har rulleområdet skapt spenninger mellom naboene og rulleområdets brukere. Dette blir også tatt opp i neste kapittel i sammenheng med hvordan aktivitetsparken forvaltes. Analysen har videre vist at mye tyder på at det er utformingen og designet i aktivitetsparken som gjør at de tre funksjonene kan sameksistere. Carmona (2021, s. 319) påpeker at hvordan et byrom brukes påvirkes av den fysiske utformingen, og at en type utforming kan sannsynliggjøre, men aldri garantere for, ønskede sosiale resultater. I Lakkegata aktivitetspark ser det ut til at man i stor grad har klart å designe et prosjekt som svarer på intensjonen, og FAU-informanten (intervju 19.10.2022) sier at byrommet «nesten blir for godt brukt».

Når det gjelder Gehls kriterier for gode byrom kan man basert på analysen si at Lakkegata aktivitetspark i stor grad innfrir de 12 kriteriene. Komfortkriteriene innfris mye på grunn av programmeringen og utformingen. Gangaksen er sentral for mobiliteten i byrommet, og den er med på å invitere til opphold og aktivitet. Det er mange primære og sekundære sittemuligheter, høy intensitet og mye aktivitet. Oppfyllelse av komfortkriteriene er med på å skape liv og gjennomstrømming av mennesker. Dette er faktorer som er sentrale for trygghetskriteriene, som også er godt ivaretatt i aktivitetsparken. Utformingen og programmeringen av aktivitetsparken gir god beskyttelse for ubehagelig sansepåvirkninger, samtidig som analysen har vist at støy fra rulleområdet er noe problematisk i denne sammenhengen. Avslutningsvis er nytelseskriteriene også godt ivaretatt, mye på grunn av gode materialer som er både robuste og estetiske, en menneskelig skala og mulighet for å oppholde seg der i varierende vær.

Nå som jeg har sett og vurdert resultatet av aktivitetsparken skal jeg i neste kapittel utforske prosessene som har vært viktige for utviklingen, og dermed resultatet, av Lakkegata aktivitetspark.

6 Hvilke prosesser har vært viktige for utviklingen av Lakkegata aktivitetspark?

Dette kapittelet analyserer prosessene som ligger bak utviklingen av Lakkegata aktivitetspark, og besvarer dermed oppgavens tredje delproblemstilling. Kapittelet er organisert etter de fire fasene, vist i figur 6.1, som ble gjennomgått i kapittel 2.2.3. Avslutningsvis besvares siste delproblemstilling ved å utforske ringvirkningene som har oppstått som en følge av aktivitetsparken.

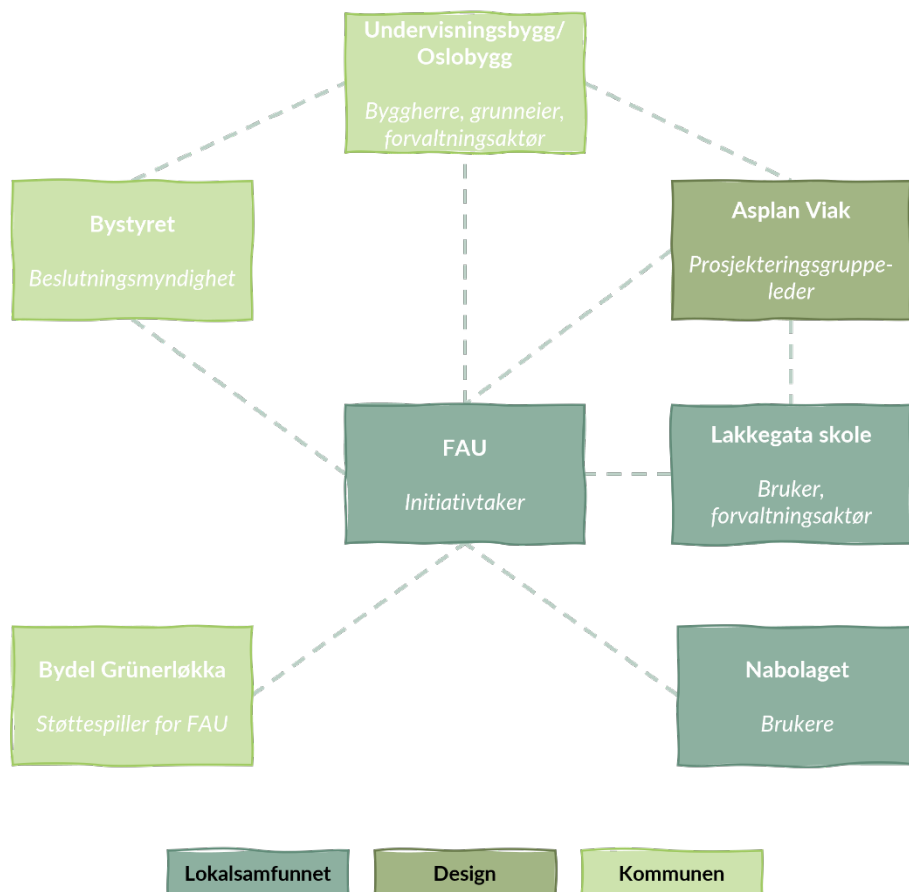
Figur 6.1 De fire fasene for utviklingen av Lakkegata aktivitetspark.

I figur 6.2 presenteres prosjektets tidslinje, og de viktigste aktørene og deres relasjoner presenteres i figur 6.3, slik at man får en overordnet oversikt over prosessen før fasene undersøkes nærmere i de neste delkapitlene.

Figur 6.2 Tidslinje over utviklingsprosessen for Lakkegata aktivitetspark.

I de fleste utviklingsprosjekter for byrom er det mange involverte aktører med ulike oppgaver. Som det fremgår av figur 6.3 var Undervisningsbygg byggherre for prosjektet, og de engasjerte Asplan Viak som prosjekteringsgruppeleder. Skaaret Landskap var entreprenørselskapet som bygde aktivitetsparken. Både Asplan Viak og Skaaret Landskap hadde med seg flere underentreprenører (Oslobygg-informant, intervju 17.10.2022). Aktørene og relasjonene mellom disse vil bli undersøkt i de påfølgende delkapitlene.

Figur 6.3 Sentrale aktørrelasjoner i prosjektet med Lakkegata aktivitetspark.

6.1 Initiativ

For at et prosjekt skal bli realisert må noen ta initiativ til det. I dette delkapittelet vil den første initiativfasen av utviklingsprosessen for Lakkegata aktivitetspark analyseres og redegjøres for. Vi vil også se at historien til stedet har hatt betydning for utviklingen (Carmona, 2014).

6.1.1 Bakgrunnen for initiativet

Før aktivitetsparken ble bygget var arealet en inngjerdet plass med lite innhold. Det var uønsket aktivitet her og området hadde gjennomgående lav standard (Tverga, 2020). Informanten fra FAU (intervju 19.10.2022) og nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) forteller om store utfordringer med romfolk som bodde i bilene sine i Sars gata, hvor det var gratis parkering. Det var også rusmisbrukere som brukte plassen hvor aktivitetsparken i dag ligger. Dette medførte forsøpling, og skapte et utrygt og utrivelig miljø for både skolebarna og området generelt. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) forteller at det i 2014 skjedde et skifte, og at noen av romfolket begynte å selge rusmidler. Det ble på et tidspunkt så organisert at rusmisbrukere fra det tunge miljøet i Storgata

aktivt ble hentet opp til Lakkegata. Denne beskrivelsen bekreftes i *Barnetråkk – Lakkegata skole* (Oslo kommune, 2017, s. 10-15) gjennomført i 2017, hvor området rundt skolen ble trukket frem som skummelt, blant annet på grunn av uteliggere, narkomane, fulle mennesker og narkotikasalgs. Samtidig som elevene hadde mange negative markeringer rundt skolen, var det også flere som likte dette området. Fortellingen til FAU-informanten samsvarer også med fremstillingen politiet gir i *Aftenposten* (2016) av utfordringene rundt Lakkegata skole.

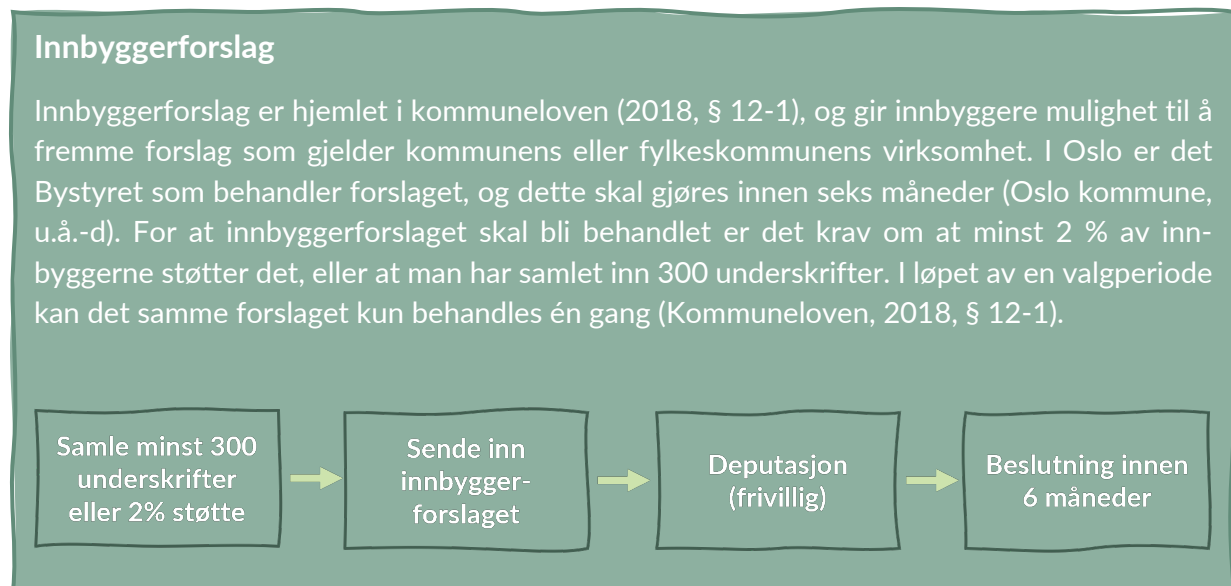
Før utbyggingen av aktivitetsparken hadde Lakkegata en av de minste skolegårdene i Oslo per elev (Tverga, 2020). Liten skolegård førte til utfordringer med knuffing og mobbing fordi barna ikke fikk utløp for det de hadde behov for (FAU-informant, intervju 19.10.2022; minsak.no, 2015). Behovet for større skolegård hadde derfor eksistert lenge. Daværende uteareal per elev var ifølge minsak.no (2015) 7,4 m², og lå godt under den daværende anbefalingen til Oslo kommune på 12-18 m² per elev (Thorén et al., 2019, s. 147). Behovet for å få løst både utfordringene med uønsket aktivitet og liten skolegård var stort.

6.1.2 Fra innbyggerforslag til bystyrevedtak

For å få gjort noe med situasjonen så FAU ved Lakkegata skole seg nødt til å få saken på den politiske agendaen, og FAU-informanten (intervju 19.10.2022) sa at «vi må få politikere til å forstå at dette er et alvorlig problem». Nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) forteller at på dette tidspunktet «var vi bare ekstremt interessert i at noe skulle skje ... hva som helst». Jacobs (1992, s. 112) mener at et vellykket urbant nabolag holder seg oppdatert på sine problemer og utfordringer, slik at nabolaget ikke ødelegges av disse. Det er sannsynlig å anta at de fleste i nabolaget rundt skolen var bevisst på disse utfordringene, slik som FAU- og nabolagsinformanten, men å ta tak i strukturelle utfordringer som dette kan kreve mye.

Måten FAU tok tak i situasjonen var ved å sette i gang arbeidet med å samle inn informasjon for å kunne lage et innbyggerforslag. Hva et innbyggerforslag omfatter er forklart i figur 6.4. Informanten fra FAU (intervju 19.10.2022) forteller videre at det parallelt med deres arbeid med innbyggerforslaget foregikk en prosess med lokalpolitikere og politiet for å rydde opp i rusmiljøet i området. Dette endte i en politiaksjon som førte til en kortsiktig opprydding av rusmiljøet. Informasjonsinnsamlingen til innbyggerforslaget var omfattende, og inkluderte blant annet forskning om skolegårder og veiledere fra ulike etater og departementer. Dette er en type uformelt dokumentasjonsvirkemiddel (Carmona, 2017, s. 19), som ble brukt av FAU for å blant annet «alltid [ha] gode svar når de møtte på motstand i det politiske systemet eller på etatsnivå» (FAU-informant, intervju 19.10.2022). Ifølge Gramnæs (2018, s. 19) og Raknes og Solhjell (2018, s. 39-45) er det også enklere å komme gjennom med saken sin når man stiller god forberedt, og har fakta- og kunnskapsbaserte argumenter. FAU-informanten poengterer også at det i denne typen saker kan hjelpe å ta på seg rollen som bekymret forelder. Dette viser at FAU vekslet mellom ulike roller, som begge representerer lokalsamfunnet

(Carmona, 2014). Rollen som bekymret forelder gir rom for å være mer personlig, mens som FAU-representant snakker man på vegene av alle skolens foreldre. Muligheten til å veksle mellom disse rollene kan ha bidratt til et bredere perspektiv på saken, og større spillerom for FAU-representantene.

Figur 6.4 Innbyggerforslag.

De politiske systemene og prosessene kan være vanskelige å forstå (Gramnæs, 2018; Raknes & Solhjell, 2018). Når FAU var i kontakt med Grünerløkkas bydelspolitikere for å få saken sin tatt opp, var det én politiker som ga de en viktig opplysning – hvis saken behandles på bydelsnivå kan man miste muligheten til å få den behandlet i en høyere instans, som eksempelvis politisk sak i Bystyret eller som et innbyggerforslag (FAU-informant, intervju 19.10.2022). Den kommunale organiseringen karakteriseres av byråkrati. FAU har hele veien måttet forholde seg til denne byråkratiske organiseringen som kunne påvirket prosjektet med aktivitetsparken i mange retninger, slik Carmona (2014) påpeker i forbindelse med maktrelasjoner. Samtidig som FAU måtte jobbe innenfor de formelle kommunale systemene og rammene, forteller FAU-informanten (intervju 19.10.2022) at de også tok på seg rollen som aktivister, og kaller det de gjorde for «grasrotarbeid». Informanten legger til at «som aktivist kan man strekke strikken litt lenger enn hvis man er fagperson». Denne tilnærmingen innebar å ta i bruk flere uformelle virkemidler, og relasjonen og samarbeidet med bydelen er et eksempel som kan anses som «beslutningspåvirkning» innen markedsføringsvirkemidlene til Carmona (2017). Et annet eksempel er FAUs fremoverlente samarbeid med media.

For at Lakkegata aktivitetspark skulle bli realisert var det viktig å få saken behandlet i Oslo kommunes øverste instans: Bystyret. På grunn av dette ble det FAU presenterte for bydel Grünerløkka mer som en informasjonssak, og en måte å involvere og engasjere bydelen i problemstillingen (FAU-informant, intervju, 19.10.2022). Samarbeidet mellom FAU og bydel Grünerløkka trekkes frem som veldig bra av FAU-informanten (intervju, 19.10.2022), mye fordi de har vært engasjerte og støttet FAU sitt arbeid fra start til slutt.

Å ha kontakt med en person med kunnskap om det politiske systemet og hvordan beslutninger fattes trekkes frem som et virkemiddel for å lettere få politisk gjennomslag (Gramnæs, 2018, s. 16; Raknes & Solhjell, 2018, s. 69). FAU-informanten tror denne forankringen i bydelen var viktig. Selv om det ikke var bydelen som behandlet saken, kunne de uttale at det var et prosjekt de støttet og som de så samfunnsnyttene av, foreller FAU-informanten (intervju, 19.10.2022). I tillegg viser det at maktrelasjonene som utspiller seg i byromsutvikling favner bredere enn de seks aktørene Carmona (2014) presenterer. Prosessen med Lakkegata aktivitetspark har vist at relasjonen til bydel Grünerløkka har vært viktig for å styrke FAU sin sak, i tillegg til å være en viktig støttespiller for FAU.

Minsak.no er en digital plattform som kan brukes til å foreslå saker og samle inn underskrifter til blant annet innbyggerforslag. FAU ved Lakkegata la inn forslaget sitt på denne plattformen i 2015 (minsak.no, 2015), og de fikk raskt inn de 300 underskriftene man trenger, forteller informant fra FAU (intervju 19.10.2022). Muligheten til å fremme et innbyggerforslag er lovfestet (Kommuneloven, 2018, § 12-1), som plasserer virkemiddelet i den formelle kontrollkategorien etter Carmona (2017) sin beskrivelse. Innbyggerforslaget kan også anses som samfunnsdeltagelse innen det formelle virkemiddelandskapet (Carmona, 2017, s. 30), og en måte å delta direkte i demokratiet på. Til slutt i innbyggerforslaget hadde FAU formulert et forslag til et vedtak som foreslo at Mosse Jørgensens plass skulle innlemmes i skolegården, samt at arealet som i dag utgjør aktivitetsparken skulle opparbeides og brukes som uteareal for skolen (minsak.no, 2015). Vedtaket som ble foreslått av FAU var følgende

Mosse Jørgensens Plass innlemmes som del av skolegården, og Undervisningsbygg overtar forvaltningsansvaret. Vi foreslår en fullstendig innlemmelse av parkarealet fra gressbakkene i syd og helt opp til krysset ved Blytts gate og fra skolens vegg til avgrensningen mot gangveien. Det samlede arealet på plassen tilsvarer ca. 2.140m². Arealene bør tilføres omsluttende gjerder, porter (selvsagt med normal åpenhet), belysning, skilting og oppgradering av apparater og parkmøblering. Gangtrafikken bør uten problem kunne føres forbi og langs Trondheimsveien. Mosse Jørgensens plass består i dag av gatestrekket Lakkegata (miljøgate) samt en del av tomt nr. 229/164 (Oslo kommune).

Undervisningsbygg eier i dag arealet syd for fritidsklubben Dragen på ca. 3.140m². Plassen har samme gårds- og bruksnummer som Lakkegata skole og adresse Lakkegata 75b. Vi vil at plassen opparbeides og benyttes som uteareal for skolen. Arealet ligger innenfor de anbefalte 50m fra skolebygningene iht. anbefalingene for nærhet. Som arealer for ballspill og annen idrett vil arealet fungere utmerket (minsak.no, 2015)

Gramnæs (2018, s. 13) mener at mange har for vage mål om hva de ønsker å oppnå. Utdraget over viser at dette ikke var tilfellet for FAU – de hadde et tydelig mål, og er i tråd med det Gramnæs skriver om at man må vite hva man vil for å få gjennomslag hos politikerne. Selv om de hadde et tydelig mål forteller FAU-informanten at de likevel ønsket et så generelt vedtak som mulig. Får man gjennom vedtaket i Bystyret, og ordlyden har en generell karakter, er det lettere å kunne vise til vedtaket «når det stopper opp senere, for det gjør det jo alltid» sier FAU-informanten (intervju 19.10.2022). Informanten forteller at de fikk saken tatt opp i Bystyret, gjennom innbyggerforslaget.

Etter at man har sendt inn et innbyggerforslag har man mulighet til å be om en deputasjon. Dette går ut på at parter med interesse i saken som skal behandles, kan få et møte med det utvalget som skal behandle forslaget (Oslo kommune, u.å.-d). For prosjektet med Lakkegata aktivitetspark var dette Kultur- og utdanningskomiteen (Bystyret i Oslo, 2016). I en deputasjon er som regel en person fra hvert politiske parti tilstede, og talspersonene for forslaget får mulighet til å presentere sitt perspektiv (Oslo kommune, u.å.-d). En deputasjon gir mulighet til å presentere informasjon man ikke fikk lagt frem i det skriftlige forslaget. Informant fra FAU (intervju 19.10.2022) forteller at i deres deputasjon var FAU-representanter, rektor, aktivitetsskolen (AKS) og skolens verneombud til stede. I tillegg var skolens elevrådsleder med. Informanten fra FAU trekker frem elevrådslederen som kanskje den viktigste deltakeren på dette møtet. Dette kommer frem i følgende sitat

Og når det var [elevrådslederens] tur, så sa jo hun ting som ingen andre hadde egentlig turt å si for det var så fæle historier, [...] de hadde funnet en kniv med blod på, de hadde funnet sprøyter, ikke sant? Og hun bare snakket om det som hverdagslige ting og ja, jeg tror faktisk det var nøkkelen inn til at de på andre siden av bordet, de kunne faktisk ikke si nei til den saken (FAU-informant, intervju 19.10.2022)

Situasjonen rundt skoleområdet, som allerede er beskrevet, og dette sitatet viser at daværende bruk av byrommet i stor grad ble definert og formet gjennom visse brukergrupper og deres aktiviteter, slik Carmona (2014, s. 24) fant i sine studier. Etter deputasjonen, og når Kultur- og utdanningskomiteen hadde gjort seg opp en mening, ble det laget en innstilling til Bystyret. 2. mars 2016 ble denne enstemmig vedtatt i både utvalget som hadde behandlet innbyggerforslaget og i selve Bystyret (FAU-informant, intervju 19.10.2022). Sitatet over viser også at elevrådslederens uttalelse kan ha vært en øyeåpner for utvalget, og uttalelsen har sannsynligvis vært avgjørende for bystyrevedtaket. Elevrådslederens uttalelse har vært basert på personlig erfaring, og har fungert som en måte å

snakke til «hjertet og ikke bare til hjernen» (Gramnæs, 2018, s. 29). Vedtaket fikk en generell og åpen formulering, slik FAU hadde ønsket, og lød

Bystyret ber byrådet komme tilbake med en sak om innlemming av Mosse Jørgensens Plass og Lakkegata 75b i Lakkegata skoles uteareal, samt en vurdering av hvordan arealet opparbeides som skolegård (Bystyret i Oslo, 2016).

Selv om innbyggerforslaget er et formelt virkemiddel, kan det i kontekst av prosjektet med Lakkegata aktivitetspark også ses på som et uformelt kampanjevirkemiddel (Carmona, 2017), fordi det bidro til å spre informasjon og skape engasjement i nærområdet. I tillegg skapte det engasjement hos Grünerløkkas bydelspolitikere, og FAU fikk som nevnt god støtte fra dem. For prosjektet med Lakkegata aktivitetspark har FAU vært den tydeligste og viktigste aktøren i initiativfasen. Samtidig hadde Grünerløkka bydel en sentral rolle som veileder og støttespiller for FAU. Med utgangspunkt i Carmonas (2014) maktrelasjoner har gjennomgangen av initiativfasen vist at lokalsamfunnet, representert ved FAU, hadde påvirkningskraft på Bystyret. I tillegg til at FAU har vært systemnavigatører.

6.2 Finansiering og gjennomføring

Selv om man har et vedtak på plass, er ikke jobben over. For at et prosjekt skal realiseres trenger man blant annet finansiering (Carmona, 2014, s. 20; Hanssen & Saglie, 2021, s. 82). Hvordan prosessen utspiller seg henger også sammen med de involverte aktørenes ambisjoner og handlingsvilje i denne fasen. I initiativfasen var FAU en tydelig og sentral aktør, og vi skal nå utforske både deres og andre involverte aktørers rolle og relasjoner i sammenheng med finansierings- og gjennomføringsfasen.

6.2.1 Ressurser, ambisjoner og handlingsvilje

Å ha finansiering for utbyggingen er viktig for realiseringen av byrom (Carmona, 2014, s. 20; Hanssen & Saglie, 2021, s. 82). Selv om det ikke var satt av penger i kommunens budsjett til FAUs prosjekt ble det likevel gjort noen strakstiltak på området, forteller FAU-informanten (intervju 19.10.2022). Arbeidet med Mosse Jørgensens plass ble påbegynt i 2017, og i sammenheng med dette ble også arealet hvor dagens aktivitetspark ligger asfaltert. Figur 6.5 viser hvordan byrommet som i dag utgjør aktivitetsparken så ut etter opparbeidelsen, og figur 6.6 viser situasjonsplanen. Strakstiltakene viser at kommunen fant mulighet til å omprioritere, selv om det ikke var budsjettet for. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) forteller at h*n trodde dette bare var starten, mens kommunen så på vedtaket som oppfylt etter at tiltakene var gjennomført. Fordi FAU hadde fått et bystyrevedtak med en generell ordlyd kunne de vise til dette og argumentere for at det

ikke var oppfylt. På denne måten ble bystyrevedtaket brukt som et forhandlingskort av FAU for å oppnå ønsket resultat og kvalitet. Samtidig tok FAU også saken til media, og brukte dermed media som et virkemiddel for å få oppmerksomhet rundt saken (Gramnæs, 2018).

Figur 6.5 Byrommet etter opparbeidelse i 2017. Foto: Magnus Greni/Google Street View.

Figur 6.6 Situasjonsplan for Mosse Jørgensens plass og første oppgradering av arealet som i dag utgjør Lakkegata aktivitetspark. Hentet fra saksinnsyn, Oslo kommune³.

³ <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/casedet.asp?mode=&caseno=201703427>

Fordi FAU ikke var tilfredsstilt med hvordan vedtaket hadde blitt håndtert, undersøkte de muligheten for å søke finansiering selv. Dette for å kunne etablere et innhold elevene ønsket seg på arealet hvor aktivitetsparken i dag er. Dette fikk de tillatelse til, og de fikk bidrag fra flere aktører (FAU-informant, intervju 19.10.2022). Samtidig som FAU hadde søkt om finansiering hadde de fått Betongpark til å tegne en gratis illustrasjon. Denne enkle illustrasjonen ble bearbeidet, og på dette tidspunktet var det kun et lite anlegg i hjørnet av byrommet (se figur 6.7). Betongpark har ekspertise på utforming av anlegg ment for rullende aktiviteter (Betongpark, u.å.), og som redegjort for i teorien kan bruk av ekspertise være et uformelt bistandsvirkemiddel (Carmona, 2017). Hjelpen FAU fikk fra Betongpark ble videre brukt i prosessen med å sikre finansiering. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) poengterer at illustrasjonen var avgjørende for finansieringen fra de ulike aktørene, fordi de så at det var «potensiale til å bli et ordentlig reparasjonsprosjekt». FAU fikk 600.000 kr fra Sparebankstiftelsen, 900.000 kr fra bydel Grünerløkka og 1 million fra Tove Reistads stiftelsen. Med 2,5 millioner samlet inn «måtte Utdanningsetaten og Undervisningsbygg komme oss i møte på et eller annet vis», sier informant fra FAU (intervju 19.10.2022). Videre forteller informanten at

Vi ble kalt inn til et møte sammen med [Undervisningsbygg og Utdanningsetaten] hvor det viste seg at de ville jo egentlig ingenting – det var ikke på budsjett. De hadde ingen vilje. De hadde ganske utdaterte holdninger mot skatere og ungdommer generelt, og ville ikke lage et sted som tiltrakk seg uheldige elementer som de kalte det (FAU-informant, intervju 19.10.2022)

Sitatet viser at FAU opplevde en manglende handlingsvilje hos Utdanningsetaten og Undervisningsbygg. Mangelen på handlingsvilje bekreftes av Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) som forteller at de i rådhuset sa rett ut at «vi ønsker ikke å bygge dette». At kommunen ikke ønsket å gjennomføre tiltak som FAU allerede hadde fått midler til, så de på som problematisk, og kan tolkes som ulike ambisjonsnivåer hos disse aktørene. På dette tidspunktet var FAU nærme å gi opp, forteller FAU-informanten (intervju 19.10.2022).

Illustrasjonen FAU fikk fra Betongpark

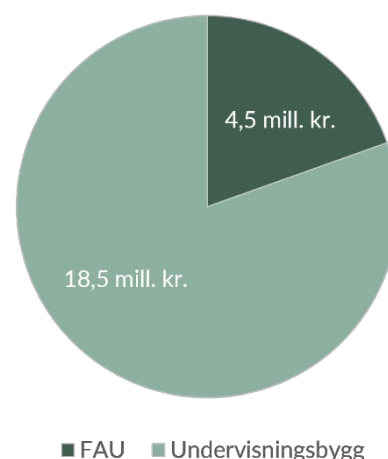

FAUs bearbeidelse av Betongparks illustrasjon

Figur 6.7 Tidlig illustrasjon av anlegget. Øverst: Betongpark, nederst: FAU ved Lakkegata skole.

Media hadde også skrevet om finansieringen FAU hadde fått, se for eksempel Vårt Oslo (2018). Da Undervisningsbygg og Utdanningsetaten ikke ønsket å gjennomføre flere tiltak i byrommet, sier FAU-informanten (intervju 19.10.2022) at alternativet ville vært å gå til media igjen, samt «å betale tilbake 2,5 millioner kroner fordi etaten ikke vil». Igjen kunne FAU bruke bystyrevedtaket som forhandlingskort, og vise til at vedtaket ikke var oppfylt. Like etter ble FAU innkalt til et møte på Rådhuset. Her fikk de forklart situasjonen, og Geir Lippestad som var næringsbyråd på denne tiden «skjønte med en gang hvor skoen trykket», forteller FAU-informanten (intervju 19.10.2022), og legger til at byråd Lippestad «antageligvis trykket på noen knapper og sa at dette skal inn i systemet». Igjen ser man hvordan det å ha kontakt med noen i det politiske systemet kan bidra til å få prosessen videre (Gramnæs, 2018; Raknes & Solhjell, 2018). FAU-informanten (intervju 19.10.2022) mener at uten bystyrevedtaket hadde prosjektet stoppet her, men Undervisningsbygg ble pålagt å gjøre ytterligere tiltak. Høsten 2017 ble Asplan Viak engasjert av Undervisningsbygg, og noen uker senere ble FAU innkalt til første prosjekteringsmøte (FAU-informant, intervju 19.10.2022). Dette kommer jeg tilbake til i neste fase.

Videre ble FAU oppfordret til å søke mer finansiering til prosjektet, og fikk ytterligere 2 millioner fra Sparebankstiftelsen. Det ble også sendt en søknad om 4 millioner til Kulturdepartementet, men det er uklart om denne ble innvilget, forteller FAU-informanten (intervju 19.10.2022). Uavhengig av søknaden til Kulturdepartementet har FAU bidratt med finansiering for 4,5 millioner inn i prosjektet. Undervisningsbygg har stått for resten av finansieringen. Carmona (2014, s. 20) fant i sin undersøkelse at byrom kan finansieres på mange ulike måter, både fra privat og offentlig sektor. Totalt kom prosjektet på 23,3 millioner kroner inkludert MVA (tall fra Oslobygg), og det har blitt finansiert gjennom både offentlige og private midler. 4,5 millioner kroner utgjør omtrent én femtedel av totalprisen, og Undervisningsbygg har dekket majoriteten av kostnadene. Til tross for dette har FAUs arbeid med å sikre deler av finansieringen vært viktig, og kanskje også avgjørende, for at prosjektet har blitt det er i dag, blant annet fordi finansieringen ble brukt som et forhandlingskort i møte med Undervisningsbygg og Utdanningsetaten.

Figur 6.8 Fordeling av finansiering mellom Undervisningsbygg og FAU.

Så langt har analysen i dette delkapittelet vist at det var kontrast mellom hva kommunen og FAU så på som oppfylt vedtak. Dette kan igjen fortelle noe om ambisjonene og handlingsviljen til disse aktørene. Selv om kommunen viste handlingsevne og -vilje ved å delvis opparbeide arealet for dagens aktivitetspark, er det ikke samsvar mellom hvordan aktørene så for seg det ferdige resultatet. Samtidig har vi sett at Undervisningsbygg var opptatt av å skape et godt byrom når prosjektet først skulle gjennomføres. De ulike kommunale aktørene kan påvirke et prosjekt, både når det gjelder ambisjoner, ressurser og handlingsvilje (Carmona, 2014). Samtidig kan disse aktørene også bli påvirket av for eksempel lokalsamfunnsaktører, som i dette tilfellet er FAU. Med utgangspunkt i Carmona (2014, s. 30) har FAU, som en representant for lokalsamfunnet, vist at de både hadde ambisjoner og evne til å påvirke de kommunale aktørene.

6.2.2 Planstatus

Oslo kommune var grunneier for eiendommen aktivitetsparken ligger på, og er fortsatt grunneier i dag. Reguleringsplanen (S-2255) som gjelder for området er fra 1977 (Oslo kommune, 1977), og er delvis opphevet, men arealformålet «offentlig bebyggelse med tilhørende anlegg» har blitt videreført uten tilhørende bestemmelser. Dette følger av kommuneplanens arealdel punkt 15.3 (Oslo kommune, 2015). Byromsutviklingsprosesser kan kjennetegnes av mange usikkerhetsmomenter, og reguleringsarbeid kan ofte ta lang tid og være preget av risikofaktorer (Børrud & Røsnes, 2016, s. 233-239; Ness & Øyasæter, 2021). Når det gjelder Lakkegata aktivitetspark forteller Oslobygginformanten (intervju 17.10.2022) at de brukte lite tid på å vurdere planstatusen, og hvor-

vidt det var behov for omregulering. Dette har mest sannsynlig kortet ned den totale prosjekttiden betydelig, fordi regulerings saker i mange tilfeller tar lang tid. Tall fra 2021 (SSB, 2022) viser til ca. to år som gjennomsnittlig behandlingstid for private reguleringsplanforslag, mens Ness og Øyasæter (2021, s. 53) legger frem en tidsramme på fire til syv år for større utviklingsprosjekter. Hadde man omregulert området for aktivitetsparken ville det blitt behandlet som en kommunal plan fordi Oslo kommune var grunneier. I tillegg er det uklart hvor omfattende et større utviklingsprosjekt er. Tallene fra SSB (2022) og Ness og Øyasæter (2021, s. 53) er derfor ikke nødvendigvis representative for et prosjekt som Lakkegata aktivitetspark. Samtidig indikerer tallene at regulering, uavhengig av plantype og omfang, kan ta flere år. Fra bystyrevedtaket som kom 2. mars 2016 og til prosjektet sto ferdig i august 2019 gikk det i underkant av 3,5 år. Skulle området i tillegg ha blitt omregulert er det sannsynlig at prosjektperioden ville vært enda lenger.

Som vi nå har sett fortsatte FAU å være en tydelig og sentral aktør i fasen finansiering og gjennomføring. De kommunale aktørene representert ved Bystyret, Byrådet og Undervisningsbygg har også vært viktige aktører, med ulike roller. Med utgangspunkt i Carmonas (2014) maktrelasjoner har analysen så langt vist at disse påvirker relasjonene internt mellom ulike kommunale aktører, som når Undervisningsbygg ble pålagt å gjøre ytterligere tiltak. Dette har vært et viktig moment i denne fasen. Gjennomgangen har også vist at lokalsamfunnet, representert ved FAU, hadde stor påvirkningskraft og handlingsevne overfor de kommunale aktørene Utdanningsetaten og Undervisningsbygg. Andre viktige momenter har vært finansieringen FAU fikk fra ulike aktører, og muligheten til å bruke den generelle ordlyden i bystyrevedtaket som et forhandlingskort.

6.3 Prosjektutforming og design

Finansiering alene er ikke nok for å realisere et byromsprosjekt. Dette fordi byrom er fysisk bygde omgivelser, altså «arkitektur og landskapsarkitektur som må formgis, eller med et annet ord *designes*» (Hanssen & Saglie, 2021, s. 83). I det følgende skal derfor ulike aspekter ved prosjektutformingen og designet i Lakkegata aktivitetspark analyseres.

6.3.1 Visjoner og ambisjoner

En visjon kan ses på som en idé for et byrom, og visjonen til en aktør kan være ulik en annens (Carmona, 2014, s. 17; Hanssen & Saglie, 2021, s. 81). I det følgende skal dette utforskes med utgangspunkt i prosessen til Lakkegata aktivitetspark. Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) forteller at FAU på et tidlig tidspunkt fikk mulighet til å legge frem en tegning av hva de ønsket seg i byrommet, men var tydelig på at «dette her er Undervisningsbygg sin tomt og vi må få lov til å bestemme hva vi skal bygge». Illustrasjonen som FAU hadde bearbeidet fra Betongpark ble derfor lagt frem. Som illustrasjonen i figur 6.7 viser, var prosjektet i hovedsak et rulleområde eller skateanlegg med noen benker og grønne elementer. I tillegg viser illustrasjonen sykkelbanen og ballbanen som ble etablert samtidig med Mosse Jørgensens plass i 2017. Selv om det kanskje

ikke er tydelig i illustrasjonen til FAU, hadde de en tydelig visjon som favner bredere enn kun et rulleområde. Den primære visjonen deres handlet om at de sosiale utfordringene i området rundt skolen ble ryddet opp i. Samtidig hadde FAU også en visjon, fra tidlig i prosjektet, om at skolegårdsutvidelsen skulle være noe mer enn kun en utvidelse – de ønsket at skolegården også skulle fungere som en «bydelspark eller bydelsreparasjon» (FAU-informant, intervju 19.10.2022). Informanten legger til at tanken om å åpne opp og fjerne gjerdene har vært med fra starten av. I innbyggerforslaget som lå ute på minsak.no (2015) kommer FAUs visjon tydelig frem

Skolen bør være et viktig og naturlig møtested for nærmiljøet også utenfor skoletiden. Skolegården på Lakkegata har potensiale til å bli et aktivitets- og treffsted i en stadig tettere by- og tettstedsstruktur. Det er stort behov for arealer for fritidsaktiviteter og generelle samlingspunkt i bydelen. Vi ønsker oss et aktivitetsanlegg som også skal være tilgjengelig etter at skolehverdagen er over, til glede for hele området (minsak.no, 2015)

Undervisningsbygg opplevde derimot at FAU la frem prosjektet som kun et skateanlegg, noe de ikke var interessert i å bygge, både fordi det er problematisk med støy for naboer, og fordi mange brukere ikke kjenner seg igjen i aktiviteten (Oslobygg-informant, intervju 17.10.2022). Som nevnt i kapittel 6.2.1 ønsket ikke Undervisningsbygg å gjennomføre FAUs forslag. På grunn av dette opplevde FAU stor kontrast mellom egen og Undervisningsbyggs visjon på dette tidspunktet, forteller FAU-informanten (intervju 19.10.2022). Til tross for dette påla Byrådet Undervisningsbygg å gjennomføre ytterligere tiltak (Oslobygg-informant, intervju 17.10.2022) slik at bystyrevedtaket ble oppfylt. Når det først ble bestemt at dette skulle gjennomføres var det viktig for Undervisningsbygg at de tok eierskap til prosjektet, forteller Oslobygg-informant (intervju 17.10.2022). Skateanlegget FAU hadde vist ble derfor nedskalert til et mindre rulleområde, og det ble undersøkt hvordan byrommet også kunne fungere som et godt sted for nærmiljøet, og møte ulike brukergruppers behov (Oslobygg-informant, intervju 17.10.2022). Dette viser at Undervisningsbygg og FAU egentlig ikke hadde så ulike visjoner, når Undervisningsbygg først tok eierskap til prosjektet. Avsnittet viser også at Undervisningsbygg sin rolle har vært dynamisk, og at de gikk fra å mangle både ambisjoner og handlingsvilje, til å ha høye ambisjoner og et ønske om å skape et godt byrom.

Visjoner kan endre seg gjennom et prosjekt, og ulike aktører kan ha sprikende visjoner (Carmona, 2014, s. 17). Til tross for at både FAU og Undervisningsbygg har hatt andre oppfattelser av hverandres visjoner, og at både oppfattelsene og visjonene har endret seg underveis, har de enes om en felles visjon for prosjektet. Denne prosessen med å utvikle en felles visjon kan karakteriseres som en iterativ prosess, altså at FAU og Undervisnings-

bygg hadde flere mindre utviklingsprosesser før de kommer frem til en felles forståelse av visjonen for byrommet (Carmona, 2014). Denne felles visjonen er i utgangspunktet ganske lik som det FAU formulerte i innbyggerforslaget på minsak.no (2015), og formuleringen samsvarer i stor grad med hvordan Undervisningsbygg så for seg prosjektet når de først hadde tatt eierskap til det.

Undervisningsbygg engasjerte Asplan Viak høsten 2017 til å gjøre skisse- og forprosjekt, anbudsgrunnlag, detaljprosjektering og oppfølging i byggetiden (Asplan Viak, u.å.-c). Asplan Viaks mulighetsrom defineres i stor grad av oppdragsgiver og byggherre som var Undervisningsbygg (Carmona, 2014), og Asplan Viak måtte derfor forholde seg til Undervisningsbyggs oppdragsbestilling. Skolegården, møteplassen og gangaksen som sameksisterer i aktivitetsparken er et resultat av FAUs, Undervisningsbyggs og Asplan Viaks fellesvisjon. Carmona (2014, s. 17) trekker frem at visjoner er viktige for å skape steder som er attraktive og inviterer brukere inn til å delta. Dette finner man igjen i den felles visjonen for prosjektet med aktivitetsparken. Visjonen omfattet å åpne opp og tilgjengeliggjøre byrommet, invitere inn, samt skape en skolegård som også bidrar positivt til nrområdet som en møteplass. Denne visjonen inneholder sosiale aspekter, slik Hanssen og Saglie (2021, s. 81) påpeker at visjoner ofte inkluderer. Som analysen i kapittel 5 viste har man i stor grad klart å skape et byrom hvor visjonen er realisert. I tillegg er denne visjonen et godt utgangspunkt for investering i den sosiale infrastrukturen til Lakkegatas nrområde (Klinenberg, 2018).

Figur 6.9 De tre funksjonene som sameksisterer i Lakkegata aktivitetspark.

De tre aktørene snakker alle bra om samarbeidet seg imellom. Om Undervisningsbyggs ambisjoner og FAUs pågangsmot sier Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) følgende

[FAU] har jo virkelig pushet på for å få til dette prosjektet. Og når Undervisningsbygg tok over, så har de jo virkelig tatt eierskap til det og hatt så høye ambisjoner [...] jeg har jobbet med skolebygg i mange år og det er ikke alltid man møter på folk som har så høye ambisjoner som Undervisningsbygg hadde for dette prosjektet (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022)

I tillegg forteller FAU-informanten (intervju 19.10.2022) at «vi hadde jo skyhøye ambisjoner selvfølgelig, helt fra starten av, som man alltid skal ha i sånne prosjekter som dette», og legger til at prosjektet har blitt enda bedre enn de hadde forestilt seg. Asplan Viak-informanten tror at kombinasjon av FAU sitt engasjement og grunnlagsarbeidet de gjorde, samt de høye ambisjonene til Undervisningsbygg, er grunnen til at det har blitt et godt anlegg og byrom. Ifølge informanten kunne de ha «tegnet hva som helst, og det hadde ikke blitt noe bra hvis det ikke hadde vært noen intensjon om å faktisk få til noe bra der» (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Dette understrekes som et viktig poeng, og Asplan Viak-informanten tror at prosjektet fort kunne «krasjlandet ganske fort» hvis ambisjonene ikke hadde vært så høye.

Gjennomgangen så langt har vist at selv om man har ulike utgangspunkt, kan man enes om en felles visjon, og at dette sammen med høye ambisjoner hos samtlige aktører har vært viktig for gjennomføringen av Lakkegata aktivitetspark.

6.3.2 Medvirkning og programmering

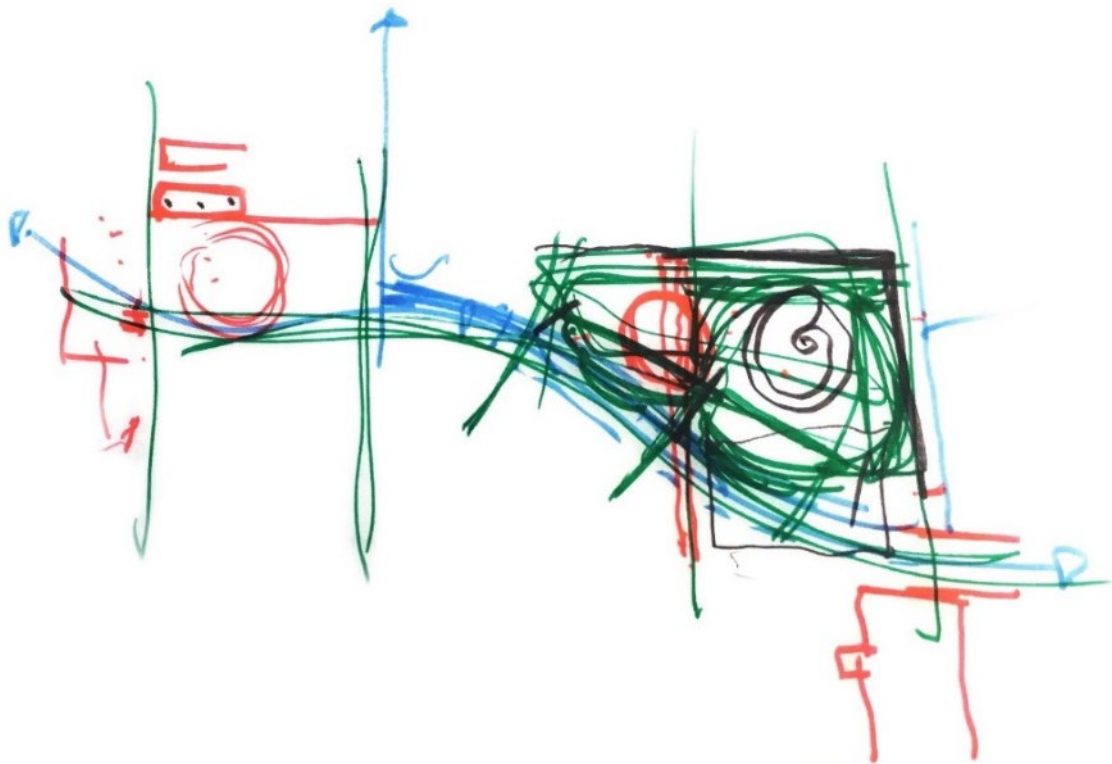
Selve utformingen og designet i et byrom har som regel utgangspunkt i visjonen (Hanssen & Saglie, 2021, s. 81). I det følgende skal analysen ta for seg hvordan medvirkning og involvering har blitt gjennomført, samt hvordan visjonen for Lakkegata aktivitetspark har blitt konkretisert gjennom byrommets innhold og programmering.

Medvirkning er lovfestet i plan- og bygningsloven (2008), men gjelder kun for plansaker. Som nevnt i kapittel 6.2.2 har man brukt den gjeldene reguleringsplanen, og det har derfor ikke vært en planprosess for prosjektet med aktivitetsparken. Det har kun vært byggesak, hvor det ikke er formelle krav om medvirkning (Millstein & Hanssen, 2021, s. 173). Asplan Viak-informanten (intervju, 24.10.2022) forteller at lærerne på Lakkegata skole gjennomførte egne medvirkningsaktiviteter med elevene sine. Asplan Viak var ikke involvert i disse aktivitetene, men innspillene ble i etterkant viderefremmet til dem. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) forteller at elevene fikk mulighet til å tenke fritt og bruke fantasien i aktivitetene som ble gjennomført, og informanten mener at dette gir helt andre

innspill enn hvis prosessen hadde vært veldig styrt. Empirien er mangelfull for å si noe om hva disse medvirkningsaktivitetene faktisk innebar.

Da Asplan Viak ble engasjert av Undervisningsbygg i 2017, opplevde FAU at de ble satt litt mer på sidelinjen, og hadde mindre påvirkningskraft på den endelige utformingen. Selv om FAU skulle ønske at noen valg hadde vært annerledes, som for eksempel valg av fallunderlag, sier informanten «i sum så brukte vi ikke mye energi på å klage på det for å si det sånn», og mener at Asplan Viak hadde god kontroll på utformingen og programmeringen (FAU-informant, intervju 19.10.2022). At Undervisningsbygg henter inn ekspertise fra Asplan Viak er et uformelt virkemiddel (Carmona, 2017) som har bidratt til å sikre kvalitet i prosjektet.

Selv om Asplan Viak ikke hadde egne medvirkningsaktiviteter med skolen, ble det gjennomført mange brukermøter hvor elevrådsrepresentanter, rektor, lærere, FAU og Undervisningsbygg var til stede. Med unntak av Undervisningsbygg representerte disse aktørene lokalsamfunnet, og møtene var deres mulighet til å påvirke designernes (Asplan Viak) mulighetsrom, og byggherre Undervisningsbygg (Carmona, 2014). Informanten fra Asplan Viak (intervju, 24.10.2022) forteller at allerede på en av de første skissene kan man se en skrå akse med markeringer langsmed, som representerer ulike aktiviteter (se figur 6.10). Den overordnede tanken som handlet om å åpne opp og tilgjengeliggjøre byrommet har altså vært med fra tidlig i prosjekteringsfasen.

Figur 6.10 Håndtegnet skisse fra tidlig i design- og utformingsfase. Gangaksen har vært tydelig fra starten. Skisse av Asplan Viak.

På brukermøtene ble skisser og planer vist og diskutert. Tegningene utviklet seg mye, og innspillene fra brukermøtene har vært svært formgivende for resultatet, selv om det var stor enighet om utformingen. Tanken om gjennomgangsaksen og ulike aktiviteter tett inntil har vært med hele veien, mens programmeringen og møbleringen har utviklet og endret seg gjennom prosjekteringsfasen. At tilbakemeldinger blir innarbeidet og tatt hensyn til ser Asplan Viak-informanten (intervju, 24.10.2022), som en formgivende aktør, på som et ansvar og et kvalitetstegn. Dette viser at brukermøtene var en viktig arena for å komme med innspill fra ulike brukere, og at møtene har vært en form for medvirkning. I tråd med Carmona (2014) sin oppstilling av maktrelasjoner ga de ulike lokalsamfunnsaktørene Asplan Viak innsikt i egne behov og ambisjoner for aktivitetsparken.

Asplan Viaks mulighetsrom har som nevnt i stor grad blitt gitt av oppdragsgiveren Undervisningsbygg, men det har også blitt påvirket av lokalsamfunnsaktørene som FAU, og ansatte og elver ved Lakkegata skole (Carmona, 2014). Samtidig som disse aktørene har påvirket mulighetsrommet for designet, har Asplan Viak også hatt mye frihet til å sette sitt preg på prosjektet. Dette kommer frem i følgende sitat

Det var rom for at vi kunne komme inn og foreslå noe annet eller noe mer enn det som var tenkt opprinnelig – vi fikk se det med nye øyne hos oss i Asplan Viak. For eksempel det å legge inn den gangaksen og andre typer funksjoner. Dette ble tatt imot veldig lydhørt hos for eksempel FAU som hadde veldig eierskap til prosjektet. Så jeg følte det var en veldig sunn og fin prosess, der vi både fikk tenke selv og fikk innspill i løpet av prosessen, som liksom var med å forme prosjektet i en riktig retning, uten at det følte som et steg tilbake (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022)

I Oslo kommunes (2019, s. 94) veileder for bymessig utforming står det at verdifulle trær og vegetasjon bør sikres i byggesak. De store trærne langsmed aktivitetsparken har stått der i mange tiår, og både Oslobygg- og Asplan Viak-informanten var opptatt av å bevare disse. Trærne bidrar til å ramme inn byrommet, og tilfører en opplevelseskvalitet som samsvarer med flere kvalitetskriterier (Gehl, 2010; KMD, 2016). Utover trerekkene så ikke Oslobygg-informanten (intervju, 17.10.2022) andre elementer som var verdt å bevare, mens Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) trekker frem flere elementer som de har prøvd å videreføre i den nye aktivitetsparken. Det har altså blitt gjort avveininger om hva som skal bevares og tilføres (Hanssen & Saglie, 2021, s. 81-82). Asplan Viak-informanten trekker for eksempel frem sykkelbanen som var malt på bakken før aktivitetsparken ble bygd, og sier at selv om banen ikke er der i dag er denne funksjonen representert gjennom rulleområdet. Byrommet hadde mange fleksible flater før prosjektgjennomføring. Dette elementet ønsket Asplan Viak å ta med inn i den nye aktivitetsparken, og selv om byrommet i dag er et «intenst rom med mange funksjoner på

liten plass» (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022), har de klart å inkludere et større areal med hardt dekke vest i aktivitetsparken. Informanten forteller at de hadde flere diskusjoner om hvorvidt denne plassen skulle møbleres eller ikke. Asplan Viak-informanten påpeker at det er fint å ha noe umøblert areal for å både sikre fleksibilitet i dag, men også i et langsiktig perspektiv – ser man behov for å tilføre flere elementer har man mulighet til dette. Denne avgjørelsen støttes av Byromshåndboka, som trekker frem viktigheten av at gode byrom har en fleksibilitet som gjør at de kan tilpasse seg tiden og utviklingen (KMD, 2016, s. 41).

Figur 6.11 Trerekken langs med aktivitetsparken. Trærne er en viktig kvalitet som er bevart fra før prosjektstart.

Som visjonen for prosjektet viser var målet at aktivitetsparken også skulle fungere som en møteplass for nærområdet. Selv om Lakkegata skole ble involvert i medvirkningsprosessen, og disse er viktige aktører fra lokalsamfunnet, er naboer i området også sentrale aktører i denne sammenheng. Når Oslobygg-informantene blir spurt om nabolaget ble involvert i medvirkningsprosessen, kommer informanten med det korte svaret «nei [...] ser ikke noen grunn til at de skulle det». Dette sitatet viser at Undervisningsbygg har hatt avgjørende makt i forbindelse med involvering av naboer. Sitatet viser også at Undervisningsbygg avveide nabolagets interesse mot de andre involverte sin interesse, og tok en avgjørelse på at de ikke så det som hensiktsmessig å inkludere nabolaget. Denne

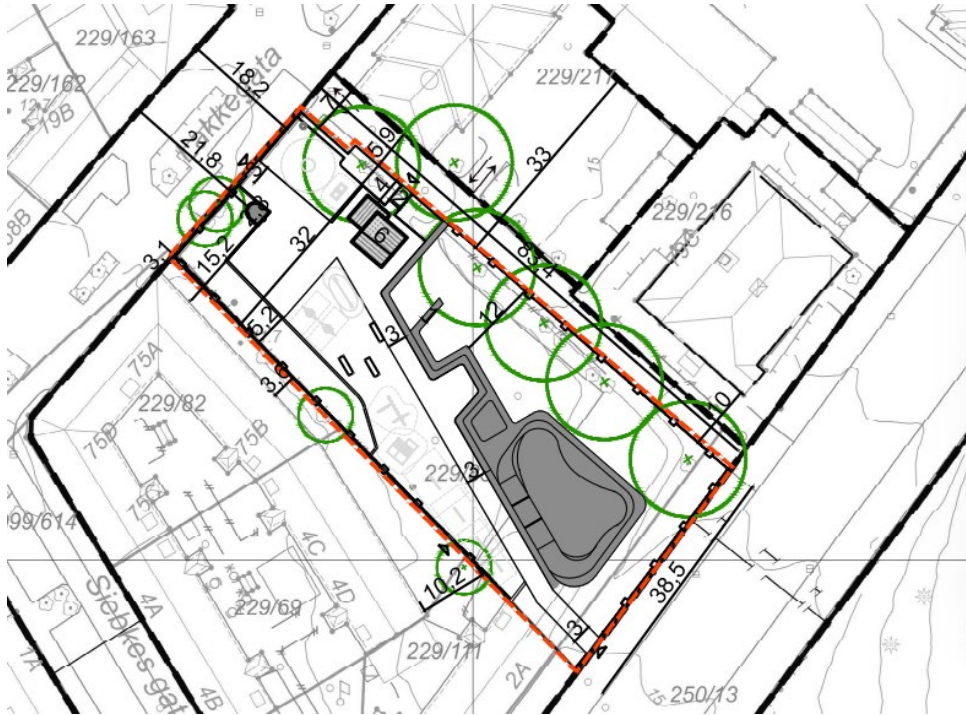
typen avveiinger vil alltid være en del av prosessene i byromsutvikling (Carmona, 2014, s. 17-18; Hanssen & Saglie, 2021, s. 82). Det har altså ikke vært noen formell involvering av nabolaget, utover det lovverket krever som for eksempel nabovarsling. Samtidig mener Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) at nabolaget til en viss grad ble representert gjennom FAU og elevene. Informanten trekker også frem det at de hadde god kjennskap til nabolaget gjennom Asplan Viak sitt virke.

Når det gjelder mer uformell involvering var en FAU-representant, i den helt tidlige fasen, innom i nabolaget både for å informere om planene, men også for å få innspill fra beboere, forteller nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022). Nabolagsinformanten forteller videre at nabolaget flere ganger formidlet til FAU at de ikke ønsket et skateanlegg, som var det som ble oppfattet som FAUs reelle alternativ i den tidlige fasen. Her er det viktig å huske på at det var Undervisningsbygg, som grunneier og byggherre, som hadde størst og avgjørende påvirkning på beslutningene og ikke FAU. Millstein og Hanssen (2021) påpeker at mange byrom detaljutføres uten at innbyggerne har fått gi ordentlige innspill. Dette samsvarer delvis med prosessen for Lakkegata aktivitetspark, fordi naboene ikke ble formelt inkludert. For å oppnå et resultat og et byrom som oppfyller visjonen om å fungere som møteplass, er det naturlig å tenke at naboene burde blitt formelt inkludert i medvirkningsprosessen. Med utgangspunkt i dette kan man stille spørsmål ved hva som hadde blitt det endelige resultatet hvis nabolaget hadde blitt inkludert på en mer formell måte. Den eneste formelle kanalen hvor nabolaget hadde mulighet til å gi innspill, var gjennom nabovarsling.

I nabovarslet som ble sendt ut er dagens rulleområde omtalt som en «sykkelbane i form av et pump-track-anlegg» (Undervisningsbygg, 2018). Nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) mener at aktivitetsparken ikke stemmer overens med planene de fikk se og sier «det skulle jo ikke bygges skatepark der, det stod jo ikke en gang på søknaden som ligger hos plan og bygg. Så vi har jo tegningen som viser helt klart at det skulle være en sykkelbane». Figur 6.12 viser situasjonsplanen som var vedlagt i nabovarslet. Til tross for dette kom det ingen formelle klager fra nabolaget på nabovarslet. Nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) begrunner dette med at man ikke ville kommet noen vei med å sende inn klage – det hadde vært «helt sjanseløst», forteller informanten. Informanten legger til at «med tanke på hvordan det var her i forkant, så var stemningen så positiv at vi ville nesten godtatt ... jeg skal ikke si hva som helst, men veldig mye». Om nabolagsinformanten kunne ha fylt byrommet etter eget ønske forteller informanten at

Halvparten hadde vært likt som i dag og skateanlegget hadde vært borte. Stien igjennom hadde kanskje vært i et annet materiale, men belysningen er veldig flott. Så det hadde ikke nødvendigvis vært så enorm forskjell (nabolagsinformant, intervju 27.10.2022)

Sitatene viser at til tross for misnøye, særlig med rulleområdet, så har sluttresultatet i det store og hele fått aksept i nabolaget. Aksept hos berørte finner man i både Carmona (2014) sin utviklingsfase og Hanssen og Saglie (2021) sin fase for gjennomføring og eierskap. Selv om det ser ut til at man jevnt over har fått aksept, skal vi i neste kapittel se at nabolaget også har påtatt seg en reaktiv rolle (Carmona, 2014; Millstein & Hanssen, 2021), særlig i forbindelse med støy.

Figur 6.12 Situasjonsplanen som var vedlagt i nabovarselet. Skjerm bilde fra saksinnsyn, Oslo kommune⁴.

Asplan Viak som designaktør i dette prosjektet har klart å komponere et design som i stor grad realiserer visjonen om en skolegård som er åpen, tilgjengelig og inviterende, samtidig som den gir noe til nærområdet, slik analysen i kapittel 5 også fant. Selv om det var flere ønsker Asplan Viak ikke kunne innfri innenfor mulighetsrommet de hadde, mener informanten at de la frem en plan som svarte på mange av ønskene (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Informanten legger også til at

Løftet prosjektet har gitt til området er i seg selv noe veldig positivt. Den iveren eller gleden man kan få av at det faktisk blir investert i nabolaget sitt, og at det er noen som legger penger og energi i en positiv endring (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022)

⁴ <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/casedet.asp?direct=Y&mode=&caseno=201814769>

6.3.3 Jentestrategien og sosiale hensyn

Denne oppgaven undersøker hvordan man kan skape gode flerfunksjonelle byrom. Hvordan den sosiale funksjonen til Lakkegata aktivitetspark ivaretas er viktig i denne sammenhengen, fordi man er avhengig av at aktivitetsparkens ulike funksjoner tas i bruk for å ha et fungerende flerfunksjonelt byrom. Et av grepene Asplan Viak gjorde for å tilrettelegge for aktivitet, og særlig for jenter, var gjennom det de kaller for «jente-strategien». Figur 6.13 utdyper hva jentestrategien innebærer. Inkluderingen av denne strategien var en sentral del av prosjektutforming- og designfasen.

Jentestrategien

Jentestrategien handler om at møteplasser og uterom skal tilrettelegges og designes mer «jentevennlig». Strategien er basert på kunnskap om at jenter foretrekker andre typer egenorganisert aktivitet enn gutter, og at jenter ofte ser på det sosiale aspektet ved aktiviteten som viktigst. Jentene ønsker seg sosiale aktiviteter og soner, og de ønsker seg fleksible design som tilrettelegger for oppfinnsomhet og kreativitet. Det er derfor viktig å planlegge for gode samværsarenaer. Videre tiltrekkes jenter mindre av konkurranse enn gutter. Derfor bør det også være konkurransefrie arenaer med aktiviteter som har fokus på egen utførelse. I tillegg liker jenter å oppholde seg på lett tilgjengelige steder der folk ferdes i nærmiljøet, og ettersom jenter har behov for mer trygghetsfølelse enn gutter, vil andre personers nærvær, god belysning og hyggelige vedlikeholdte anlegg bidra til dette.

Fritt gjengitt etter Asplan Viak (u.å.-b)

Figur 6.13 Jentestrategien.

Det ble ikke gjennomført egne medvirkningsaktiviteter for jentene, og valgene er basert på Asplan Viaks tidligere erfaringer, og forskningsbaserte funn om hvordan inkludere jenter (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Som nevnt innledningsvis er området Lakkegata aktivitetspark ligger i preget av sosiale utfordringer som trangboddhet og mangel på gode møteplasser. I en by som stadig blir tettere, har den sosiale funksjonen til byrommene blitt viktigere (Hanssen & Saglie, 2021, s. 83), og dårlig kvalitet på byrom i allerede belastede områder kan medføre enda lavere livskvalitet for beboerne (Sirowy, 2015, s. 194). Dette kan også knyttes til viktigheten av å vedlikeholde den sosiale infrastrukturen, slik Klinenberg (2018, s. 20-21) argumenterer for. På bakgrunn av dette forteller Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022) om hvordan jenter ofte får en ansvarssrolle og må passe på småsøsken. Dette har de fått innsikt i gjennom blant annet intervjuer og dialog med ulike aktører i bydel Grünerløkka. Denne kommunikasjonen har også fått frem beboerne i nabolagets behov for gode møteplasser, spesielt under tak, og mulighet til å lage mat. Asplan Viak-informanten reflekterer litt rundt dette, og sier at dette er behov man finner mange steder, men som kanskje er spesielt viktig å etablere i området

rundt Lakkegata. Elementer som ivaretar disse behovene er særlig takoverbygget med vanntilgang og utegrill. Informanten legger til at gjennom demografiske undersøkelser de har gjort, har det kommet frem at nabolaget ved aktivitetsparken har svært høy befolkningstetthet, og mange barn per kvadratmeter. Dette gjør at gode oppholdssteder og muligheten til å «komme seg ut av hjemmet» blir veldig viktig (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022), særlig for barn og ungdom. Dette støttes av Gehl (2010), KMD (2016) og Sirowy (2015).

Jentestrategien har vært viktig for aktiviseringen av jenter i Lakkegata aktivitetspark, og denne tilretteleggingen kan også ha virket positivt på bruken av byrommet hos andre brukergrupper. Analysen her viser at selv om det ikke var noen medvirkning eller involvering spesifikt rettet mot jenter så har inkluderingen av jentestrategien som del av prosjektutforming- og designfasen vært viktig. Som analysen i kapittel 5 kom frem til er Lakkegata aktivitetspark mye brukt, og jenter i alderen 0 - 12 år er de som bruker byrommet mest ifølge Gjermundsen (2022, s. 32) (se også figur 5.2).

Offentlige byrom fungerer som bysamfunnets fellesrom. Likevel er de ofte ekskluderende for noen brukergrupper, nettopp fordi byens befolkning er mangfoldig (Millstein & Hanssen, 2021, s. 188). Derfor argumenterer Millstein og Hanssen (2021) for at aktiv inkludering av innbyggernes synspunkter i alle faser av byromsutviklingen er viktig, også i designfasen hvor man ofte glemmer medvirkning. Millstein og Hanssen (2021, s. 182, 184-186) argumenterer for at medvirkningsprosessen i forbindelse med Lakkegata aktivitetspark favnet bredt og at det var en omfattende involveringsprosess. Selv om skolen gjennomførte egne aktiviteter, og det ble holdt brukermøter hvor flere lokalsamfunnsaktører var med, kan det diskuteres om dette faktisk har vært en omfattende og innovativ medvirkningsprosess. Som analysen har vist har medvirkningen, bortsett fra brukermøtene, basert seg på videreformidlet informasjon til Asplan Viak, Asplan Viaks erfaringer eller forskningsbasert kunnskap. Dette kan ikke karakteriseres som innovativt, og heller ikke veldig omfattende. I tillegg burde nabolaget ha blitt inkludert i medvirkningsprosessen for å i større grad sikre at man favner innbyggernes synspunkter (Millstein & Hanssen, 2021, s. 188). Selv om prosessen kanskje ikke har vært så omfattende eller innovativ som Millstein og Hanssen (2021) skriver, har man fortsatt utviklet et byrom som er mye brukt, svarer godt på visjonen, og hvor flere lokalsamfunnsaktører har påvirket utformingen. Dette samsvarer med Dessi (2019, s. 176) som påpeker at hvis utearealet til skoler skal bli byrom for nærmiljøet, må lokalsamfunnet inkluderes i utviklingsprosessene.

6.4 Forvaltning

Lakkegata aktivitetspark åpnet i august 2019. Selv om byrommet er ferdig bygd vil det fortsette å leve i lang tid, og både forvaltningen og bruken av aktivitetsparken er med å forme byrommet. Prosessene knyttet til forvaltning og bruk er stedsformende på en «ubevisst» måte (Carmona, 2014), fordi prosessene skjer etter at byrommet er ferdigstilt.

Dette delkapittelet tar for seg den siste fasen og tilhørende prosesser for Lakkegata aktivitetspark, og skal se på ansvarsfordelingen mellom forvaltningsaktørene, utfordringer med drift og vedlikehold, samt hvordan forvaltningsutfordringer har blitt håndtert.

6.4.1 Ansvarsfordeling mellom Oslobygg og Lakkegata skole

I Lakkegata aktivitetspark er det Oslobygg som har det overordnede forvaltningsansvaret (Oslobygg-informant, intervju 17.10.2022), og som forvaltningsaktør må de derfor balansere et bredt spenn av interesser (Murphy, 2021). Grunnen til at Oslobygg har ansvaret er fordi aktivitetsparken er regulert som skolegård. Hadde den vært regulert som eksempelvis park, idrettsanlegg eller torg ville Bymiljøetaten hatt forvaltningsansvaret (Oslo kommune, u.å.-a). Så lenge Oslobygg innehar forvaltningsrollen vil de påvirke hvordan byrommet formes og brukes (Carmona, 2014; Murphy, 2021). Fordi byrommet er en del av Lakkegatas skolegård, har skolen også en forvaltningsrolle. Skolen har ansvar for daglig drift. Dette innebærer blant annet søppelplukking, fjerning av tagging og gartnerarbeid, mens Oslobygg er ansvarlige for blant annet de ulike apparatene og vedlikehold (Oslobygg-informanten, intervju 17.10.2022).

6.4.2 Vedlikeholdsutfordringer: grus, fallsand og tagging

Valg av materialer og hvordan byrommet tas i bruk kan få stor betydning for driften og vedlikeholdet. Dette kan igjen påvirke hvordan byrommet oppleves, og ha konsekvenser for bruken (Carmona, 2014; Hanssen & Saglie, 2021; KMD, 2016). Derfor bør man være bevisst på materialvalg og programmering i utforming- og designfasen. Som analysen i kapittel 5.3 viste er de fleste materialene i aktivitetsparken robuste og krever lite vedlikehold. At denne typen materialer ble valgt viser at det i utforming- og designfasen var bevissthet rundt den langsiktige forvaltningen av byrommet. Dette påpeker Carmona (2014, s. 27) og Hanssen og Saglie (2021, s. 83) at er viktig for at byrommet kan ha en lang levetid.

Selv om det jevnt over er god kvalitet i Lakkegata aktivitetspark, er det likevel noen av materialene som fører til utfordringer. Ulike materialer har ulike fordeler og ulemper. Gummidekke er brukt flere steder i aktivitetsparken, og er et materiale med mange fordeler. Det krever blant annet lite vedlikehold, det gir lite slitasje på apparater og det bidrar til universell utforming, samtidig er det uklart hvordan gummi påvirker eksempelvis helse og miljø (Parkmiljø, u.å.). Grusdekket ved frukttrærne gir «en taktilitet og er bra for overvann» (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Ved klatreveggene består falldekket av fallsand, som skal være bedre for miljøet enn for eksempel gummidেকে. Grus og fallsand trekkes frem som det mest utfordrende med tanke på vedlikehold (Asplan Viak-informanten, intervju 24.10.2022). Grunnen til vedlikeholdsutfordringene er at både fallsanden og grusen sprer seg ut i byrommet (se figur 6.14) og øker slitasjen, særlig på gummidekkene. Dette er også et irritasjonsmoment for de som holder på med rulleaktiviteter. Valget om fallsand og grus viser at det ble gjort en interesseavveining, knyttet til fordeler og ulemper for de ulike materialene, i utformings- og designfasen. Avveiningen har fått konsekvenser for forvaltningen og bruken av aktivitetsparken

(Carmona, 2014). Samtidig er det mange tekniske krav og standarder, altså formelle veilednings- og kontrollvirkemidler (Carmona, 2017), som må følges for at byrommet skal ha en utforming som samsvarer med både lovverket og retningslinjer.

Figur 6.14 Grusdekket ved frukttrærne sprer seg ut i byrommet, og fører til irritasjon hos de som holder på med rulleaktiviteter. I tillegg medfører det vedlikeholdsutfordringer.

Et gjennomgående problem i mange byrom er tagging og graffiti. Ifølge Halsey og Young (2006, s. 275) er graffiti og tagging preget av et paradoks – det kan tilføre en estetisk verdi, samtidig som det er en kriminell handling. I Lakkegata aktivitetspark har alle elementene blitt satt inn med et middel som gjør at tagging lettere kan vaskes bort, forteller Asplan Viak-informanten (intervju 24.10.2022). I dag er det en del tagging på aktivitetsparkens ulike elementer (se figur 6.15). For tilhengere av graffiti og tagging kan det være en visuell kvalitet og av kulturell verdi. For de på den andre siden er det som regel ønskelig at det fjernes fra byrommene (Halsey & Young, 2006, s. 275). Asplan Viak-informanten foreller videre at noen kanskje opplever tagging som et tegn på at byrommet forfaller, og reflekter rundt «broken windows»-teorien, men er usikker på hvor mye hold teorien egentlig har. Broken windows-teorien handler om at småkriminalitet, i dette tilfellet tagging, som ikke håndteres og tas på alvor vil føre til mer og alvorligere kriminalitet (Wilson & Kelling, 1982). Nabolagsinformanten er overrasket over at taggingen ikke fjernes oftere. Om vedlikeholdet i aktivitetsparken sier nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) blant annet at «jeg er litt overrasket over kanskje spesielt taggingen ... signalene det sender ... det er kanskje ikke helt ok». Informanten legger til at utfordringene med vedlikeholdet handler mest om det visuelle – fysisk skader ikke taggingen anlegget, men det kan få konsekvenser for hvordan brukere opplever byrommet (Nabolagsinformant, intervju 27.10.2022). Uttalelsene fra nabolagsinformanten samsvarer med broken windows-teorien (Wilson & Kelling, 1982). I tillegg viser dette at hvordan aktivitetsparken tas i bruk får konsekvenser og påvirker andres oppfattelse av byrommet. På denne måten bidrar bruken og brukerne til stedsforming (Carmona, 2014).

Hvorvidt det er hold i broken windows-teorien eller ikke er det uenighet om i fagmiljøet, og mange mener at det er andre faktorer enn småkriminalitet, sånn som tagging, som påvirker. Uavhengig av om teorien har hold i seg eller ikke, er det en generell enighet i forskningsmiljøet om at godt vedlikeholdte byrom er mer attraktive og brukes mer enn byrom preget av forfall og mangel på vedlikehold. Dette samsvarer også med kriterier for gode byrom, og særlig nytelseskriteriene til Gehl (2010) og kvalitetskriteriet i Byromshåndboka (KMD, 2016).

Figur 6.15 Eksempler på tagging i Lakkegata aktivitetspark.

6.4.3 Blågrønne strukturer

I aktivitetsparken håndteres overflatevann lokalt, i tråd med Oslo kommunes retningslinjer. Kommunens krav til overvannshåndtering er en designstandard, og er derfor et formelt veiledningsvirkemiddel (Carmona, 2017). Designstandarder kjennetegnes ifølge Carmona av at de blant annet er ufleksible, krever liten grad av tolkning og er knyttet til tekniske aspekter ved designet. Selv om Oslo kommunes retningslinjer og krav for overvann har noe grad av fleksibilitet når det gjelder den praktiske gjennomføringen og valg av løsninger, kan de fortsatt anses som en type standard. Særlig regnbedet på 230 m² (Myklebust, 2020, s. 16) er viktig for den lokale overvannshåndteringen, og byrommet

har et jevnt fall mot bedet (Asplan Viak-informant, intervju 24.10.2022). Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) forteller at under regnbedet er det etablert Storm-Tech, som er et fordrøyningsbasseng, som skal håndtere store vannmengder eller flom. Informanten forteller videre at plantene som utgjør regnbedet skal tåle både store mengder vann og tørke. Den store bruksplen bidrar også til overvannshåndtering, men krever mye arbeid og vedlikehold (NIBIO, 2017). Aktivitetsparkens overvannsløsninger tilfører en grønn kvalitet til byrommet, som også styrker nytelses- og komfortkriteriene (Gehl Architects, 2014; Gehl, 2010).

For det biologiske mangfoldet i aktivitetsparken er regnbedet viktig, og det er plantet et variert utvalg arter med lang blomstringssesong, slik at pollinerende insekter tiltrekkes (Myklebust, 2020, s. 16). Bruksplen bidrar i liten grad til biologisk mangfold (NIBIO, 2017), men Asplan Viak-informanten mener at den er «veldig bra for det sosiale mangfoldet», mye fordi den er fleksibel i bruken. Informanten legger også til at andelen myke flater er betydelig større nå enn før prosjektet.

6.4.4 Forvaltningsutfordringer: støy

Som analysen i kapittel 5.2.3 viste har det vært utfordringer med støy i aktivitetsparken. Støy som oppleves som plagsomt av naboene kommer hovedsakelig fra rulleområdet. Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) forteller at de har fått flere klager fra beboere i nabolaget. Nabolagsinformanten legger til at det i en periode også var støy fra andre enn brukere av rulleområdet: «det var musikk og andre ting og rusmidler og alt som kan høre med». Naboene følte derfor på et tidspunkt at «noe radikalt måtte gjøres» (nabolagsinformant, intervju 27.10.2022). Dette kan tolkes som at naboene har fått en «reaktiv rolle som demonstranter i stedet for en mer proaktiv rolle som deltagere i prosessen» (Millstein & Hanssen, 2021, s. 174), dette påpeker Carmona (2014, s. 21-22) også. Videre kan dette henge sammen med hvordan naboer ble håndtert i sammenheng med medvirkning og involvering i prosjektutforming- og designfasen. På denne måten ser man også hvordan fasene henger sammen og påvirker hverandre, slik Carmona (2014) viser med det stedsformende kontinuum.

Det presiseres av nabolagsinformanten at beboerklagene kun har handlet om støy på kvelden eller natten. Oslobygg har vært opptatt av å imøtekomme naboene og ta de på alvor, og Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) reflekterer litt rundt om man kanskje har blitt mer var på hverdagsstøy etter å ha tilbrakt mye tid hjemme de siste årene grunnet covidpandemien, men sier samtidig at «jeg skal ta det alvorlig, for det å miste nattesøvnen, det skal du ikke kydde med». Et grep Oslobygg gjorde som forvaltningsaktør var blant annet gjennomføring av lydmålinger for å kartlegge støynivået og hvor støyen kom fra. Lydmålerne ble montert de stedene naboene mente det kom mest støy. Resultatene fra støymålingene viste at det ikke var støy fra rulleaktiviteter som oversteg terskelverdier (Oslobygg-informanten, intervju 17.10.2022). Imidlertid vil det alltid være subjektivt hva som oppleves som støy. Oslobygg har i tillegg hatt møter med borettslaget, og på intervjutidspunktet var det planlagt flere møter. Kommunikasjonen mellom nabo-

laget og Oslobygg etter ferdigstillingen av aktivitetsparken viser at det har vært en positiv utvikling i relasjonen mellom de to aktørene – fra å ikke bli involvert i utforming- og designfasen til å bli tatt på alvor. På denne måten kan man si at kommunikasjonen har blitt brukt som et uformelt virkemiddel (Carmona, 2014) for å skape aksept og komme til enighet. Videre kan man stille spørsmål ved om situasjonen hadde vært annerledes hvis nabolaget hadde blitt formelt involvert og at eventuelle innspill hadde blitt inkludert i designet.

Murphy (2021, s. 246-247) poengterer at brukerinteresser og hvordan disse håndteres kan være utfordrende med tanke på behovene til besøkende og naboene til byrommene. Hvordan forvaltningsaktørene håndterer situasjonene kan påvirke hvem som får tilgang til byrommet. Naboene til aktivitetsparken har helt fra starten av uttrykt at de ikke ønsker at det skal foregå skating i aktivitetsparken, selv om ulike rulleaktiviteter har vært en del av planen hele tiden. Lakkegata aktivitetspark skal være offentlig tilgjengelig, og selv om man også skal ivareta naboers interesser kan det å slippe naboer eller beboere inn i styring av byrom, ifølge Murphy (2021, s. 247), anses som demokratisk motstridende når byrommet skal være tilgjengelig for alle.

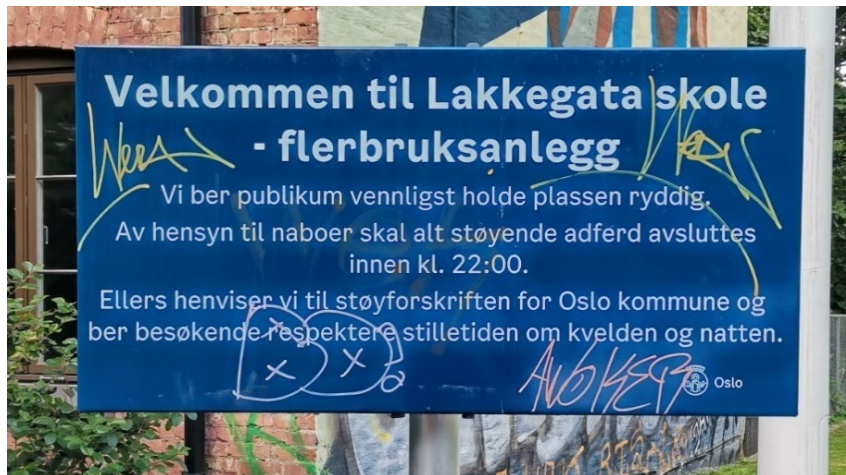
Nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) kan fortelle at støyproblemene var så store på et tidspunkt at flere beboere solgte leilighetene sine og flyttet. Informanten problematiserte også muligheten for å gå til media med saken, og sa at

Grunnen til at du ikke har sett noe [i media] fra beboerne er at å gå ut å si at det er et lite helvete å bo her på grunn av den parken – hva gjør du da med din egen leilighet? Ja, så enkelt er det, og mange har flyttet på grunn av det (nabolagsinformant, intervju 27.10.2022)

Samtidig la nabolagsinformanten til at dette var tidligere, og at i dag er støysituasjonen bedre. Dette er samme oppfatning som Oslobygg-informanten hadde, og de har for eksempel ikke mottatt noen klager i løpet av sommeren 2022. Nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) sa at en gang i løpet av august eller september endret bruksmønsteret karakter. Støymengden har blitt mindre, og både FAU- Oslobygg- og nabolagsinformanten pekte på åpningen av nye Jordal skatepark som en mulig grunn til dette. Jordal skatepark åpnet i august 2022 (Oslo kommune, u.å.-b). FAU-informanten (intervju 19.10.2022) fortalte også at h*n håper dette kan bidra til at det blir bedre plass til de minste barna i Lakkegatas rulleområde. Dette kan indikere at det er et underskudd på denne typen byrom i disse områdene. Som analysen har vist har naboenes opplevelse av støy, og byrommet generelt, endret seg. Analysen har også vist at byens rom henger sammen (Carmona, 2014, 2021; Gehl, 2010; Jacobs, 1992; KMD, 2016; Marshall, 2005), og at bruken og opplevelsen av Lakkegata aktivitetspark har endret seg, på en ubevisst måte (Carmona, 2014), på grunn av utvikling og endring i blant annet Jordal skatepark. Denne

prosessen har likhetstrekk med det Børrud og Røsnes (2016) fant om at etableringen av Oslos operahus i Bjørvika ga stort potensiale for byliv ved Youngstorget hvor operaen opprinnelig lå. Altså at et tiltak et sted kan gi effekter utenfor tiltakets lokasjon. Til sammenligning med operaen, har etableringen av Jordal skatepark ikke medført like store effekter som flyttingen av operaen gjorde.

Et grep Oslobygg har gjort for å begrense støy i aktivitetsparkens stilletid, fra 22.00 til 07.00, er å bruke en vektertjeneste, forteller Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022). Bruk av vektertjeneste er en måte å kontrollere aktivitetsparken, og denne kontrollen er igjen stedsformende (Carmona, 2014, s. 28; Murphy, 2021, s. 252). Som forvaltningsaktør har Oslobygg mulighet til å tilrettelegge for eller hindre fysisk og psykisk tilgjengelighet (Murphy, 2021, s. 229-230). Fjerningen av gjerdene som tidligere lå rundt byrommet kan i denne sammenheng ses på som et grep for å øke både den fysiske og psykiske tilgjengeligheten. I tillegg regulerer Oslobygg bruken gjennom skiltene i aktivitetsparken (se figur 6.16) (Carmona, 2014; Murphy, 2021, s. 229-230).

Figur 6.16 Skilt i Sars gate, ved inngangen til aktivitetsparken.

Vektertjenesten er også en måte Oslobygg som forvaltningsaktør kontrollerer bruken og tilgjengeligheten i aktivitetsparken. Carmona (2014, s. 28) fant at brukerne av Londons byrom så ulike kontroll- og sikkerhetstiltak for å håndtere «uønskede» aktiviteter som nødvendig for at byrommene skulle være attraktive steder å oppholde seg. Av det nabolagsinformanten har fortalt virker det som at nabolaget ikke bruker aktivitetsparken mye, men som naboer påvirkes de av aktiviteten som foregår der. Nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) mener at vektertjenesten har vært en viktig medvirkende årsak til støyreduksjonen. Dette viser at kontrolltiltak har vært viktige for nabolagets inntrykk og erfaring med Lakkegata aktivitetspark. I tillegg har støyreduksjonen bidratt til å gi bedre beskyttelse for ubehagelige sansepåvirkninger (Gehl, 2010).

6.5 Aktørdynamikken

Alle byromsutviklingsprosesser har en ulik dynamikk, og godt samarbeid vil alltid være en fordel. Som de forrige delkapitlene har vist, har samarbeidet mellom aktørene stort sett vært bra, og det har ikke vært et prosjekt preget av mye konflikt og uenighet. Både Oslobygg- Asplan Viak- og FAU-informanten har snakket godt om samarbeidet, selv om det har vært noen utfordringer underveis. Som nevnt trekker Asplan Viak-informanten særlig frem FAU sitt engasjement og Undervisningsbygg sine høye ambisjoner som grunnen til at byrommet har blitt så vellykket. Videre mener Asplan Viak-informanten at det ikke er en selvfølge at man har et samarbeid hvor alle er fornøyde. Oslobygg-informanten (intervju 17.10.2022) forteller at «Lakkegata var jo en suksess, men det måtte jobbes ganske mye med FAU for at de skulle på en måte vite plassen sin». FAU-informanten (intervju 19.10.2022) synes at det var en krevende prosess og sa at «det var ikke på grunn av noen ting – det var på tross av veldig mange forhold, at vi faktisk fikk det til». Informanten legger også til at hvis de kun hadde møtt motgang «hadde vi sikkert blitt utbrent og gitt opp». Sitatene og analysen viser at FAU har hatt stort engasjement og at de har opprettholdt dette gjennom prosessen, selv om de har møtt noe motstand hos ulike kommunale aktører underveis. Å være tålmodig og ha utholdenhet trekkes frem av Gramnæs (2018, s. 105) som viktig for å lykkes. Hadde FAU gitt opp, slik de holdt på å gjøre etter første møte med Undervisningsbygg og Utdanningsetaten, ville byrommet vært «en stor asfaltplasse de neste 30 årene» (FAU-informant, intervju 19.10.2022). Heldigvis ble det ikke slik, og området har fått et stort løft. FAU-informanten er veldig fornøyd, og legger til at realiseringen av aktivitetsparken er

Noe av det jeg som fagperson er mest stolt av å ha fått til, uten å ha tegnet en eneste strek. Vi kan jo ikke ta cred for arkitekturen der, men spillebrikkene da – det er vi veldig stolte av at vi faktisk fikk til (FAU-informant, intervju 19.10.2022)

Sitatet tydeliggjør at FAU har vært en viktig aktør i prosessen med utviklingen av aktivitetsparken, og viser at de har stort eierskap til prosjektet. I tillegg viser det også at relasjonene og dynamikken mellom de ulike aktører har hatt innvirkning på resultatet, i tråd med Carmona (2014, s. 30; 2021, s. 43) som argumenterer for at denne typen maktrelasjoner har stor innflytelse på hvordan prosessen utspiller seg og hvordan resultatet blir.

Som analysen også har vist, er det naboene som er minst fornøyd med prosessen, grunnet mangel på involvering, og resultatet, hovedsakelig på grunn av støy fra rulleområdet. Dette har gått seg til, og med utgangspunkt i det nabolagsinformanten har fortalt, ser det ut til at situasjonen sånn den er i dag fungerer bra. Dette kommer også frem i følgende sitat

Vi har hatt en trøblete innkjøringsperiode, men nå tror og håper jeg at ting har gått seg til, og det er jo veldig bra. Så er det jo morsomt å komme her på ettermiddagen og se at det er liv og ja, at det har blitt så flott (nabolagsinformant, intervju 27.10.2022)

Med utgangspunkt i definisjonen til Raknes og Solhjell (2018, s. 12) er det tydelig at FAU har drevet med lobbyvirksomhet, fordi de har påvirket den offentlige politikken. Dette har vært avgjørende for at de fikk gjennomslag. På bystyre- og bydelsnivå har FAU hatt et godt samarbeid med politikerne, og FAU-informanten snakker om at det har vært nyttig og verdifullt å ha noen som kan hjelpe med å forstå det politiske systemet og mekanismene (Gramnæs, 2018; Raknes & Solhjell, 2018). Samtidig påpeker informanten at man ikke må misbruke de kontaktene man har fått i det politiske systemet, men at de kan brukes strategisk: «når det stopper opp så går det å ta en telefon eller sende mail med kopi til byråden, og da er det ofte det ruller videre» (FAU-informant, intervju 19.10.2022).

FAU-informanten (intervju 19.10.2022) fortalte at prosjektet med Lakkegata aktivitetspark er et «veldig godt eksempel på at man kan få til skikkelig store og bra ting uten noen forutsetninger egentlig – hvis man gidder å sette seg inn i systemet og bruke litt tid da». Dette, sammen med tidligere kapitler i analysen, viser at FAU har vært «systemnavigatører». Med dette menes at FAU har måttet navigere i de ulike offentlige systemene for å finne riktig tilnærming som fører prosessen videre. Dette har vært avgjørende for at prosessen ikke stoppet opp, og at aktivitetsparken ble bygd. Dette samsvarer også med Gramnæs (2018, s. 8) som skriver at «skal du få politisk gjennomslag, er det ikke nok å ha en god sak». Hvordan man legger frem saken for politikerne kan være avgjørende. I tillegg er det ofte nødvendig med noe kunnskap om hvordan politiske beslutninger fattes, herunder å vite hvilke aktører man bør snakke med på ulike tidspunkter og når man «må være på banen» (Gramnæs, 2018, s. 8).

Som redegjort for brukte FAU også media som et uformelt virkemiddel (Carmona, 2017) for å skape oppmerksomhet, og for å få prosessen videre når det stoppet opp. Dette støttes av Gramnæs (2018), som trekker frem bruk av mediene som et steg på veien til politisk gjennomslag. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) forteller at de har vært opptatt av å ikke «stå å sutre i media». Det samme gjelder for kommunikasjonen med Bystyret, sier informanten og legger til at «å bare stå og klage – da får du ikke til noen ting». Klarer man å vise at man er løsningsorientert og har forståelse for systemene og regelverkene er det «relativt enkelt» å få til sånne ting» (FAU-informant, intervju 19.10.2022). Dette viser

igjen hvordan FAU har hatt god forståelse for de politiske systemene, og hvordan andre virkemidler som media kan brukes for å fremme egen sak.

FAU har generelt opplevd prosessen som god, men også vanskelig (FAU-informant 19.10.2022). Informanten forteller at «mange er positive til sånne ting [prosjekter som aktivitetsparken], men når det kommer til stykket og de liksom skjønner at her er det ganske mye å gjøre, så trekker de seg unna. Det er det vanligste». Derfor mener FAU-informanten at man trenger en kjernegruppe på to til tre personer, som ikke gir opp fort, og som «gidder å ta seg fri fra jobben for å ta de møtene som alltid er på dagtid. Og som gidder å gå til kommunen eller bydelen, og å snakke med politikerne».

Prosesen som har ført frem til Lakkegata aktivitetspark kan sies å være en iterativ og integrert prosess (Carmona, 2014). Med dette menes at det foregår mindre prosesser innen de ulike større faseprosessene. Disse prosessene er gjentakende og kan i prinsippet fortsette i det uendelige. Hvordan de overordnede faseprosessene og de underordnede iterative prosessene utspiller seg vil variere fra prosjekt til prosjekt. Analysen har også vist at de ulike involverte aktørene har dynamiske roller som endrer seg gjennom utviklingsprosessen. For å fult ut forstå mekanismene som ligger i prosessen til Lakkegata aktivitetspark, har det derfor vært viktig å også forstå hvordan disse rollene og maktrelasjonene har endret seg (Carmona, 2014).

6.6 Ringvirkninger

Et byromsprosjekt kan medføre lokale ringvirkninger, og ringvirkninger som strekker seg langt utenfor byrommets avgrensning. Dette har vært tilfellet for Lakkegata aktivitetspark. Dette delkapittelet vil analysere og redegjøre for disse ringvirkningene, og sette de opp mot de tre funksjonene skolegård, møteplass og gangakse. På denne måten besvares oppgavens siste delproblemstilling.

Alle informantene er enige i at Lakkegata aktivitetspark har gitt et løft og stor merverdi til området. Når nabolagsinformanten blir spurt om h*n tror beboerne føler eierskap til aktivitetsparken har ikke informanten inntrykk av det. Dette er en uttalelse fra én person, og man skal være forsiktig med å trekke slutninger ut ifra dette grunnlaget. Informanten tror at det i tiden fremover vil bli brukt bilder av aktivitetsparken i boligsalgsoppgaver, og reflekterer rundt om man kanskje vil ta mer eierskap til byrommet etter hvert. For å styrke beboernes eierskapsfølelse tror nabolagsinformanten at aktivitetsparken måtte hatt flere funksjoner eller bruksmuligheter, som treffer andre brukergrupper enn «skatere, barn og ungdom». Til tross for nabolagsinformantens oppfattelse, har analysen vist at aktivitetsparken tas i bruk som en møteplass, men empirien er mangelfull for å si noe om hvem brukerne er og hvor de kommer fra.

Prosjekter som Lakkegata aktivitetspark kan skape merverdi, og ringvirkninger som strekker seg langt utover det spesifikke byrommet. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) trekker for eksempel frem hva denne typen byrom kan gjøre for både trivsel og

utenforskap. Ifølge en rapport fra Oslo Economics (2021) koster det samfunnet 73 milliarder kroner i året at barn og unge marginaliseres og havner i utenforskap. I tillegg til dette kommer det ikke-prissatte kostnader som redusert sosial og demokratisk deltagelse, kriminalitetskostnader og velferdstap. Den totale kostnaden for aktivitetsparken var på 23,3 millioner. Ser man denne summen i sammenheng med hva det koster for samfunnet at et barn for eksempel havner i utenforskap eller i rusmiljø, har man fortjent innbeløpet for aktivitetsparken. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) legger til at «i det lange perspektivet er det en no-brainer, men dette er så lange perspektiver at ingen politikere bruker det veldig aktivt».

FAU-informanten (intervju 19.10.2022) reflekterer rundt at prosjektet med aktivitetsparken kan ha bidratt med å flytte fokuset og tyngdepunktet i bydel Grünerløkka. Med dette mener informanten at mange tenker på bydelen kun som området rundt og mellom Birkelunden og Schous plass. Informanten forteller at de nå holder på med et lignende prosjekt ved Sofienberg skole. Dette ligger på østsiden av Sofienbergkirke, som FAU-informanten (intervju 19.10.2022) mener skaper skillet for hvor mange tenker at Grünerløkka går. Dette kan tolkes som at Lakkegata aktivitetspark har medvirket til å flytte tyngdepunktet, og at man ser at ting skjer andre steder i nærområdet. FAU-informanten (intervju 19.10.2022) kan bekrefte dette, og har for eksempel vært i kontakt med en som bor i nærheten av Lakkegata skole, som har satt i gang et innbyggerforslag for å få oppgradert Lakkegata gatetun som i dag brukes til «søppelstasjon, parkeringsplass og et oppholdssted for belastede miljøer» (minsak.no, 2022).

Nabolagsinformanten (intervju 27.10.2022) kjenner også til dette prosjektet, og er godt kjent med utfordringene i gatetunet. Gatetunet strekker seg fra toppen av Mosse Jørgensens plass og ned til Jens Bjelkes gate. Om Lakkegata aktivitetspark sier FAU-informanten (intervju 19.10.2022) at «jeg tror sånne prosjekter kan være med på å liksom løfte området litt». Analysene i denne oppgaven bekrefter denne uttalelsen, og viser at aktivitetsparken har skapt en snøballeffekt som fører til initiativ og utvikling andre steder. Dette sammenfaller med Carmonas (2014, 2021) stedsformende kontinuum, og urban design som en iterativ og kontinuerlig prosess som former og omformer stedene.

Realiseringen av aktivitetsparken har gitt ringvirkninger både internt i området, men også eksternt ved at flere liknende initiativ og prosjekter har dukket opp i kjølvannet av Lakkegata aktivitetspark (FAU-informant, intervju, 19.10.2022; Oslobygg-informant, intervju 17.10.2022). FAU-informanten (intervju 19.10.2022) forteller at FAU fra andre skoler har tatt kontakt for å høre hvordan de gikk frem i arbeidet med prosjektet. På denne måten har Lakkegata aktivitetspark blitt et forbildeprosjekt til stor inspirasjon for andre. Et eksempel er Bøler aktivitetspark. Prosjektet er initiert av FAU ved Bøler skole, som også har finansiert deler av anlegget. I likhet med Lakkegata skal Bøler aktivitetspark også fungere som et tilbud til nærmiljøet, og Lakkegata aktivitetspark har blitt brukt som «modell og ideal» (Asplan Viak, u.å.-a).

Da FAU-informanten fortalte om hvordan de jobbet med prosjektet sa informanten at de følte de måtte «finne opp kruttet», fordi ingen andre hadde gjort tilsvarende. FAU-

informanten fortalte at h*n la ned mange hundre arbeidstimer i arbeidet med aktivitetsparken. Mye av tiden gikk til å forstå de ulike offentlige systemene og mekanismene, som kan være kompliserte. Denne erfaringen stemmer med Gramnæs (2018, s. 9) observasjon om at politikken oppleves som «fremmed og ugjennomtrengelig» av mange, og som redigert for i kapittel 6.5 fungerte FAU som systemnavigatører. Informanten sa videre at hvis arbeidet de har lagt ned kan hjelpe andre, og at deres prosess blir kortere og enklere, så er det «vinn-vinn». Samtidig sa FAU-informanten (intervju 19.10.2022) at «å tro det ikke er noe særlig arbeid – det stemmer ikke [...] men så er det jo veldig givende også, når man får det til i andre enden».

Selv om prosjektet har gitt et løft til området og løst utfordringene med liten skolegård, kan man diskutere hvorvidt det burde vært FAU som tok initiativ, når det på denne tiden var Undervisningsbygg som hadde ansvaret for at Lakkegata skole var i en tilfredsstillende tilstand. Dette problematiseres også av Oslobygg-informanten. Informanten mener det er problematisk fordi FAU ved noen skoler er mer ressurssterke enn ved andre skoler. Dette utdypes med at fremgangsmåten som ble brukt av FAU ved Lakkegata kan medføre en skjev fordeling av de offentlige ressursene til «de som roper høyest», men ikke til de skolene som trenger det mest (Oslobygg-informanten, intervju 17.10.2022). Dette kan i et lengre perspektiv få konsekvenser for skoler med behov og manglende ressurser.

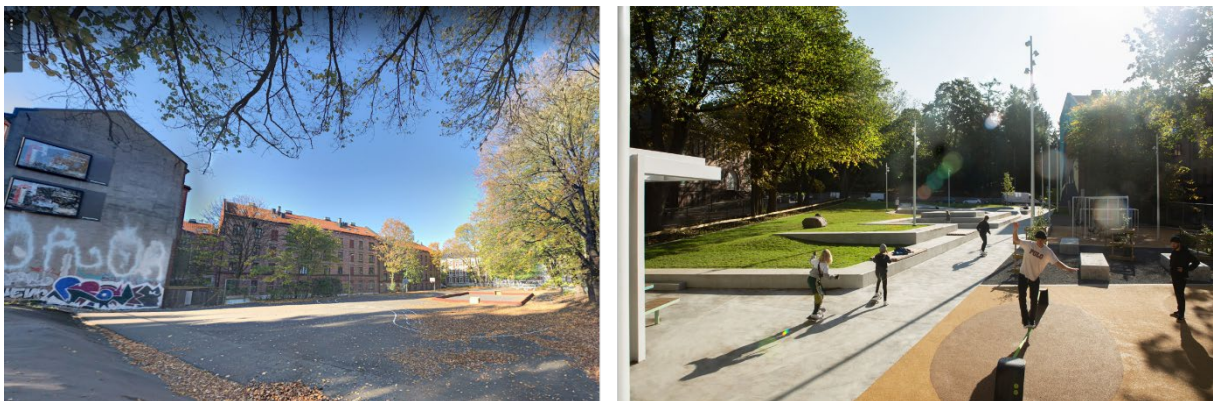
Mennesker har ulike muligheter og forutsetninger for å fremme en sak, og Gramnæs (2018, s. 11), Raknes og Solhjell (2018, s. 7-9) trekker begge frem tilgang på ressurser og kjennskap til politiske systemer som viktige faktorer for at denne ulikheten er stor. Som analysene har vist har FAU navigert det politiske systemet godt, og de har hatt ressurser og kapasitet til å få saken på agendaen. Samtidig burde det kanskje ikke vært nødvendig at FAU tok initiativ til prosjektet, fordi Undervisningsbygg, som forvaltningsansvarlig for skolen, burde tatt grep og håndtert situasjonen med for liten skolegård. Måten FAU har engasjert seg, samt hvordan de har klart å skape engasjement og jobbet på for å få til et godt prosjekt, sammen med Undervisningsbygg/Oslobygg og Asplan Viak, gjør Lakkegata aktivitetspark til et eksepsjonelt prosjekt.

Til sammenligning med hvordan byrommet var før aktivitetsparken, er det i dag mange som bruker det. Det er også mange som kun benytter seg av gangaksen, noe funnene til Gjermundsen (2022, s. 31) kan bekrefte. Flerfunksjonaliteten man har fått til, gjør at aktivitetsparken blir et byrom for både opphold og mobilitet, hvor gangaksen er særlig viktig for mobiliteten. På denne måten har prosjektet bidratt til mer bevegelse gjennom byrommet. Dette er i tråd med det Carmona (2021, s. 385) skriver om at gode people places er både destinasjoner og byrom for bevegelse.

Forskjellen på byrommet før og etter at aktivitetsparken ble ferdigstilt er stor. I sammenheng med dette kan man se til Gehl (2017) og «livet mellom husene». Dette kan ses på som en selvforsterkende prosess – når det først er aktivitet i et byrom, kommer det ofte flere mennesker til og tar del. Gehl (2017, s. 69) skriver videre at når denne positive prosessen først er i gang blir «den samlede aktivitet næsten alltid større og mere kompleks end summen af de oprindeligt involverede delaktiviteter». På den andre siden

kan mangel på aktivitet i et byrom føre til en negativ selvforsterkende prosess – «intet hænder fordi intet hænder» (Gehl, 2017, s. 71). Bruken og aktivitetsnivået er i dag av en helt annen skala enn før realiseringen av aktivitetsparken, og man kan på denne måten si at byrommet har gått fra å være preget av en negativ selvforsterkende prosess til en positiv.

Denne analysen har vist at Lakkegata aktivitetspark har gitt et løft og merverdi til nrområdet og skolen. I tillegg har analysen vist at byromsprosjektet har skapt virkninger utenfor Grünerløkka bydel, særlig som et forbildeprosjekt for andre som ønsker og har behov for liknende tiltak. Oppsummert om ringvirkninger knyttet til de tre funksjonene kan man med utgangspunkt i denne analysen si at skolegården har blitt et forbildeprosjekt. For møteplassfunksjonen er aktivitetsparken også et forbildeprosjekt og realiseringen har resultert i et godt byrom for blant annet lek, opphold og bevegelse, i tillegg til å løfte kvaliteten i nrområdet. Aktivitetsparken har også medført ringvirkninger for gangaksen ved at flere går gjennom byrommet enn tidligere.

Figur 6.17 Byrommet før og etter aktivitetsparken ble bygd. Venstre: Magnus Greni/Google Street View. Høyre: Kirsti Reinsberg Mørch/Asplan Viak.

6.7 Oppsummering

I kapittel 5 kom jeg frem til at Lakkegata aktivitetspark har en vellykket, og relativt konfliktfri, flerfunksjonalitet hvor funksjonene skolegård, møteplass og gangakse sameksisterer. I dette kapittelet har jeg stilt spørsmål ved om dette resultatet kan spores til prosessen, ved å undersøke hvilke prosesser som har vært viktige for utviklingen av aktivitetsparken. I tabell 6.1 oppsummeres prosessen for aktivitetsparken gjennom de fire fasene som dette kapittelet har gjennomgått.

	Initiativ	Finansiering og gjennomføring	Prosjektutforming og design	Forvaltning
Sentrale aktører	FAU	FAU Bystyre/Byrådet Undervisningsbygg	Asplan Viak Undervisningsbygg Brukere	Naboer Undervisningsbygg /Oslobygg
Viktige momenter i fasene	Innbyggerforslaget Elevrådsrepresentanten i deputasjonen Bystyrevedtaket FAUs engasjement FAU som systemnavigatør	FAU sikrer deler av finansieringen Bystyrevedtaket Undervisningsbygg påleggs å gjøre tiltak FAU som systemnavigatør	Undervisningsbygg tar eierskap og har høye ambisjoner Felles visjon om flerfunksjonalitet Brukermøter Jentestrategien	Vedlikeholdsutfordringer Støy Vektertjeneste

Tabell 6.1 Oppsummering av de fire fasene for utviklingen av byrommet Lakkegata aktivitetspark.

Hvilke momenter i initiativfasen kan være med å forklare hvordan Lakkegatas prosess og resultat henger sammen? Først og fremst hadde det ikke blitt et prosjekt hvis ikke FAU hadde tatt initiativ, og fått saken på den politiske agendaen gjennom innbyggerforslaget. På denne måten har FAU vært den viktigste og tydeligste aktøren i den første fasen. Som et ledd i prosessen med innbyggerforslaget har analysen vist at uttalelsen som elevrådsrepresentanten ga i deputasjonen var viktig, og kan ha påvirket utfallet for bystyrevedtaket. Bystyrevedtaket, med den generelle ordlyden, var også sentralt i initiativfasen, og ble vist til flere ganger når prosessen stoppet opp på senere tidspunkter. Når det gjelder relasjonene mellom de involverte aktørene og hvordan de utspilte seg i den første fasen, hadde FAU påvirkningskraft på kommunale aktører som Bystyret og ulike utvalg. I denne sammenheng har også Bydel Grünerløkka vært en viktig aktør, på den måten at de har bistått FAU, og fungert som en støttespiller og veileder i det politiske systemet. Dette har bidratt til å gjøre FAU til gode systemnavigatører.

I den neste fasen, finansiering og gjennomføring, har vi sett at FAU fortsatte som en tydelig aktør som navigerte seg gjennom systemene. Hvilke andre funn i denne fasen kan bidra til å forklare sammenhengen mellom aktivitetsparkens prosess og resultat? Et viktig moment var finansieringen FAU bidro til å sikre. Som analysen viste ble dette brukt som et forhandlingskort for å få prosessen videre da Undervisningsbygg og Utdanningsetaten ikke ønsket å gjennomføre ytterligere tiltak utover den første opparbeidelsen. Mye på grunn av den generelle ordlyden i bystyrevedtaket påla Byrådet Undervisningsbygg å gjøre ytterligere tiltak. I denne fasen så vi også at ulike kommunale aktører påvirket hverandre, og at lokalsamfunnsaktøren FAU også hadde evne, vilje og mulighet til å påvirke disse.

Når utviklingen av prosjektet går over i prosjektutforming- og designfasen er det først og fremst Asplan Viak, som formgivende aktør, som har hatt en viktig rolle. Hva så med de andre aktørene? Som vi har sett var det først etter at Undervisningsbygg ble pålagt å gjennomføre flere tiltak at deres ambisjonsnivå endret seg, og de tok eierskap til prosjektet. På denne måten har Undervisningsbygg vært en viktig aktør som har bidratt til at prosjektet har blitt vellykket. Undervisningsbygg engasjerte Asplan Viak. De har derfor, som byggherre og oppdragsgiver, hatt innvirkning på Asplan Viaks mulighetsrom. Det samme gjelder for aktørene som deltok på brukermøtene: FAU, elever og ansatte ved Lakkegata skole. Til sammen har det altså vært mange aktører som har samhandlet og på denne måten vært med å formgi aktivitetsparken. Både analysen i kapittel 5 og 6 har vist at implementeringen av jentestrategien har vært viktig, fordi den har bidratt til inkludering av jenter, og den kan også ha virket positivt på den generelle bruken av aktivitetsparken. Selv om denne fasen startet med ulike visjoner, ambisjoner og handlingsvilje, kom Undervisningsbygg, FAU og Asplan Viak frem til en felles visjon som man tydelig ser i dagens byrom: et åpent og tilgjengelig byrom hvor funksjonene skolegård og møteplass sameksisterer. Selv om gangaksen ikke er eksplisitt tydelig i visjonen har denne funksjonen blitt implementert som et grep i prosjektutforming- og designfasen for å realisere åpenheten og tilgjengeligheten visjonen etterspør.

Hva skjedde når aktivitetsparken var ferdig bygd? Etter ferdigstillelse av aktivitetsparken i august 2019 gikk byrommets utviklingsprosess over i forvaltningsfasen. Analysen viste at Lakkegata skole og Oslobygg deler på forvaltningsansvaret. Det fremkom også at valg av materialer som grus og fallsand, som ble gjort i prosjektutforming- og designfasen, har fått konsekvenser for driften og vedlikeholdet. Tagging er også en utfordring her. Det er først i denne fasen at naboene til aktivitetsparken har vært en tydelig aktør, og vi så at de fikk en reaktiv rolle, særlig i forbindelse med støyproblematikk. Det er hovedsakelig aktivitet i rulleområdet som genererer støy. Analysen fant at Oslobygg har imøtegått naboene ved gjennomføring av støymålinger og bruk av vektertjeneste i aktivitetsparkens stilletid. Særlig vektertjenesten har vært et kontrollvirkemiddel som har bidratt til å løse noe av støyutfordringene. Åpningen av Jordal skatepark høsten 2022 ser også ut til å ha påvirket bruksmønsteret i Lakkegata aktivitetspark, som viser at byrom henger sammen, og at utvikling et sted kan få virkninger andre steder.

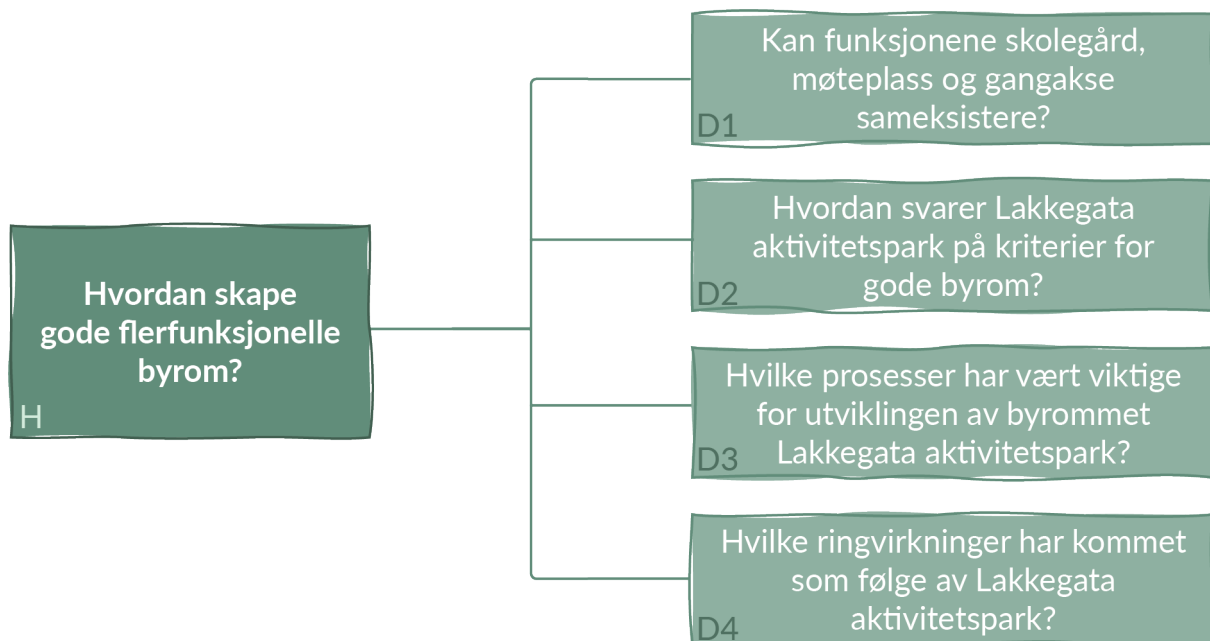
Oppsummert for hele prosessen til Lakkegata aktivitetspark kan man si at det har vært en iterativ og integrert prosess, i tråd med Carmona (2014). I tillegg har analysen vist at aktørene kan ha flere ulike roller, og at dynamikken og relasjonene mellom disse har stor påvirkning på hvordan prosessen utspiller seg, og dermed også resultatet som utgjør aktivitetsparken.

Avslutningsvis fant analysen flere ringvirkninger som har kommet som en følge av aktivitetsparken. Disse ringvirkningene har slått inn både lokalt og utenfor byrommets avgrensning. Først og fremst har realiseringen av prosjektet gitt et stort og tiltrengt løft i nærområdet. Som analysen viste har det oppstått ringvirkninger for alle de tre funksjonene som sameksisterer i aktivitetsparken. For skolegård- og møteplassfunksjonen har

byrommet blitt et forbildeprosjekt. I denne sammenheng er det viktig å trekke fram de liknende initiativene som har kommet i kjølvannet av aktivitetsparken. Ringvirkningene fra gangaksen er at flere går igjennom byrommet, noe som kan invitere til videre opphold og bruk. I sammenheng med ringvirkninger fant analysen også at hvordan prosjekter som Lakkegata aktivitetspark har blitt initiert kan være problematisk, fordi ressurser til å gjennomføre denne typen prosjekter kan være ujevnt fordelt.

7 Konklusjon

Denne oppgaven har gjennom en kvalitativ casestudie av Lakkegata aktivitetspark undersøkt og analysert hvordan man skaper gode flerfunksjonelle byrom. Gjennom intervjuer har jeg fått innsikt i erfaringene til ulike aktører med en relevant tilknytning til aktivitetsparken. Denne empirien har i kombinasjon med relevant teori om kriterier for gode byrom, prosessperspektiver på byromsutvikling, flerfunksjonalitet og bruk, vært utgangspunktet for å besvare oppgavens problemstillinger.

Figur 7.1 Oppgavens hoved- og delproblemstillinger.

Jeg har vært interessert i å utforske byromsutviklingsprosesser med en helhetlig tilnærming, slik at man kan få økt forståelse for hvordan prosessene som har vært viktig for byromsutviklingen henger sammen med det ferdige resultatet. For å besvare oppgavens hovedproblemstilling om hvordan man kan skape gode flerfunksjonelle byrom har jeg brukt Lakkegata aktivitetspark som case. Jeg har som oppgaven har vist, utforsket hvordan aktivitetsparken svarer på kriterier for gode byrom og hvordan disse kriteriene henger sammen med utviklingsprosessene. Altså sammenhengen mellom Lakkegata aktivitetsparks prosesser og resultat, slik Carmona (2014, 2021) argumenterer for at man må gjøre for å helhetlig forstå kompleksiteten i byromsprosjekter. På denne måten kommer svaret på hovedproblemstillingen frem gjennom besvarelsen av oppgavens fire delproblemstillinger.

7.1 Besvarelse av oppgavens problemstillinger

H: Hvordan skape gode byrom med flerfunksjonalitet?

Hovedproblemstillingen besvares gjennom oppgavens fire delproblemstillinger. Disse vil besvares nedenfor. På denne måten belyses hva som er et godt flerfunksjonelt byrom og hvordan prosessene er med å bidra til et godt resultat.

D1: Kan funksjonene skolegård, møteplass og gangakse sameksistere?

Ja, i tilfellet for Lakkegata aktivitetspark fungerer sameksistensen av funksjonene skolegård, møteplass og gangakse. Analysen fant at noe av årsaken er at funksjonene varierer gjennom dagen, og de er derfor ikke nødvendigvis i bruk samtidig. Skolegårdsfunksjonen er i bruk gjennom skoledagen, mens møteplassfunksjonen er mindre tydelig i denne tidsperioden. På dagtid i hverdagen er mange opptatt med jobb eller skole, og behovet for en møteplass som aktivitetsparken på dette tidspunktet er mindre. Etter skole- og arbeidstid blir derimot dette behovet mer reelt. I forbindelse med dette har oppgavens analyse funnet at aktivitetsparken er mye brukt og at den brukes som møteplass. Gangaksefunksjonen brukes gjennom hele døgnet, og er viktig for byrommets funksjonalitet. Dette henger sammen med kriterier for gode byrom. Dette behandles i oppgavens andre delproblemstilling. Analysen fant også at utformingen og designet i aktivitetsparken har vært viktig for å muliggjøre sameksistensen mellom de tre funksjonene. Funnene viser at det er liten grad av spenning mellom skolegård- møteplass- og gangaksefunksjonen, og at det ikke ser ut til at de utgjør et problem for bruken av aktivitetsparken. Om disse tre funksjonene kan sameksistere i et annet byrom er derimot vanskelig å si noe om, med utgangspunkt i at dette er en enkeltcasestudie.

D2: Hvordan svarer Lakkegata aktivitetspark på kriterier for gode byrom?

Denne delproblemstillingen ble undersøkt gjennom Gehls (2010) tre kategorier for kriterier: komfort, trygghet og nytelse. Som vi har sett oppfyller aktivitetsparken i stor grad disse 12 kriteriene. Komfortkriteriene innfris i stor grad som en følge av aktivitetsparkens programmering og utforming. I tillegg er gangaksen viktig for byrommets mobilitet, og den inviterer til opphold og aktivitet. Komfortkriteriene skaper et godt utgangspunkt for trygghetskriteriene. Gjennomstrømming og tilstedeværelse av mennesker er trygghetsskapende elementer, og følger av komfortkriteriene. Fjerning av gjerder var et viktig grep for den opplevde tryggheten i aktivitetsparken. Samtidig fant analysen også at det har vært utfordringer med støy, som svekker kriteriet om beskyttelse mot ubehagelige sansepåvirkninger. Særlig valg av gode materialer som er både estetiske og robuste, grønne kvaliteter og mulighet for opphold i varierende vær bidrar til at nytelseskriteriene i stor grad ivaretas i aktivitetsparken.

D3: Hvilke prosesser har vært viktige for utviklingen av byrommet Lakkegata aktivitetspark?

Analysen har vist at alle de fire fasene har inneholdt viktige prosesser som har hatt konsekvenser for resultatet og bruken av aktivitetsparken. En mer utfyllende oppsummering av alle fasene ble gitt i kapittel 6.7. Her vil noen av de viktigste momentene for realiseringen av Lakkegata aktivitetspark trekkes frem. FAU som systemnavigatør har vært avgjørende for at prosjektet ble satt på den politiske agendaen gjennom innbyggerforslaget, og for å få prosessen videre når prosjektet stoppet opp. Særlig Grünerløkka bydel fikk rolle som veileder for FAU og bisto i denne systemnavigeringen. Analysen har vist at det har vært uenighet mellom aktørene om hvilke tiltak som skulle til for å innfri bystyrevedtaket, og FAU viste flere ganger til at de mente det ikke var innfridd og fikk medhold i Byrådet. Finansieringen FAU bidro med ble også brukt for å få prosessen videre. Et annet viktig moment var at Undervisningsbygg, FAU og Asplan Viak kom frem til en felles visjon for prosjektet. I denne forbindelse er det relevant å trekke frem Undervisningsbyggs høye ambisjoner for å gjennomføre et godt prosjekt for både skolen og nærmiljøet. Å enes om en felles visjon har satt tydelige spor i utformingen av aktivitetsparken på den måten at det i dag er et åpent og tilgjengelig byrom hvor funksjonene skolegård og møteplass sameksisterer. Selv om gangaksen ikke er eksplisitt tydelig i visjonen har denne funksjonen blitt implementert som et grep i prosjektutforming- og designfasen for å realisere åpenheten og tilgjengeligheten visjonen etterspør. Til tross for noe begrenset medvirkning, fant analysen at brukermøtene og jentestrategien har vært formgivende for resultatet av aktivitetsparken. Naboer har først fått en tydelig rolle etter ferdigstillelse av aktivitetsparken, i form av en reaktiv rolle. Dette har ført til at Oslobygg har satt inn tiltak for å begrense støy. Analysen har også funnet at utviklingen av Jordal skatepark har ført til endret bruksmønster i Lakkegata aktivitetspark, som igjen har bidratt til mindre støy.

Når det gjelder relasjonene mellom, og rollene til, de ulike involverte aktørene i prosjektet med Lakkegata aktivitetspark har analysen for det første vist at en aktørs rolle er dynamisk og kan endre seg gjennom et prosjekt, og at påvirkningskraften de har i de ulike fasene varierer. For det andre er relasjonene mellom aktørene også dynamiske og endrer seg gjennom prosjektets faser. For det tredje har analysen vist at relasjonene og rollene aktørene innehar er utslagsgivende for hvordan prosessen utspiller seg, og dermed også for formingen av aktivitetsparkens endelige resultat. Analysen har i tillegg funnet at disse relasjonene har fortsatt å utspille seg etter ferdigstillelse, og vil på denne måten være med å forme og omforme byrommet i lang tid.

D4: Hvilke ringvirkninger har kommet som følge av Lakkegata aktivitetspark?

Analysen fant flere ringvirkninger som har kommet som følge av aktivitetsparken, både internt og eksternt. Først og fremst har området rundt Lakkegata fått et tiltrengt løft, og de sosiale utfordringene som preget området tidligere har blitt betydelig bedre. Oppgaven

har også vist at aktivitetsparken har blitt et forbildeprosjekt, og flere lignende prosjekter og initiativer har hentet inspirasjon fra prosessen til Lakkegata aktivitetspark. Dette kan særlig knyttes til skolegård- og møteplassfunksjonen. Realiseringen av aktivitetsparken har også ført til mer bruk og mange som beveger seg gjennom byrommet, noe som kan kobles til gangaksefunksjonen. Et annet viktig funn fra analysen i forbindelse med ringvirkninger er problemstillinger knyttet til ujevn fordeling av ressurser hos FAU på ulike skoler, og dermed også ulik mulighet til å påvirke. Hvorvidt prosjekter burde være avhengig av initiativ som ved Lakkegata aktivitetspark vil imidlertid kreve mer forskning.

7.2 Oppgavens overførbarhet

Hva har denne oppgaven bidratt med, og hva kan vi lære av funnene? For å undersøke prosessene og resultatet knyttet til Lakkegata aktivitetspark har jeg vært avhengig av å belyse de involverte aktørenes perspektiver og erfaringer. Oppgavens empiri er basert på data fra fem informanter. En styrke ved denne oppgaven er at informantene som har deltatt representerte noen av de mest sentrale aktørene for utviklingen, altså Undervisningsbygg/Oslobygg, Asplan Viak og FAU. Informanten fra nabolaget har i mindre grad blitt involvert i aktivitetsparkens prosess, men har fortsatt bidratt med viktige perspektiver. Samtidig er det flere andre aktørperspektiver som ikke har blitt belyst, som også har hatt innvirkning på prosessen, og dermed resultatet. Dette kan ses på som en svakhet ved oppgaven. Imidlertid mener jeg de fem informantene som stilte til intervju har belyst mange interessante og viktige momenter som har ført til økt forståelse for oppgavens problemstillinger, og videre bidratt til teoriutviklingen.

Fordi oppgaven har basert seg på enkeltcasen Lakkegata aktivitetspark, er funnene kontekstavhengige, og den empiriske overførbarheten er begrenset. Samtidig har funnene en teoretisk overføringsverdi, og kan på denne måten bidra til teoriutvikling (Flyvbjerg, 2006). Jeg har i denne oppgaven utforsket prosessen til Lakkegata aktivitetspark for å kunne forklare resultatet. Dette er en styrke ved oppgaven, og et viktig bidrag, fordi mange kun vurderer resultatet, og glemmer å belyse prosessene og mekanismene som har ført frem til det ferdige prosjektet. Oppgavens funn samsvarer med Carmona (2014, 2021) og har vist at det er viktig å se disse to aspektene i sammenheng med hverandre. Et annet læringsmoment man kan ta med seg fra Lakkegatas prosess er samspillet mellom involverte aktører, hvordan deres roller kan endre seg og ha ulik påvirkning i forskjellige faser av et prosjekt. Rolle- og relasjonsdynamikken er dynamisk og det er sannsynlig å anta at den vil utspille seg ulikt i et hvert prosjekt, og dermed også forme stedene ulikt. Denne oppgaven har i tillegg bekreftet at Lakkegata aktivitetsparks utvikling fortsetter etter ferdigstillelse, og at hvordan aktørrelasjonene utspiller seg påvirker stedsformingen. Disse faktorene bygger i stor grad på Carmonas (2014) stedsformende kontinuum, og styrker derfor den teoretiske overførbarheten for disse funnene.

Videre kan aktivitetsparken anses som et atypisk case (Flyvbjerg, 2006, s. 229-230), på den måten at prosessen med FAU som initiativtaker foreløpig er svært uvanlig i byromsutvikling. Oppgaven kan derfor bidra med kunnskap og større forståelse for prosjekter som er initiert på denne måten. Samfunnsdeltagelse slik FAU gjorde, er en måte å delta aktivt i demokratiet, og hvis man evner å navigere i de ulike offentlige og politiske systemene kan man som lokalsamfunnsaktør ha stor påvirkningskraft. Disse funnene har overføringsverdi fordi de sier noe om mekanismene som kan påvirke prosesser gjennom samfunnsdeltagelse. Dette er verdifull og nyttig kunnskap, selv om den ikke kan generaliseres, fordi all kunnskap innen et fagfelt akkumuleres, slik Flyvbjerg påpeker. På denne måten vil også den helhetlige fortellingen som har blitt lagt frem om Lakkegata aktivitetspark bidra til kunnskapsakkumulering (Flyvbjerg, 2006, s. 227, 237-241).

Funksjonene som utgjør flerfunksjonaliteten i aktivitetsparken viser at det er mulig for en skolegård, møteplass og gangakse å sameksistere i et byrom. Imidlertid er det vanskelig å si noe om disse funksjonene kan sameksistere i et annet byrom. Dette fordi byrom og utviklingsprosesser er ulike og komplekse. Samtidig kan det argumenteres for at oppgavens funn om flerfunksjonalitet har en viss overførbarhet til andre prosjekter. Med dette mener jeg at man må utvikle byrom med utgangspunkt i byrommets og omkringliggende omgivers kontekst, og at funksjoner må tilpasses dette.

7.3 Videre forskning

Denne oppgaven er et bidrag til litteraturen om flerfunksjonalitet i byrom, og hvordan resultatet av utvikling må ses i sammenheng med prosessene som inngår i alle fasene av byromsutviklingen. Imidlertid er forskningen fortsatt mangelfull når det gjelder en helhetlig tilnærming til denne problematikken. Forskningslandskapet er også mangelfullt når det gjelder prosjekter hvor FAU har hatt en betydelig rolle. I videre forskning vil det derfor være interessant å utforske et bredere utvalg caser med samme tilnærming som denne oppgaven, for å nyansere fremstillingen av hvordan de sammensatte prosessene utspiller seg. I en norsk kontekst vil det for fremtidig forskning være spennende å undersøke initiativene og prosjektene som har oppstått i kjølvannet av Lakkegata aktivitetspark, som for eksempel Ammerud skolegård, Bøler aktivitetspark eller Sofienberg skole. Å forske videre på FAU sin rolle i denne typen prosjekter er viktig fordi de representerer elevene, den primære brukergruppen av skolegårder. Brukermedvirkning er viktig i alle prosjekter, og bredde i innspill vil være viktig for å skape gode flerfunksjonelle byrom. Når en skolegård utgjør en av funksjonene i et flerfunksjonelt byrom vil FAU være en sentral representant nettopp for elevene.

Videre vil en tilnærming som undersøker prosess-resultat-relasjonen kombinert med hvordan byrommene brukes kunne generere viktig kunnskap. I sammenheng med denne oppgaven ville ett positivt tilskudd vært om brukere av aktivitetsparken også hadde inngått i informantutvalget, slik at brukerspesspektivet i enda større grad hadde blitt belyst. Spesifikt for Lakkegata aktivitetspark vil det også være interessant å gjennomføre et nytt

barnetråkk, slik at man kan sammenligne med det fra 2017 (Oslo kommune, 2017). Dette kan være et bidrag til å berike denne oppgavens funn, særlig knyttet til ringvirkninger. Som redegjort for i metodekapittelet fikk jeg ikke kontakt med Lakkegata skole, men ansatte og elever ved skolen kunne bidratt med verdifull informasjon, særlig om hvordan skolegårdsfunksjonen virker. Ville utfallet av analysen blitt det samme, eller er det noen konflikter mellom funksjonene som ikke har blitt avdekket i denne oppgaven?

Som oppgaven har redegjort for kan det være problematisk i det lange løp at prosjekter initieres slik som ved aktivitetsparken, blant annet fordi ressurser og muligheter til påvirkning er ulikt fordelt. For videre forskning vil det derfor være spennende å undersøke denne problematikken. Hva har det å si for fordelingen av offentlige ressurser, initiativtakers påvirkningsmulighet, fremdriften og gjennomføringen av prosjektet?

Litteraturliste

- Aftenposten. (2016).** - Plassen utenfor skolen er blitt den nye Plata i Oslo. Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/oslo/i/G3GAJ/plassen-utenfor-skolen-er-blitt-den-nye-plata-i-oslo>
- Akers Avis Groruddalen. (2021).** Drømmeskolegården på Ammerud blir virkelighet. <https://groruddalen.no/vil-forvandle-skolegarden/19.27691>
- Asplan Viak. (2020).** Hederlig omtale til Asplan Viak i Oslo bys arkitekturpris 2020. Hentet 13.10.2022 fra <https://www.asplanviak.no/nyheter/hederlig-omtale-til-asplan-viak-i-oslo-bys-arkitekturpris-2020/>
- Asplan Viak. (2021).** Lakkegata Aktivitetspark er nominert til EU Mies Award 2022. Hentet 13.10.2022 fra <https://www.asplanviak.no/nyheter/lakkegata-aktivitetspark-er-nominert-til-eu-mies-award-2022/>
- Asplan Viak. (u.å.-a).** Bøler aktivitetspark. <https://www.asplanviak.no/prosjekter/boeler-aktivitetspark/>
- Asplan Viak. (u.å.-b).** Jentestrategien. Hentet 06.11.2022 fra <https://www.asplanviak.no/prosjekter/jentestrategien/>
- Asplan Viak. (u.å.-c).** Lakkegata aktivitetspark. Hentet 15.09.2022 fra <https://www.asplanviak.no/prosjekter/lakkegata-aktivitetspark/>
- Betongpark. (u.å.).** Om oss. Hentet 10.01.2023 fra <https://www.betongpark.no/om-oss-betongpark>
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2012).** Introduksjon. I Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.), *Kvalitative metoder : empiri og teoriutvikling* (s. 11-16). Gyldendal akademisk.
- Bystyret i Oslo. (2016).** Sak 68 Innbyggerforslag av 02.12.2015 - Utvidelse av utearealene ved Lakkegata skole. Oslo kommune. Tilgjengelig fra: <https://einnsyn.no/saksmappe?id=http%3A%2F%2Fdata.einnsyn.no%2Fnoark4%2FSaksmappe--976819837--5482--2015>
- Børrud, E. & Røsnes, A. E. (2016).** *Prosjektbasert byutvikling : mot en kvalitativ, prosjektrettet byplanlegging*. Fagbokforlaget.
- Carmona, M. (2014).** The Place-shaping Continuum: A Theory of Urban Design Process. *Journal of urban design*, 19(1), 2-36. <https://doi.org/10.1080/13574809.2013.854695>
- Carmona, M. (2016).** Design governance: theorizing an urban design sub-field. *Journal of urban design*, 21(6), 705-730. <https://doi.org/10.1080/13574809.2016.1234337>
- Carmona, M. (2017).** The formal and informal tools of design governance. *Journal of urban design*, 22(1), 1-36. <https://doi.org/10.1080/13574809.2016.1234338>
- Carmona, M. (2021).** *Public places, urban spaces : the dimensions of urban design* (3. utg.). Routledge.
- Dessi, V. (2019).** The Schoolyard: A Space for School and Neighbourhood Communities. I Fianchini, M. (Red.), *Renewing Middle School Facilities* (s. 167-209) (Research for Development). Cham: Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-19629-5>
- Flyvbjerg, B. (2006).** Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative inquiry*, 12(2), 219-245. <https://doi.org/10.1177/1077800405284363>
- Foshaugen, M. H. (2021).** Sosial kontroll som kriminalitetsforebyggende strategi. I Hanssen, G. S. & Millstein, M. (Red.), *Demokratiske byrom* (s. 420-435). Universitetsforlaget.

- FUG. (u.å.).** *Alt du trenger å vite om Foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU)*. Hentet 14.10.2022 fra <https://foreldreutvalgene.no/fug/alt-du-trenger-a-vite-om-foreldreradets-arbeidsutvalg-fau/>
- Furseth, I. & Everett, E. L. (2020).** *Masteroppgaven : hvordan begynne - og fullføre* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Gehl Architects. (2014).** *Bylivsundersøkelse : Oslo sentrum*. Sekretariatet for Levende Oslo.
- Gehl, J. (2010).** *Byer for mennesker*. Bogværket.
- Gehl, J. (2017).** *Livet mellom husene* (7. utg.). Arkitektens Forlag.
- Ghafouri, A. (2016).** *Sustainable urban form : multifunctionality and adaptation : redefining urban spaces as multifunctional shared areas* [Université de Strasbourg]. Strasbourg.
- Gjermundsen, G. K. H. M. (2022).** *Understanding park-based activity: A quantitative case study of Lakkegata activity park in Oslo* [Masteroppgave, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet]. Ås.
- Grabalov, P. & Nordh, H. (2022).** The Future of Urban Cemeteries as Public Spaces: Insights from Oslo and Copenhagen. *Planning theory & practice*, 23(1), 81-98. <https://doi.org/10.1080/14649357.2021.1993973>
- Gramnæs, K. (2018).** *Lobby : håndbok i politisk gjennomslag*. Spartacus.
- Halsey, M. & Young, A. (2006).** Our desires are ungovernable: Writing graffiti in urban space. *Theoretical criminology*, 10(3), 275-306. <https://doi.org/10.1177/1362480606065908>
- Hanssen, G. S. & Millstein, M. (2021a).** *Demokratiske byrom*. Universitetsforlaget.
- Hanssen, G. S. & Millstein, M. (2021b).** Introduksjon: Demokratiske byrom? I Hanssen, G. S. & Millstein, M. (Red.), *Demokratiske byrom* (s. 13-25). Universitetsforlaget.
- Hanssen, G. S. & Saglie, I.-L. (2021).** Norsk byromspolitikk. I Hanssen, G. S. & Millstein, M. (Red.), *Demokratiske byrom* (s. 77-102). Universitetsforlaget.
- Jacobs, J. (1992).** *The death and life of great American cities*. Random House.
- Jacobsen, D. I. (2022).** *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2016).** *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018).** *Hvordan bruke teori? : Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Klinenberg, E. (2018).** *Palaces for the people : how to build a more equal and united society*. The Bodley Head.
- KMD. (2016).** *Byrom - en idehåndbok : hvordan utvikle byromsnettverk i byer og tettsteder*. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/byrom---en-idehandbok/id2524971/>
- Kommuneloven. (2018).** *Lov om kommuner og fylkeskommuner* (LOV-2018-06-22-83). Lovdata. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/lov/2018-06-22-83>
- Leseth, A. B. & Tellmann, S. M. (2018).** *Hvordan lese kvalitativ forskning?* (2. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Lotfata, A., Tao, R. & Su, Y. (2022).** Evaluating the walking accessibility of Cook County's public schools to use as open space. *International Journal of Urban Sciences*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/12265934.2022.2072940>
- Marshall, S. (2005).** *Streets & patterns*. Spon Press.

- Millstein, M. & Hanssen, G. S. (2021).** Medvirkning i byromsutvikling. I Hanssen, G. S. & Millstein, M. (Red.), *Demokratiske byrom* (s. 172-189). Universitetsforlaget.
- minsak.no. (2015).** *Utvidelse av utearelene ved Lakkegata skole.* Hentet 16.09.2022 fra <https://minsak.no/sak/891>
- minsak.no. (2022).** *Oppgradering av Lakkegata gatetun.* Hentet 27.10.2022 fra <https://minsak.no/sak/2732>
- Murphy, M. A. (2021).** Sikrer dagens forvaltning og drift demokratiske byrom? I Hanssen, G. S. & Millstein, M. (Red.), *Demokratiske byrom* (s. 227-255). Universitetsforlaget.
- Myklebust, K. A. (2020).** Lakkegata skolegård og aktivitetspark. *Park & anlegg*, 19(8), 12-16.
- NESH. (2021).** Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora. I(5. utg. utg.). De nasjonale forskningsetiske komiteene. Tilgjengelig fra: <https://www.forskningsetikk.no/om-oss/komiteer-og-utvalg/nesh/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Ness, S. & Øyasæter, A. S. (2021).** *Eiendomsutvikling : fra planlegging til ferdigstilling* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- NIBIO. (2017).** *Derfor har vi plen i hagen.* Hentet 02.12.2022 fra Tilgjengelig fra: <https://www.nibio.no/nyheter/derfor-har-vi-plen-i-hagen>
- Nordstrands blad. (2022).** Nå kan du endelig bruke skateparken på Bøler: - En park for folk i alle aldre. <https://www.noblad.no/na-kan-du-endelig-bruke-skateparken-pa-boler-en-park-for-folk-i-alle-aldre/s/5-56-578702>
- NSD. (u.å.).** *Fylle ut meldeskjema for personopplysninger.* Hentet 25.11.2022 fra Tilgjengelig fra: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger>
- Oslo Economics. (2021).** *Samfunnsøkonomisk vurdering av marginalisering og utenforskap* (2021-42). Barne- og familiedepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rapport-om-samfunnsokonomiske-konsekvensar-ved-marginalisering-og-utanforskap-blant-barn-og-unge/id2885699/>
- Oslo kommune. (1977).** *Oslo sentrum og indre sone (S-2255) [reguleringsplan].* Tilgjengelig fra: <http://od2.pbe.oslo.kommune.no/kart/#598776,6643719,8,42,85,87,88>
- Oslo kommune. (2015).** *Oslo mot 2030 - Smart, trygg og grønn [kommuneplan].* <https://www.oslo.kommune.no/politikk/kommuneplan/kommuneplanens-arealdel/>
- Oslo kommune. (2017).** *Barnetråkk - Lakkegata skole.* Oslo kommune, Bydel Grünerløkka. <https://www.oslo.kommune.no/bydeler/bydel-grunerlokka/politikk-og-politiske-moter/politiske-saker-bydel-grunerlokka/politiske-saker-2018/barnetrakk-i-bydel-grunerlokka-i-2017-1#gref>
- Oslo kommune. (2020).** *Etablerer en av Norges største byggorganisasjoner.* Hentet 13.12.2022 fra <https://www.oslo.kommune.no/politikk/byradet/for-pressen/pressemeldinger-fra-byradet/etablerer-en-av-norges-storste-byggorganisasjoner#gref>
- Oslo kommune. (2022a).** *Bydelsfakta : Levekårsindikatorer* [Statistikk]. Tilgjengelig fra: <https://bydelsfakta.oslo.kommune.no/bydel/alle/levekaar/>
- Oslo kommune. (2022b).** *Bydelsfakta: Befolkningsutvikling* [Statistikk]. Tilgjengelig fra: <https://bydelsfakta.oslo.kommune.no/bydel/alle/befolkningsutvikling>

- Oslo kommune. (u.å.-a).** *Bymiljøetaten*. Hentet 05.12.2022 fra Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/etater-foretak-og-ombud/bymiljoetaten/#gref>
- Oslo kommune. (u.å.-b).** *Nye Jordal idrettspark*. Hentet 05.12.2022 fra Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/slik-bygger-vi-oslo/bymiljoetaten/nye-jordal-idrettspark/#gref>
- Oslo kommune. (u.å.-c).** *Oslobygg KF : Om foretaket*. Hentet 14.10.2022 fra <https://www.oslo.kommune.no/etater-foretak-og-ombud/oslobygg-kf/#toc-1>
- Oslo kommune. (u.å.-d).** *Slik kan du påvirke politisk*. Hentet 03.11.2022 fra <https://www.oslo.kommune.no/politikk/bystyret/slik-kan-du-pavirke-politisk/#toc-1>
- Oslo kommune. (u.å.-e).** *Slurpen*. Hentet 15.01.2023 fra <https://www.oslo.kommune.no/natur-kultur-og-fritid/frivillighet/moteplasser/slurpen/>
- Parkmiljø. (u.å.).** *Fallunderlag : Det du trenger å vite om fallunderlag til lekeplass og treningspark*. Tilgjengelig fra: <https://www.parkmiljo.no/produkt/rad-og-info/mini-guide-for-fallunderlag#product-tabs1>
- Plan- og bygningsetaten. (2009).** *Kommunedelplan for torg og møteplasser*. Oslo kommune. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/byutvikling/torg-og-moteplasser/#gref>
- Plan- og bygningsetaten. (2019).** *Veileder for bymessig utforming*. Plan- og bygningsetaten. Oslo kommune. Tilgjengelig fra: <https://www.oslo.kommune.no/plan-bygg-og-eiendom/planer-normer-og-veiledere/veiledere-normer-og-skjemaer/#gref>
- Plan- og bygningsloven. (2008).** *Lov om planlegging og byggesaksbehandling (LOV-2008-06-27-71)*. Lovdata. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/lov/2008-06-27-71>
- Raknes, K. & Solhjell, B. V. (2018).** *Jakta på makta : 12 råd for effektiv påvirkning*. Gyldendal.
- Sagene Avis. (2021).** Enstemmig vedtatt å oppgradere skolegården. Tilgjengelig fra: <https://www.sageneavis.no/enstemmig-vedtatt-a-oppgradere-skolegarden/s/5-144-64571>
- Sirowy, B. (2015).** Offentlig rom i en kompakt by. I Hanssen, G. S., Hofstad, H. & Saglie, I.-L. (Red.), *Kompakt byutvikling : muligheter og utfordringer* (s. 193-206). Universitetsforlaget.
- SSB. (2022).** *Plan- og byggesaksbehandling* [Statistikk]. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/areal/statistikk/plan-og-byggesaksbehandling>
- Store norske leksikon. (2022).** Kriterium. I *Store norske leksikon*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/kriterium>
- Sundevall, E. P. & Jansson, M. (2020).** Inclusive Parks across Ages: Multifunction and Urban Open Space Management for Children, Adolescents, and the Elderly. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(24), 9357. <https://doi.org/10.3390/ijerph17249357>
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2012).** Intervjuet. I Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (Red.), *Kvalitative metoder : empiri og teoriutvikling* (s. 17-45). Gyldendal akademisk.
- Thorén, K. H., Nordbø, E. C. A., Nordh, H. & Ottesen, I. Ø. (2019).** *Uteområder i barnehager og skoler : Hvordan sikre kvalitet i utformingen*. Tilgjengelig fra: <https://www.nmbu.no/aktuelt/node/38636>

- Tjora, A. H. (2012).** *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
- Tverga. (2020).** *Inspirerende anlegg: Lakkegata skole*. Hentet 16.09.2022 fra https://tverga.no/inspirerende-anlegg-lakkegata-skole/?fbclid=IwAR22gb_SYeQXEgYbl0SotloPosYJF0SLBrK7o1mkW0BI9sXlfORp_rj2wDoY
- Undervisningsbygg. (2018).** *LAKKEGATA 75B UTVIDELSE AV SKOLEGÅRD OG ETABLERING AV NÆRMILJØANLEGG, BESKRIVELSE TIL NABOVARSEL 31.8.18*. Tilgjengelig fra: <https://innsyn.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/casedet.asp?caseno=201814769&wfl=N&Dateparam=12/04/2022&sti=>
- Vårt Oslo. (2018).** - Det nytter å kjempe, forteller foreldre ved Lakkegata skole. Får tredoblet skolegården. Tilgjengelig fra: <https://vartoslo.no/arnsten-linstad-boltelokka-skole-espen-patsis-torgersen/det-nytter-a-kjempe-forteller-foreldre-ved-lakkegata-skole-far-tredoblet-skolegarden/180753>
- Vårt Oslo. (2021).** Byrådet bevilger 2,8 millioner til skolegårdsutvidelse på Sofienberg. - En fantastisk dag, jubler elevrådslederen. Tilgjengelig fra: <https://vartoslo.no/bydel-grnerlokka-helen-rist-inga-marte-thorkildsen/byradet-bevilger-28-millioner-til-skolegardsutvidelse-pa-sofienberg---en-fantastisk-dag-jubler-elevradslederen/305525>
- Vårt Oslo. (2022).** Her står rektoren og byråden i gata der ungene ved Bolteløkka snart kan leke trygt i utvidet skolegård. Tilgjengelig fra: <https://vartoslo.no/bolla-boltelokka-skole-bydel-st-hanshaugen/her-star-rektoren-og-byraden-i-gata-der-ungene-ved-boltelokka-snar-kan-leke-trygt-i-utvidet-skolegard/351733>
- Wilson, J. Q. & Kelling, G. L. (1982).** Broken Windows : The police and neighborhood safety. *The Atlantic Monthly*, (Mars), 29-38. Tilgjengelig fra: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/>
- Živković, J., Lalović, K., Milojević, M. & Nikezić, A. (2019).** Multifunctional public open spaces for sustainable cities: Concept and application. *Facta universitatis - series: Architecture and Civil Engineering*, 17(2), 205-219. <https://doi.org/https://doi.org/10.2298/FUACE190327012Z>
- Aarsæther, N., Falleth, E., Nyseth, T. & Kristiansen, R. (2018).** Plansystem, praksis og teori. I Aarsæther, N. (Red.), *Plan og samfunn : system, praksis, teori*. Cappelen Damm akademisk.

Vil du delta i forskningsprosjektet

Lakkegata aktivitetspark - byromsutviklingsprosesser og byromsnettverk?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få kunnskap om byromsutviklingsprosesser. Lakkegata aktivitetspark skal brukes som case. I dette skrivet får du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål og bakgrunn

Undersøkelsen gjennomføres i forbindelse med en masteroppgave i by- og regionplanlegging ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU). Formålet er å undersøke byromsutviklingsprosesser, hva som ligger bak et vellykket byrom, og hvordan de er sammenkoblet i et byromsnettverk. Lakkegata aktivitetspark i Oslo skal brukes som case fordi det har fått gode omtaler, blitt nominert til flere priser og fremstår som godt likt og mye brukt av brukere og nærmiljøet. I tillegg kombinerer aktivitetsparken flere formål, og byrommet fungerer som både skolegård, en møteplass for nærmiljøet og som en gangakse. Mellom disse ulike funksjonene er det spenninger, og jeg ønsker å undersøke prosessene bak hvordan disse kan forenes og sameksistere.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), ved veileder Gro Sandkjær Hanssen, er ansvarlig for prosjektet. Intervjuer vil bli gjennomført av Elise Hagen Fuglesang.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi du har en relevant tilknytning til Lakkegata aktivitetspark. For å delta må du være 18 år eller eldre. Totalt i prosjektet vil det bli gjennomført intervju med fem til ti personer med ulik tilknytning til aktivitetsparken.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i undersøkelsen innebærer det at du stiller til et intervju. Intervjuet vil ta ca. en time og du må signere samtykkeerklæring for å delta. Samtykkeerklæringen finner du nederst i dette dokumentet. Spørsmålene du vil få er knyttet til

- hvordan aktivitetsparken brukes og fungerer
- sameksistens mellom skolegård, møteplass og gjennomgangsakse
- din rolle i utviklingsprosessen

Intervjuet vil bli tatt opp slik at informasjon og opplysninger kan bli gjengitt riktig. Opptaket vil i etterkant bli transkribert og fortløpende anonymisert. Opplysningene du gir vil så bli oppbevart adskilt fra dataen som muliggjør kobling til identiteten din.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun Elise Hagen Fuglesang (masterstudent) som vil ha tilgang til opplysningene du gir. Opplysningene lagres på eget område på PC. Som nevnt over vil opplysningene du gir bli anonymisert, og koblingsnøkkelen mellom opplysningene og din identitet vil bli oppbevart og lagret adskilt.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 06.02.2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NMBU har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NMBU ved Elise Hagen Fuglesang på telefon 47244636 eller e-post (elise.hagen.fuglesang@nmbu.no).

Eller veileder Gro Sandkjær Hanssen på telefon 975 37 362 eller e-post (groha@oslomet.no).

- NMBUs personvernombud: Hanne Pernille Gullbrandsen på telefon 40281558 eller e-post (personvernombud@nmbu.no).

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på e-post (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon 53211500.

Med vennlig hilsen

Elise Hagen Fuglesang

(Masterstudent)

Gro Sandkjær Hanssen

(Veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Lakkegata aktivitetspark - byromsutviklingsprosesser og byromsnettverk*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

219133

Vurderingstype

Standard

Dato

05.10.2022

Prosjekttittel

Masteroppgave: Lakkegata aktivitetspark

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet – NMBU / Fakultet for landskap og samfunn / Institutt for by- og regionplanlegging

Prosjektansvarlig

Gro Sandkjær Hanssen

Student

Elise Hagen Fuglesang

Prosjektperiode

26.09.2022 - 06.02.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Allmenn interesse eller offentlig myndighet (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 06.02.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway